

FORUM

UNIVERZITA KARLOVA
V PRAZE

12 Časopis Univerzity Karlovy v Praze

3
/
08

MEDICÍNA A FARMACIE
NA UNIVERZITĚ KARLOVĚ

VYBRANÉ PUBLIKACE NAKLADATELSTVÍ KAROLINUM

Horyna, Mojmír; Hugo, Robert; Mádl, Martin; Preiss, Pavel:
Kostel sv. Kateřiny na Novém Městě

Praha, Karolinum 2008, váz., 144 str., 1. vydání, 290 Kč

Reprezentativní publikace kolektivu renomovaných odborníků pod vedením Mojmíra Horyny je vůbec první větší monografií významné památky, jež byla na dlouhou dobu uzavřena pro veřejnost a odsunuta na okraj zájmu, který si jakožto stavba plně srovnatelná s nejslavnějšími díly pražského baroka zaslouží. Kniha, jež vychází při příležitosti dokončení konzervace a restaurace celého komplexu, seznamuje čtenáře jak s dějinami někdejšího augustiniánského kláštera, tak s osudy kostela sv. Kateřiny, jehož architektura a výzdoba jsou věnovány ústřední kapitoly. Detailní analýza Mojmíra Horyny zdůrazňuje aspekt promyšleného „Gesamtkunstwerku“ v souhrně Dientzenhoferova architektonického řešení a sochařské a výtvarné výzdoby. Autorem stati o freskách Václava Vavřínce Reibera je Pavel Preiss, který o tomto malíři již napsal samostatnou monografii a který společně s Martinem Mádlm připravil také část věnovanou oltářním obrazům s důrazem na tvorbu Itala Gregoria Guglielmiho. Pozornost je věnována i atypickým kostelním varhanám (R. Hugo). Statěmi dokumentujícími průběh a výsledky restaurátorských prací v letech 1999–2007 přispěli do publikace Vladimír Fiala a Vaica Hejdová, zvláštní kapitolou o restaurování Guglielmiho obrazu na hlavním oltáři pak Radana Hamsíková.

Kaplan, Karel:
**Druhý proces. Milada Horáková a spol. –
rehabilitační řízení 1968–1990**

**Praha, Karolinum 2008, brož.,
584 str., 1. vydání, 390 Kč**

V knize *Druhý proces* se renomovaný historik Karel Kaplan vrací k jednomu ze svých celoživotních témat: k nejsledovanějšímu politickému procesu v novodobých českých dějinách – soudu s Miladou Horákovou a dalšími nekomunistickými politiky. Tématem práce, založené na rozsáhlém archivním výzkumu a na bohaté osobní zkušenosti autora, však tentokrát nejsou události vykonstruovaného procesu, ale jeho další osudy. Počínaje amnestií a prvním rehabilitačním řízením v roce 1963 se odvíjí vyčerpávající dokument o peripetích hlavního i následných procesů, jejichž aktery se staly desítky odsouzených, svědků, členů komisí a příslušníků STB. Výpovědi těchto osob tvoří jednu ze dvou částí knihy, doplňují je statistiky a dobové dokumenty. Těžiště spočívá v událostech druhé poloviny šedesátých let a první poloviny let sedmdesátých, přináší však také bilanci z perspektivy dneška, kdy se opět ukazuje vysoká aktuálnost klíčové tragédie naší poválečné historie.

Krijtová, Olga; Červenková, Jana:

Učebnice nizozemštiny
**Praha, Karolinum 2008, váz.,
370 str., 3. vydání, 290 Kč**

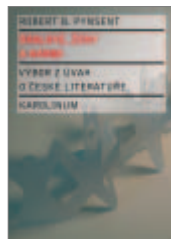
Třetí, výrazně přepracované vydání stejnojmenné publikace Olgy Krijtové (Karolinum 1995), jejímž cílem je běžný dohovor v Nizozemsku a ve Flandrech. Nové vydání bylo zásadně rozšířeno o aspekt komunikativní: o jednoduché rozhovory a autentické texty, doplňující konverzační či lexikální cvičení, klíč a nizozemsko-český abecední slovník; nově zpracována je i gramatická část. Součástí publikace je zvuková nahrávka na dvou CD, namluvená rodilými mluvčími. Učebnice probírá takřka veškerou gramatiku nizozemštiny a základní realie a je vhodná jak pro jazykové kurzy vedené učitelem, tak pro samostudium.

Černoch, Jiří:
**Transkutánní cholangioskopie. Transcutaneous
Cholangioscopy**

**Praha, Karolinum 2008, brož.,
400 str., 1. vydání, 350 Kč**

Česko-anglická publikace podává přehled o historii, technice, indikacích a komplikacích metod perkutánní transhepatální cholangiografie, perkutánní transhepatální drenáže a transkutánní cholangioskopie a představuje využitkování bohatých praktických zkušeností autora. Obrázky s popisky, doplněné velkým počtem kazuistik, demonstrují příklady obou invazivních radiodiagnostických metod (PTC a PTD) a endoskopické metody (TCH). Byl vytvořen atlas typických nálezů. Pro lepší přehlednost a větší výpovědní hodnotu jsou obrázky v textu černobílé, na příloženém CD pak barevné. Monografie slouží jako výukový materiál pro studenty medicíny a především pro graduované odborníky po atestaci v intervenční radiodiagnostice, gastroenterologii, interně, chirurgii a dalších oborech. Vzhledem k prioritě tématu ve světovém měřítku je publikace doplněna anglickým popisem všech obrázků a obsáhlým anglickým souhrnem.

Pysent, Robert B.:
**Ďáblové, ženy a národ. Výbor z úvah
o české literatuře**

**Praha, Karolinum 2008, brož.,
644 str., 1. vydání, 450 Kč**

Výbor z esejů a studií kontroverzního britského bohemisty Roberta B. Pysenta (od roku 1991 profesor na School of Slavonic and European Studies v Londýně) zahrnuje asi třetinu jeho článků o české a slovenské literatuře, z nichž některé byly přeloženy z anglických originálů a některé jsou knižně publikovány poprvé. Tematicky zasahují široké spektrum české a slovenské literatury od středověku po současnost. K hlavním Pysentovým zájmům patří literatura 14. století, raně novověká próza, dekadence, nacionalismus a antisemitismus v literatuře a ženské psaní. Svůj nekonvenční, fascinovaný i nesmlouvavý pohled zaměřuje jak na tradiční ikony české kultury (Masaryk, Mácha, Čapek), tak na okrajové autory a jejich „trochu neobvyklé knihy“. Pysent se i v tomto autorském výboru drží hesla, že úkolem literárního kritika je především bavit čtenáře. V hutném doslovu se k závěrům svých starších studií vrací a koriguje je nebo obohacuje z jiné perspektivy.

Horák, Slavomír:
Rusko a Střední Asie po rozpadu SSSR
**Praha, Karolinum 2008, brož.,
228 str., 1. vydání, 220 Kč**

Monografie se zaměřuje na komplexní zpracování dynamiky vztahů Ruska a středoasijských států po rozpadu SSSR. Přestože se vliv Ruska na tomto prostoru postupně snižuje, závislost místních režimů na bývalém centru nadále trvá. Tuto závislost, resp. její formy zkoumá publikace v rovině politické, vojenské, ekonomické a sociální/humanitární. Přestože se Střední Asie jeví jako jednotný prostor stmeleny předchozí sovětskou minulostí, více než patnáct let po rozpadu SSSR se ukazují výrazné rozdíly ve způsobu, jak jednotlivé země staví svou politiku vůči bývalému centru.

PŘIPRAVUJEME

Štemberk, Jan:
Automobilista v zajetí reality
**Praha, Karolinum 2008, brož.,
174 str., 1. vydání, 170 Kč**

Kniha mapuje vývoj právní regulace automobilismu od jeho počátků do poloviny 20. století. Stěžejní období představovala první polovina minulého století, kdy se konstituovaly základní zásady a pravidla, na nichž se automobilová doprava mohla dále rozvíjet. Jednalo se o dobu hledání vzájemného poměru mezi automobilovými nadšenci a společností, která nebyla novému druhu dopravy vždy nakloněna. Text předkládá pohled na automobilismus z hlediska povinností a limitů, které byly na českého řidiče kladeny. Autor však neposkytuje pouze výklad pravidel silničního provozu, ale snaží se čtenáři přiblížit zajímavé informace o tom, s čím vším se musel tehdejší řidič v souvislosti s provozem motorového vozidla vyrovnávat.

V minulém FORU jste se mohli dočíst o absolventech Univerzity Karlovy.

Elektronickou podobu čísla ve formátu PDF můžete najít na adrese: <http://lforum.cuni.cz>

**FORUM 3/2008, sešit 12,
Časopis Univerzity Karlovy v Praze**

Vydává: UK. Redakce: 116 36 Praha 1, Ovocný trh 3,
Odbor vnějších vztahů

Redakci řídí:
doc. M. Šobr, prorektor pro vnější vztahy

Odpovědní redaktoři:
I. Dostál, V. Hájek, K. Hamanová, K. Kadlecová,
J. Švelch, V. Veselá

Telefon: 224 491 248, fax: 224 491 309,
e-mail: forum@cuni.cz

Grafická úprava:
L. Doležel

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.
Redakce si vyhrazuje právo na úpravu
autorských příspěvků a jejich krácení.
Forum UK je rozšiřováno zdarma
na akademické půdě. Vychází čtvrtletně.

Toto číslo vyšlo v říjnu 2008.
Registrace MK ČR 72 79.
Tisková verze: ISSN 1211-1724.

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

ti z vás, kteří nevidí časopis Univerzity Karlovy Forum poprvé, vědí, že se už několik let profiluje jako série monotematických čísel, zaměřených vždy na některý z důležitých segmentů činnosti univerzity. A tak jsme se na stránkách jednotlivých monotémat mohli dočíst třeba o tom, jak se na Univerzitě Karlově rozvíjí vědecká nebo ediční činnost, jaká je její strategie v oblasti zahraničních styků, jak vypadá průvodce jejími vnitřními předpisy, co všechno nabízí svým studentům či zda je dnes ještě možné nalézt nadace či mecenáše Hlávkova formátu. Číslem, které právě držíte v rukou, rozšiřuje Forum toto zaměření o další rozměr. Poprvé je totiž monotéma orientováno pouze na jednu ze skupin oborů, které jsou na UK pěstovány.

Oblastí, na niž je tentokrát soustředěna pozornost, jsou lékařské obory na Univerzitě Karlově, které byly jedním z nosných pilířů od počátku její existence. Svoji podobu profilyovaly napříč staletími, postupně upevňovaly svoji oborovou autonomii a homogenitu a dnes interdisciplinárně přesahují směrem k oborům přírodovědným, technickým i společenskovedním. Ani fakt, že se jedná o obory, jejichž další rozvoj bezprostředně souvisí s kontroverzním návrhem uvažované transformace fakultních nemocnic do podoby akciových společností, jenž se stal medializovaným tématem a předmětem zájmu širší veřejnosti, by ještě sám o sobě volbu tématu, jež zahajuje řadu nových oborově orientovaných čísel našeho časopisu, plně nezdůvodnil.

To, co bylo pro tuto volbu klíčové, byl okamžik, kdy se další osud lékařských studií stal předmětem diskuse napříč univerzitou a nebezpečný záměr zákona o univerzitních nemocnicích testem celouniverzitní integrity a meziuniverzitní kooperace, testem naší schopnosti aktivizovat intelektuální potenciál a reagovat s potřebnou razancí a kvalifikovaností, kriticky i konstruktivně. V okamžiku, kdy jednání vedení univerzity a děkanů lékařských fakult a farmaceutické fakulty doplnila spontánní studentská iniciativa, kdy plénum Akademického senátu Univerzity

Karlovy spolu s její Vědeckou radou zřetelně artikulovalo svůj nesouhlas se záměrem ohrožujícím další výuku na lékařských fakultách a kdy pracovní tým zahájil přípravu našeho alternativního návrhu – v tomto svém způsobem jedinečném okamžiku bylo dané monotéma naplněno absolutně.

Říká se někdy, že co nezabije, to posílí. A já mám docela silný pocit, že něco takového jsme právě zažili a zažíváme. Není to špatný pocit a není to pocit, který přichází často. Je to tak, že čas od času se stane, že je třeba nastavit latku nezbytně vysoko a pak ji společně překonat, protože podlézt ji by znamenalo rezignovat a prohrát.

Léčebná péče je téma, které se velmi výrazně dotýká každého z nás, a nejinak je to i s kvalitní přípravou dalších generací zdravotnických odborníků. To je úkol a poslání, které si univerzita velmi intenzivně uvědomuje. Přeji vám poučné a příjemně strávené chvíle při četbě o minulých, ale především současných aktivitách našich lékařských fakult a jejich špičkových pracovištích, které k naplnění tohoto poslání směřují.

prof. RNDr. Václav Hampl, DrSc.
rektor Univerzity Karlovy v Praze

TITULNÍ STRANA ON THE COVER

Slavná olejomalba Rembrandta Harmenszoon van Rijna *Anatomie dr. Tulpa* z roku 1632 je vlastnictvím nizozemského muzea Mauritshuis v Den Haagu. Doktor Nicolaes Tulp na obraze vysvětluje přizvaným lékařům funkce svalstva na paži pitvaného zločince Adriaana Adriaanszoon. / *The famous oil on canvas by Rembrandt Harmenszoon van Rijn The Anatomy Lecture of Dr. Nicolaes Tulp (1632), currently in the collection of the Netherland's Mauritshuis museum in the Hague. On the painting, doctor Nicolaes Tulp explains to the invited medics the function of the arm muscles of the dissected outlaw Adriaan Adriaanszoon.*

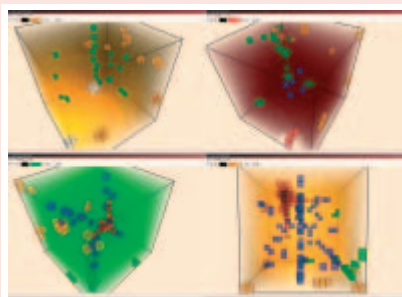
EDITORIAL

STALO SE NEWS

Děni na Univerzitě Karlově / *Recent Months at CU*

VĚDA PRO PRAXI RESEARCH IN PRACTICE

Medicína a ti druzí / *Medicine and the Others*

TÉMA

MEDICÍNA A FARMACIE NA UK MEDICINE AND PHARMACOLOGY AT CU

Duel o univerzitní nemocnice – Otázky pro ministra zdravotnictví Tomáše Julínka a rektora Univerzity Karlovy Václava Hampla / *The Duel over University Hospitals – Questions for Minister of Health Tomáš Julínek and Rector of Charles University Václav Hampl*

10

Shrnutí hlavních bodů připravovaného alternativního návrhu zákona o univerzitních nemocnicích a univerzitních zdravotnických pracovištích / *Introducing the Upcoming Alternative Proposal of the Law on University Hospitals and University Health Care Facilities*

13

Jan Škrha: Univerzitní nemocnice – základ moderní spolupráce univerzity a nemocnice / *The University Hospitals – The Cornerstone of Modern Cooperation of the University and Hospital*

15

FAKULTY MEDICÍNY A FARMACIE NA UK THE MEDICINE AND PHARMACOLOGY DEPARTMENTS AT CU

Ludmila Hlaváčková: Z historie výuky na pražských lékařských fakultách UK a jejich fakultních nemocnic / *From the History of Teaching at the Prague Medical Faculties at CU and the University Hospitals*

18

Tomáš Zima: 1. lékařská fakulta UK / *1st Faculty of Medicine*

21

Ondřej Hrušák: 2. lékařská fakulta UK / *2nd Faculty of Medicine*

24

Michal Anděl: 3. lékařská fakulta UK / *3rd Faculty of Medicine*

27

OBSAH / CONTENTS

- Jaroslav Koutenský: Lékařská fakulta UK
v Plzni / Faculty of Medicine in Pilsen 30
- Vladimír Palička: Lékařská fakulta Univerzity Karlovy
v Hradci Králové / Faculty of Medicine in Hradec Králové 33
- Alexandr Hrabálek: Farmaceutická fakulta Univerzity Karlovy
v Hradci Králové / Faculty of Pharmacy in Hradec Králové 36
- Fotoreportáž – výzkum a věda /
CU in Pictures – Research and Science 39

**PROJEKTY A SPOLUPRÁCE
PROJECTS AND COLLABORATION**

- Peter Šebo, Bohuslav Gaš:
Akce BIOCEV / The BIOCEV
Project 45

**KVÍZ
QUIZ**

48

**MUZEA MEDICÍNY, FARMACIE
A LIDSKÉHO TĚLA
MUSEUMS OF MEDICINE, PHARMACY
AND THE HUMAN BODY**

- Božena Škvařilová: Hrdličkovo
muzeum člověka / Hrdlička's
Museum of Human 50
- Ladislava Valášková: České farmaceu-
tické muzeum v Kuksu / Czech
Pharmaceutical Museum in Kuks 52
- Miloš Grim: Muzeum normální
a srovnávací anatomie – Sbírký a výu-
kové preparáty Anatomického ústavu
I. lékařské fakulty / Museum of
Normal and Comparative Anatomy
of the Institute of Anatomy 54

- Dáša Slížová: Anatomické muzeum Lékařské fakulty
v Hradci Králové / Museum of Anatomy at the Faculty
of Medicine in Hradec Králové 56

**STUDENTI NA CESTÁCH
STUDENTS' TRAVELS**

- Daniela Šupová: Medicína je reflexe – i v jižní Francii /
Medicine Is a Reflection – Even In Southern France 58
- Lenka Kotačková, Barbora Jagerská: Mise ADRA v Keni /
ADRA Mission in Kenya 61
- Martin Krsek: Švábská čočka ve společnosti J.W. Goetha /
Schwaben Lentils in J.W. Goethe's Company 64

**SAP UK
ALUMNI**

- Spolek absolventů a přátel Univerzity
Karlovy v Praze – Carolinum / Association
of Graduates and Friends of Charles
University – Carolinum 66

AS UK

- Daniel Feranc: Zasedání akademického senátu / Meeting
of the Academic Senate 68
- Daniel Feranc, Antonie Křížová: Za Josefem Reischigem /
Remembering Josef Reischig 70

● 25. června 2008

Bílá kniha není bible – je to brána k diskusi

Na půdě Filozofické fakulty UK proběhla debata na téma *Bílá kniha – reforma terciárního vzdělávání*. Ministr školství Ondřej Liška diskutoval se zástupci akademické obce o připravované reformě terciárního vzdělávání. Moderátorem a zároveň hostitelem celé akce byl děkan FF UK PhDr. Michal Stehlík, PhD.

Ministr Liška se vyjádřil i k názorům, které v *Bílé knize* a připravované reformě vidí veliké nebezpečí pro zachování akademické svobody, jak ji známe dnes. Při debatě zástupci ministerstva několikrát vyzdvihli, že *Bílá kniha* je „živý organismus“ a prostředek k vedení diskuse. V minulosti totiž podle ministra školství chyběl rámec, jenž by jasně určil, která témata je nutné projednat. „*Bílá kniha* není bible – je to brána k diskusi o budoucí právní úpravě zákona o terciárním vzdělávání,“ řekl Liška.

Vystoupil i prof. Petr Matějů, vedoucí skupiny, která má za úkol vypracovat plán budoucí reformy. Posluchačům představil americký model vzdělávání, na kterém demonstroval záměry ministerstva. Na negativní reakci publika reagoval slovy: „Cesta, kterou ukazuje *Bílá kniha*, nevede k ohrožení akademických svobod, ale k jejich naplnění.“ V následné lehce polemické debatě zazněly z pléna dotazy ohledně vstupu soukromého sektoru do školství a jeho podstatného vlivu na ně. Podle navrhovaného modelu by totiž měly soukromé prostředky pomoci tam, kde se státních nedostává. Jak bude tento záměr realizován v praxi, však ukáže až čas.

Ministr Liška na konci označil proběhlou debatu za věcnou. Přesto zatím na obou stranách nepanuje přílišná důvěra, jak vyjádřil ve svém závěrečném slově děkan FF UK Stehlík.

● 14. května 2008

Rektorský sportovní den UK

Jako každým rokem se ke konci letního semestru loňského akademického roku konal pod záštitou rektora UK Rektorský sportovní den, který byl příležitostí k setkání studentů pražských fakult UK nejen na sportovním poli. V den konání RSD byla na UK přerušena výuka, takže studenti mohli celý den využít ke sportování v soutěžích pestré palety sportů tak, jak je nabídli jednotliví organizátoři – katedry a ústavy tělesné výchovy na fakultách UK. Kromě soutěží ve fotbale, volejbalu, basketbalu, softbalu, florbalu, tenise a stolním tenise se velkému zájmu zejména studentek vždy těšilo cvičení s hudbou, letos organizované v podobě aerobiku a aquaerobiku. Na příznivce sportů a pobytu v přírodě čekala cyklistická vyjížďka, kanoistický sjezd Sázavy a poprvé i závody dračích lodí na Vltavě. Realizovat se mohli i hráči golfo, případně zájemci o tuto hru.

Pro tělesně zdravotně postižené studenty, resp. pro studenty se speciálními potřebami byl tradičně připraven program v podolské

loděnici Regata (kanoistika, cyklistika, vyjížďka na motorových člunech, stolní tenis a posilovna, jachting, posezení u táboráku). Většina sportovních soutěží se konala ve Sportovním centru UK v Hostivaři, atletické soutěže na FTVS ve Vokovicích, volejbal ve sportovním areálu MFF na Albertově a závody dračích lodí v loděnici USK v Chuchli.

● 6. května – 5. června 2008

Podoby současné kartografie: z tvorby studentů geografie a kartografie

Stejnomená výstava v Geografické knihovně Přírodovědecké fakulty UK představila výsledky práce studentů UK, budoucích kartografů a geoinformatiků, jež vznikaly v předmě-

tech Tematická kartografie, Tvorba map a Grafický design a DTP v kartografii. Návštěvníci měli jedinečnou možnost proniknout do tajů tvorby kartografického díla od jeho prvotní vize až po realizaci, kdy je dílo zpracováváno společně s grafikem.

● 15. května 2008

Rámcová smlouva o spolupráci mezi Univerzitou Karlovou v Praze a Národní knihovnou ČR

Univerzita Karlova v Praze, zastoupená rektorem prof. RNDr. Václavem Hampl, DrSc., a Národní knihovna, zastoupená generálním ředitelem Mgr. Vlastimilem Ježkem, podepsaly dne 15. května 2008 Rámcovou smlouvu o spolupráci. Cílem této smlouvy je vytvoření právního rámce pro hlubší a těsnější spolupráci mezi UK a NK při naplňování vědecko-výzkumných, vědecko-pedagogických a obdobných úkolů obou smluvních stran a účelné propojení a využívání materiálních prostředků, přístrojů, knihovnických a dokumentačních fondů.

Na základě této smlouvy budou uzavírány dílčí smlouvy, řešící spolupráci v jednotlivých oblastech, či smlouvy o konkrétní spolupráci UK a NK.

● 21. května

V Síní Coriových na I. LF UK proběhlo shromáždění Univerzitní nemocnice – současnost, rizika, vize

Na shromáždění se zástupci akademické obce I. lékařské fakulty UK, studenti a zaměstnanci fakultních pracovišť, setkali se zástupci Ministerstva zdravotnictví ČR. Celou akci zahájil rektor UK prof. RNDr. Václav Hampl, DrSc., který všem přítomným představil, v jaké fázi se nyní nachází jednání o připravované transformaci univerzitních nemocnic.

„Pro univerzitu je tento problém velice důležitý a velice nám vadí, že celému počinu nepředcházela důkladná analýza výhod a nevýhod této transformace,“ řekl prof. Hampl. Nejde jen o problém s podílem univerzity na řízení této zamýšlené akciové společnosti; představitelé univerzity také zaráží způsob, jakým bude celá transformace provedena. Rektor Hampl zdůraznil, že z hlediska dlouhodobé stability je potřeba tento problém kvalitně promyslet a vyřešit – ne riskovat.

● 26.–27. května 2008

Kolokvium Evropské vize

Ve Vlasteneckém sále Karolina proběhlo kolokvium Evropské vize. Ve dvou dnech na něm přednesly své příspěvky osobnosti politického i akademického života. Jak ve svém příspěvku řekl doc. JUDr. Petr Pithart: „Snahou organizátorů je, aby v posluchačích jednotlivé příspěvky vyvolaly otázky nejen řečnické, na které se nabízí snadná odpověď, ale hlavně ty složité.“ Témata jednotlivých částí kolokvia byla proto velice pečlivě vybírána.

Na úvod celého shromáždění vystoupil rektor Univerzity Karlovy Václav Hampl, který všechny zúčastněné přivítal: „Toto kolokvium je pro Univerzitu Karlovu vyvrcholením mnohaletého úsilí naplňovat své akademické a společenské poslání a stát se prostředím i aktivním účastníkem debaty o směřování současné evropské politiky.“

„Univerzita Karlova je hrdá na to, kolik jejích absolventů se v těchto týdnech a měsících podílí na přípravách prvního českého předsednictví v Evropské unii. Je hrdá i na to, že pro tolik jejích studentů je samozřejmou součástí studia výměnný pobyt na univerzitách v dalších evropských zemích. Tito studenti se tak stávají naší první generací, jejíž obzory nejsou uzavřeny hranicemi české kotliny a politickým prostorem národního státu, v němž vyrůstali,“ zdůraznil dále rektor. Na závěr úvodní části promluvil i Charles Fries, velvyslanec Francie v České republice. „Toto setkání otevírá českou sezonu předsednictví České republiky,“ řekl Fries.

● 27. května 2008

Křest dvou učebnic chirurgie

V recepčních prostorách Karolina proběhl dne 27. května křest knih *Základy speciální chirurgie* prof. Pavla Pařka a kolektivu a *Základy chirurgie* prof. Jiří Valenty a kolektivu, které vydalo nakladatelství Galén ve spolupráci s Nakladatelstvím Karolinum. Slavnostní prezentace zahájil prorektor pro akademické kvalifikace prof. Mojmír Horyna.

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ: ARCHIV UK

Stručná učebnice *Základy chirurgie* je určena studentům bakalářských zdravotnických studijních programů a vychází ze sylabů vypracovaných na základě směrnic Evropské unie.

Nová učebnice *Základy speciální chirurgie* pro studenty všeobecného i zubního lékařství je členěna podle jednotlivých subspecializací chirurgie (např. chirurgie ústní, čelistní a obličejová, kardiochirurgie, cévní chirurgie, neurochirurgie, traumatologie, plastická chirurgie, pediatrická chirurgie, transplantace orgánů), v závěru každé kapitoly jsou zařazeny kontrolní otázky k ověření znalostí. Profesor Pafko připomněl, že publikace je výsledkem spolupráce celkem 28 autorů. „*Když člověk píše nějakou knihu, musí přemýšlet o skupině lidí, která z ní bude čerpat. Pokud přemyslím o úrovni znalosti všeobecných lékařů a produktem fakulty má být všeobecný lékař, pak je tato kniha pro studenta dostačující. Kdyby všichni všeobecní lékaři v České republice v oboru chirurgie znali to, co je v této knize, tak by to bylo perfektní,*“ glosoval prof. Pafko.

● 28. května 2008

Univerzita udělila čestný doktorát prof. Callahanovi

Prof. Daniel Callahan, PhD., byl oceněn čestným doktorátem Univerzity Karlovy. Titul doktora honoris causa lékařských věd získal za svůj přínos k rozvoji etiky v českém zdravotnictví. Předmětem jeho zájmu jsou různé otázky lékařské etiky s důrazem na lékařský pokrok a etiku výzkumu, etický přístup ke starým lidem, hlavní priority zdravotnictví, klíčové problémy umírání a smrti, trh v medicíně a morální stránku potratů.

● 5. června 2008

První pražské Vědohrani

První pražské Vědohrani proběhlo v pondělí 2. června 2008 na Novoměstské radnici v Praze. Pro děti školního věku byly připraveny soutěže, hry a pokusy, každou hodinu se také konaly přednášky odborníků.

● 6. června – 30. září 2008

Suburbanizace.cz

Děkan Přírodovědecké fakulty UK prof. RNDr. Pavel Kovář, CSc., a hejtman Středočeského kraje Ing. Petr Bendl zahájili 6. června 2008 v předsálí Geografické knihovny Přírodovědecké fakulty UK na pražském Albertově výstavu s názvem *Suburbanizace.cz ...bydlím v satelitním městečku*. Výstavu pořádá Geografická sekce Přírodovědecké fakulty UK a věnuje se geografickému výzkumu významného fenoménu v současném rozvoji metropolitních regionů v České republice – suburbanizaci. Výstavba satelitních městeček a komerčních areálů v zázemí českých měst mění dosavadní vztahy mezi městy a jejich zázemím a ovlivňuje krajinu i společnost urbanizovaných území v ČR.

● 6. července 2008

Rektor UK hovořil na slavnosti k upomínce výročí smrti Jana Husa v Kostnici

Dne 6. července pořádalo město Kostnice, Společnost Husova muzea v Praze a kostnický Česko-německý spolek slavnostní připomenutí výročí smrti Mistra Jana Husa na kostnickém koncilu roku 1415. Společnost Husova muzea v Praze, která jako občanské sdružení českých historiků a příznivců Husovy tradice vlastní a provozuje hojně navštěvované Hus-Museum v Kostnici (ročně přibližně 15 tisíc návštěvníků z desítek zemí světa), se letos rozhodla pozvat rektora Univerzity Karlovy v Praze RNDr. Václava Hampla, DrSc., a zvýraznit tak životní roli Jana Husa jako učitele a rektora UK.

Početně navštívená slavnost proběhla jako každoročně u „Husova kamene“, památníku, který byl v 19. století umístěn na pravděpodobném místě Husovy exekuce. Slavnostní projevy přednesli zástupci města Konstanz, Společnosti Husova muzea v Praze, Česko-německého spolku v Kostnici a především rektori Univerzity Karlovy a Universität Konstanz. Rektor UK se ve svém proslovu věnoval významu působení Jana Husa na Karlově

univerzitě a Husova vlivu na duchovní atmosféru Čech a Evropy jeho doby. Během obřadu byl k Husovu památníku položen věnec věnovaný UK s latinským nápisem *Magistris suis ac martyribus Bohemorum Universitas Carolina Pragensis*, jenž kromě Jana Husa připomíná i popravu mistra Karlovy univerzity Jeronýma Pražského na tomtéž místě, jehož význam v českých dějinách i přítomnosti s blížícím se šestistým výročím zahájení kostnického koncilu každým rokem stoupá.

● 10. července 2008

Vernisáž výstavy *Vrána k vráně*

FOTO NADĚTO DVOUSTRANĚ ARCHIV UK

Ve studentském klubu UK v Celetné ulici č. 20 proběhla od 11. do 25. července výstava street artu *Vrána k vráně*. Organizátoři seznámili veřejnost s druhy jednotlivých děl i s autory a historickým vývojem, kterým toto kontroverzní umění prošlo. Na vernisáži 10. července byla také pokřtěna brožura, která by měla sloužit jako průvodce pro nezasvěceného, nicméně zvědavého pozorovatele street artu. Samotné vernisáži v Celetné předcházela ještě krátká ukázka streetartových výtvarů přímo v terénu, tedy v ulicích města.

● 13. srpna 2008

Nově akreditovaný binacionální tříletý studijní obor Česko-německá studia

Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy ve spolupráci s Universität Regensburg (UR) nově akreditovala binacionální tříletý studijní obor Česko-německá studia, široce koncipovaný obor přecházející z lingvistiky do širší problematiky sociálních věd (historie, sociologie či ekonomie). Součástí programu je povinný dvousemestrální pobyt na německé UR. Absolventi mohou pokračovat v navazujícím magisterském studiu například na FSV UK či UR. Zájemci o studium se mohou hlásit na UR do 30. srpna 2008. Přijímací řízení organizuje i pro uchazeče o nástup do prvního ročníku na UK FSV Universität Regensburg.

● 21. srpna 2008

Skončila letošní Letní škola slovanských studií

V den čtyřicátého výročí Pražského jara se ve Velké aule Karolina uskutečnilo slavnostní shromáždění, na němž byla předána za účasti rektora Univerzity Karlovy prof. RNDr. Václava Hampla, DrSc., osvědčení absolventům 52. běhu Letní školy slovanských studií, kterou organizoval Ústav bohemistických studií Filozofické fakulty UK. Celkově se jí zúčastnilo 181 frekventantů – 128 interních a 53 externích – z 37 zemí.

Posluchači absolvovali kurzy českého jazyka, které byly diferencovány podle jazykových znalostí do čtyř stupňů. Pro začátečníky a mírně pokročilé byla výuka organizována na základě zprostředkujícího jazyka – angličtiny, němčiny, francouzštiny a španělštiny. Středně pokročilí měli možnost zdokonalovat své znalosti v praktických jazykových kurzech a kurzech konverzace. Pro pokročilé byly kromě jazykové výuky organizovány i speciální jazykové a literární zaměřené semináře, seminář českých reálií a také přednáškové cykly (jazykovědný, literárněvědný a kulturně historický a rovněž cyklus věnovaný české historii a kultuře, který byl přednášen v angličtině a v němčině zájemcům, pro které by bylo zatím náročné vyslechnout přednášky v českém jazyce). Některé z přednášek vyvolaly i zájem a ohlas mimořádný, například přednáška věnovaná odkazu českého mecenáše Josefa Hlávky, od jehož smrti uplynulo v letošním roce 100 let.

● 10. září 2008

Zahájení 6. ročníku Akademické Prahy

Přednáškou MUDr. Radima J. Šráma z Ústavu experimentální medicíny AV ČR o vlivu znečištěného ovzduší na zdravotní stav populace byl zahájen již 6. ročník společného projektu Univerzity Karlovy a Akademie věd ČR *Akademická Praha*. Jako v předchozích ročnících, i v akademickém roce 2008/9 půjde o cyklus přednášek, v jehož rámci se vždy druhou středu v měsíci střídají odborníci z obou výše zmíněných institucí se zajímavými tématy, která se snaží přiblížit populárně naučnou formou vědu a výzkum širší veřejnosti.

Zdroj: Redakce ve spolupráci s iforum.cuni.cz.

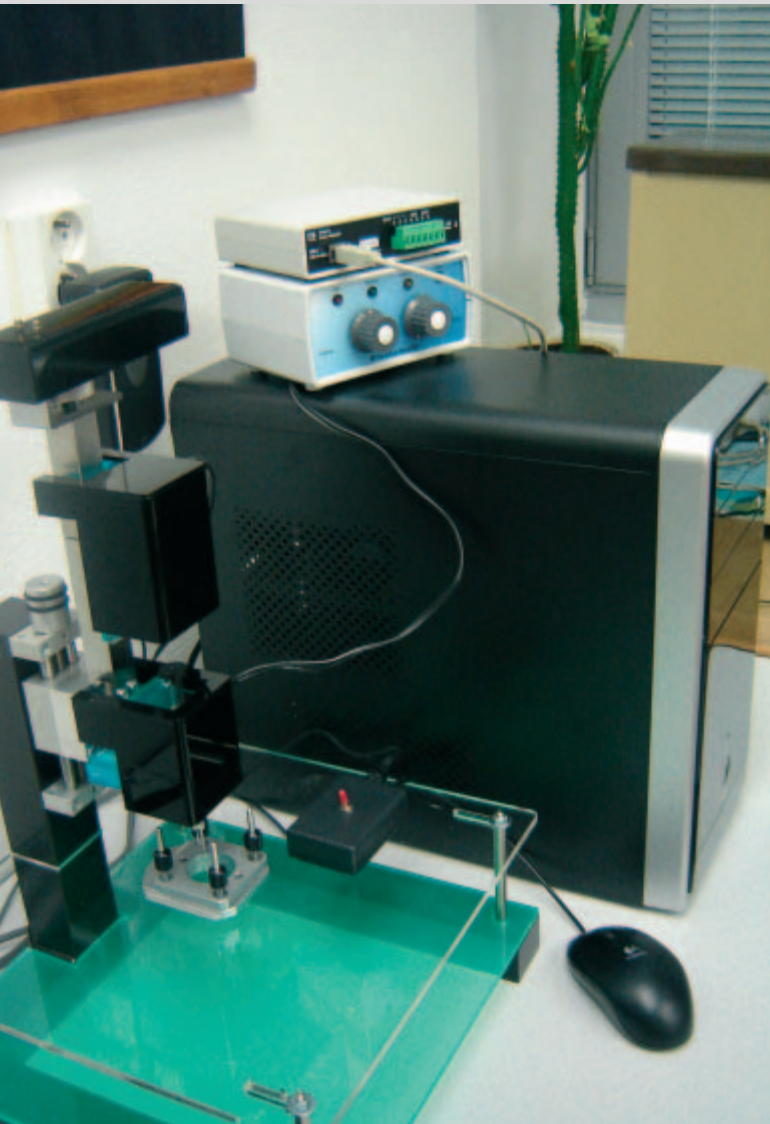

MEDICÍNA A TI DRUZÍ

Výzkumné záměry, které se soustředí na zdraví člověka a lidské tělo, se nepěstují jenom na lékařských fakultách. Odborníci v bílých pláštích si na UK pomáhají čím dál tím častěji mezioborově a mezifakultně. Ukážeme vám, jak medicína vypadá třeba v laboratořích UK v Hradci Králové, na matfyzu nebo dokonce na právech.

● Vědci z farmaceutické fakulty zkoumají, jak pomaleji stárnout

Váš biologický věk se od toho, který máte v rodném listu, téměř vždy liší. Jak správně určit stáří organismu a podle toho například ideálně vyladit dávky léků, zkoumají vědci z hradecké farmacie.

Přístroje pro měření viskoelastivity biologických materiálů zkonstruované na FaF UK budou už brzo používat taky komerční firmy.

FOTOVLADIMÍR ŠIGUT

Na Farmaceutické fakultě v Hradci Králové se objektivní metodice měření biologického věku specialisté věnují bezmála dvě desetítky let. „Pro určování biologického věku jsou důležité markery popisující mechaniku biologických struktur. Tedy to, jak jsou tkáně pružné a jak reagují třeba na pohyb nebo ohybání. Důležitá je zejména mechanika cév, ale taky mechanické vlastnosti kostí, kůže nebo chrupavek,“ vysvětluje profesor Stanislav Ďoubal, vedoucí Katedry biofyziky a fyzikální chemie FaF UK.

Na hradecké farmacii specialisté vymysleli a sestavili vlastní přístroje, které mechanické vlastnosti živých tkání dokážou pozorovat a měřit. „Naši biomechanickou laboratoř jsme vybavili viskoelastometry pro měření vzorků v tahu, tlaku nebo ohybu,“ popisuje zázemí svého vědeckého pracoviště Stanislav Ďoubal. Vzorky tkání pro měření dodávají do Hradce například kolegové z lékařských fakult nebo dalších biologických a veterinárních pracovišť. „Měříme taky biomechanické vlastnosti kůže in vivo, tedy na živých pacientech. Zkoumáme kvalitu kůže v závislosti na věku a také po aplikaci různých kosmetických přípravků,“ vysvětluje Ďoubal.

Proces stárnutí popisuje řada teorií. Velmi známá je ta, podle které je stárnutí způsobeno poškozováním životně důležitých buněk volnými radikály – reaktivními částicemi, které vznikají třeba při buněčném dýchání nebo v důsledku ozáření. Snížení množství volných radikálů například antioxidanty by mělo teoreticky vést ke zpomalení stárnutí. „Bohužel, praktické využití této metodiky doposud naráželo na problémy s měřením dílčích markerů biologického věku. Právě tuto oblast jsme naším výzkumem pokryli a teď prakticky ověřujeme,“ říká Stanislav Ďoubal. Také díky hradeckým vědcům z FaF UK je možné mnohem lépe vyvíjet a zkoumat látky zabraňující stárnutí tkání a organismů.

O měření biologického věku a o přístroje vyvinuté na hradecké farmacii je velký zájem také mezi soukromými firmami. „Měření biomechaniky cév a cévních a dalších náhrad umožní výrobcům optimalizaci vlastností jejich produktů a sníží rizika pro pacienty,“ říká šéf katedry biofyziky, které při kontaktu s komerčním sektorem hodně pomáhá univerzitní Centrum pro přenos poznatků a technologií.

● Účinnější a šetrnější léčba rakoviny ušitá na míru pacientovi

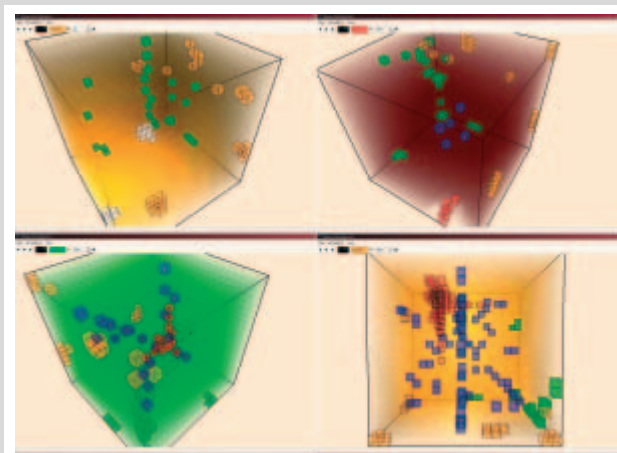
Mezinárodní tým, v němž hrají důležitou roli specialisté z Matematicko-fyzikální fakulty UK, vyvíjí počítačový systém, který dokáže simulovat růst zhoubných nádorů a navrhnout nejlepší léčbu.

Počítačový systém, který za peníze z grantu Evropské unie společně vyvíjí několik evropských univerzit, bude propojovat obrázky a data z magnetické rezonance, pozitronové tomografie, CT a dalších zařízení, která dokáží zobrazit lidské orgány. Získané informace doplní také další údaje ze vzorků tkání a podrobná analýza DNA. Lékařům systém pomůže při rozhodování o metodě léčby pacientů s některými typy nádorových onemocnění; zvýší se tak pravděpodobnost úspěšné léčby. „Naš projekt se zaměří hlavně na individuální léčbu daného pacienta,“ popisuje magistr Tomáš Bílý z katedry aplikované matematiky MFF UK. „Současně by vyvinuté prostředí mělo napomoci zlepšení komunikace mezi různými týmy pracujícími na léčbě rakoviny.“

V projektu Contra Cancrum (Clinically Oriented Translational Cancer Multilevel Modelling) hrají důležitou úlohu dva druhy laboratoří – klasické medicínsko-biologické a počítačové virtuální. „Virtuální laboratoře, které vytváříme, slouží k vizualizaci základních modelů. Díky možnosti zasahování do průběhu simulace je možné hlouběji pochopit zákonitosti, které nemusejí být vždy zřejmé,“ vysvětluje Tomáš Bílý.

Dvě pracoviště z University College of London se starají o vývoj modulu na úrovni molekul. Univerzita v Bedfordshiru zajišťuje technologické prostředí a týmy z řeckého institutu FORTH, univerzity v Bernu a vývojové centrum společnosti Philips se starají o modul integrace obrazových dat do simulátoru. „Naše skupina a tým z Aténské technické univerzity vyvíjejí modul na úrovni buněk a orgánů. Univerzita v Saarlandu pak poskytuje klinické zázemí celému projektu,“ vypočítává zbývající členy mezinárodního týmu Bílý.

Podle Bílého podobné multidisciplinární projekty v Česku zatím nejsou příliš běžné. „Je to rozdíl oproti světu, kde je v posledních letech tento typ projektů přímo žádán,“ říká. „UK je však podpoře těchto mezioborových spoluprací velmi otevřena a dává potřebnou volnost. Poskytuje nám i právní zázemí, které je nedílnou součástí projektů takového rozsahu,“ pochvaluje si člen týmu tvůrců virtuálních laboratoří MFF UK Tomáš Bílý.

Práce na projektu simulace růstu nádorů (na obr. simulace imunitní reakce) spojuje do jednoho týmu doktory, matematiky, programátory a biofyzikální experty.

● Právní specialisté vylepšují kvalitu péče v nemocnicích

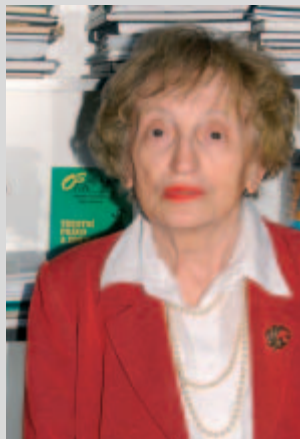

FOTO VLADIMÍR ŠIGUT

Profesorka Císařová: Konstruovat smrt a život ve smyslu právním nelze; to je lékařská záležitost. Občanská a majetková práva získá nasciturus (tedy ten, kdo se má narodit) teprve tehdy, narodí-li se živý.

Spojit lékaře a právníky tak, aby se sebe navzájem nebáli a začali více spolupracovat. To je hlavní cíl nového Centra zdravotnického práva na Právnické fakultě UK.

Při narození a pak u konce lidského života se lékaři s právními předpisy setkávají asi nejvíce. „Velmi zajímavé a důležité jsou v naší práci otázky kolem eutanázie, deformovaných plodů anebo potratů,“ vypočítává některá témata výzkumů šéfka Centra zdravotnického práva PF UK profesorka Dagmar Císařová.

Centrum má za sebou jeden rok existence, už teď je však o jeho přednášky a odborné semináře velký zájem v mnoha nemocnicích. Nová témata si oblíbili i studenti práv.

„Jsme především teoretické pracoviště, neposkytujeme právní rady. Vzděláváme studenty práv a studenty medicíny. Jsme na obou dvou březích, vytváříme most,“ popisuje profesorka Císařová. „Aplikaci výsledků výzkumů Centra za nás už dělají zdravotnická zařízení nebo advokáti,“ pokračuje.

Medicínské právo zatím většina lidí chápe spíše jako legislativní vymezení vztahu lékař – pacient, podle Císařové je však otázka zdravotnických předpisů mnohem složitější. Zajímavé je například sledovat a porovnávat, jak moc může stát zasahovat do rozhodování o zdraví jednotlivce. Každý stát má trochu jinou právní úpravu; jedním z úkolů Centra je sledovat a popisovat výhody a nevýhody různých zákonů.

„V Česku máme spíš paternalistickou úpravu, kdy je stát takový tatiček, který rozhodne, co je pro vás dobré. To je úprava francouzská; znamená třeba široká povinná očkování a povinnou zdravotní péči,“ popisuje specialista na zdravotní a trestní právo Císařová. Německá úprava vychází z toho, že každý zákrok na vašem těle je ublížení na zdraví, takže o něm musíte rozhodnout sám, na základě kompletních informací.

Právě informovaným souhlasem pacienta – papírem, jež by měl každý nemocný podepisovat před každým zákrokem – se Centrum zdravotnického práva dlouhodobě zabývá. „Z grantových peněz Univerzity Karlovy jsme také vydali knížku, ve které je praktický návod, podle něž může potřebný dokument sestavit každá nemocnice,“ říká Císařová.

Bližší informace je možné získat na mailu: medlaw@prf.cuni.cz

Autor: redakce

DUEL O UNIVERZITNÍ NEMOCNICE

OTÁZKY PRO MINISTRA ZDRAVOTNICTVÍ TOMÁŠE JULÍNKA A REKTORA UNIVERZITY KARLOVY VÁCLAVA HAMPLA

Jsou duely nemilosrdné, které pramení z tak antagonistických pozic zúčastněných, že je nelze řešit jinak než vyhroceným střetem. Duely, kde zpravidla „přežije“ jen jeden, jehož pravda tím pádem vítězí a jehož satisfakce je naplněna. Ale také mohou a mají být souboje, které jsou zvláštní tím, že v nich nejde o satisfakci, absolutní prosazení vlastní pravdy a totální zničení protivníka. Souboje, v nichž nejde o život, ale o nalezení správné cesty. A právě takové duely se redakce snaží zprostředkovávat a takový se měl odehrát mezi ministrem zdravotnictví Tomášem Julínkem a rektorem Univerzity Karlovy Václavem Hamplm. Společné téma: Transformace fakultních nemocnic a záměr zákona o univerzitních nemocnicích. Tento duel je zvláštní tím, že jeho východiskem (snad) nejsou partikulární zájmy jedné či druhé strany, ale naopak společný zájem přijmout užitečná, efektivní a věcně správná opatření v oblasti, kde je změna potřebná. Kromě společného zájmu tak duelanty měl spojuvat i společný cíl, tj. nalézt a formulovat optimální pravidla vztahu mezi univerzitou a jejími lékařskými fakultami na straně jedné a zdravotnickými zařízeními (dnešními fakultními nemocnicemi), v nichž se uskutečňuje praktická výuka mediků, na straně druhé. Tento duel je bohužel zvláštní tím, že tiskový mluvčí pana ministra v září 2008 jeho účast odmítnul. Nicméně otázky, které byly položeny oběma, vyžadují odpovědi. Přinášíme vám ty, které redakci poskytl rektor Univerzity Karlovy Václav Hampl.

1) Můžete zhodnotit dosavadní jednání při přípravě zákona o univerzitních nemocnicích?

Ministerstvo zdravotnictví (MZ) zahájilo reálná jednání s vedením UK vlastně až na podzim 2007, kdy předložilo věcný záměr zákona o transformaci fakultních nemocnic na akciové společnosti s minoritním podílem univerzit. Stalo se tak v době, kdy zásadní nastavení celého projektu bylo, jak se následně ukázalo, z hlediska MZ již rozhodnuté.

Navzdory této apriorní konstelaci byly tři čtvrtě roku, které následovaly, ve znamení celé řady pokusů jak ministerstvu vysvětlit a argumentačně doložit, proč je forma akciové společnosti pro tento účel zcela nevhodná a minoritní podíl univerzity v ní nepřijatelný. Usilovalo o to nejen vedení UK, ale na základě jednotného stanoviska spolu s ním i obdobně zainteresovaní partneři, Masarykova univerzita v Brně a Univerzita Palackého v Olomouci. Ústní jednání i písemná komunikace a materiály ovšem ze strany MZ důsledně odmítaly jakoukoli diskusi zejména o formě akciové společnosti a o tom, že podíl univerzity má být menšinový. To jsou ovšem podle právních expertiz, které si vedení

UK nechalo vypracovat, právě ty nejzákladnější faktory, které klíčovým způsobem určují možnost univerzit, resp. jejich lékařských fakult, odborné činnosti v nemocnici ovlivňovat, popř. v ní vůbec smysluplně působit. Situace, kdy by univerzita měla garantovat obsah a kvalitu výuky a výzkumu na pracovištích, které by nemohla přímo ovlivňovat, je pro ni nepřijatelná, a transformace fakultních nemocnic se tak pro ni stala záležitostí zásadního významu.

Jednání s MZ bych charakterizoval jako velmi náročná. Postrádal jsem pochopení elementárního faktu, totiž jak užitečné je univerzitní nemocnice ustavovat v součinnosti a vzájemném dialogu s univerzitami a jak silové řešení, nepřihlížející k argumentům partnera, hrozí vážnou nestabilitou tak zásadně důležité součásti celého zdravotnického systému.

Na druhé straně velkou oporou pro mě osobně byl trvalý zájem a podpora Akademického senátu UK, který problematiku univerzitních nemocnic pravidelně projednával a svým zásadním stanoviskem dokázal složitá jednání akcelarovat. Za podporu musím poděkovat i Vědecké radě UK a zejména studentské iniciativě,

jež vznikla z podnětu posluchačů lékařských fakult a Farmaceutické fakulty a jejímž cílem bylo nejen vyjádřit své znepokojení, ale upozornit širší veřejnost na negativní dopady, které zamýšlená transformace přináší. To vše, spolu s pravidelnými konzultacemi s děkany našich lékařských fakult a farmaceutické fakulty a partnerskými univerzitami v Brně a Olomouci, představovalo důležitou podporu, z níž vzházely náměty i kritické reflexe generující zázemí, bez něhož by naše jednání bylo mnohem obtížnější a méně výmluvné.

2) Proč je zapotřebí fakultní nemocnice transformovat do nové právní podoby?

Fakultní nemocnice mají zastaralou právní formu státní příspěvkové organizace, kterou se v souvislosti s přípravou vysokolekárského zákona v roce 1998 ani později nepodařilo odstranit. Mezi hlavní problémy, které je potřeba řešit, patří např. bezprostřední závislost vedení nemocnic na politické sféře, která může někdy vést třeba i k náhlému odvolání ředitele fakultní nemocnice – stačí jen vzpomenout na některý z řady minulých případů.

To je pro tyto vysoce specializované odborné a komplexní instituce zcela nepřijatelné. Jejich management by měl být na momentálních proměnách politické konstelace nezávislý.

Často se také citují ekonomické problémy fakultních nemocnic. Ty ale primárně souvisejí s tím, že jde o nemocnice „poslední záchrany“, tedy takové, které musí léčit i pacienty, kteří byli jinde z ekonomických důvodů odmítnuti. Je zřejmé, že to je problém, který spíše než s fakultní nemocnicí souvisí s nastavením výše plateb za zdravotnické služby. To nevyklučuje možnost, že sekundárně tato situace může skrývat i jiné druhy ztrát. A je nepochybné, že systém

„MANAGEMENT NEMOCNIC BY MĚL BÝT NA MOMENTÁLNÍCH PROMĚNÁCH POLITICKÉ KONSTELACE NEZÁVISLÝ.“

řízení i hospodaření, který státní příspěvková organizace umožňuje, zdaleka neodpovídá dnešním potřebám.

Dalším chronickým problémem fakultních nemocnic je to, čemu se hovorově říká „dvoukolejnost“. Rozumí se tím jak dvojí řízení činnosti na stejném pracovišti (zdravotnické přes nemocnici a výzkové a výzkumné přes fakultu), tak zejména dva typy pracovních poměrů pro obdobné činnosti na stejném pracovišti. Někteří lékaři jsou zaměstnáni nemocnicí a jiní fakultou (běžné jsou kombinace těchto úvazků). Tyto dva typy pracovních poměrů mají přitom značně odlišné podmínky. Zde je potřeba poznamenat, že tento problém je mimořádně obtížné řešit, což se projevilo i v tom, že od původního záměru se jím zabývat nakonec ministerský návrh poměrně rychle upustil.

Důvodem pro změnu je i způsob obsazování hlavních odborných řídicích pozic, totiž přednostů klinik. To jsou osoby, které jsou klíčové pro činnost lékařské fakulty v oblasti klinické výuky a výzkumu a současně jsou podstatné i pro hlavní misi nemocnice – totiž léčit. V současnosti jsou přednostové na základě společného návrhu ředitele nemocnice a děkana fakulty jmenováni ministrem zdravotnictví. To sice ve většině případů funguje celkem bezproblémově, ale zažili

jsme i situace, kdy se k dohodě dojit nedařilo, a to pak ohrožuje jak činnosti nemocnice, tak fakulty, nemluvě o tom, že opět jde o přímou politickou ingerenci.

3) Proč by fakultní nemocnice měly (nebo neměly) být transformovány na akciové společnosti?

Na základě odborných expertiz a diskusí s rektory jiných významných evropských univerzit, ale i řediteli některých zahraničních univerzitních nemocnic jsem pevně přesvědčen, že fakultní nemocnice

by rozhodně neměly být transformovány na akciové společnosti. Důvodů je celá řada. Např. v akciové společnosti není možné omezit

práva většinového akcionáře tím, že by některé činnosti řídil akcionář minoritní. To je ale přesně to, co by bylo potřeba v univerzitní nemocnici: univerzita resp. lékařská fakulta musí kontrolovat minimálně výuku, výzkum a strukturu odborných pracovišť a přitom má být podle návrhu MZ minoritním společníkem.

Velmi závažná je expertními posudky právních autorit opakovaně doložená nemožnost zákonem vyloučit převody akciového podílu – mnohokrát médii citovaná klíčová „záruka neprivatizace“ je tedy v tomto případě zcela lichá.

Vztahy mezi univerzitou a nemocnicí – akciovou společností – není možné osvobodit od daňových zátěží a také např. od povinností vyplývajících ze zákona o zadávání veřejných zakázek, což by v tomto případě byla zvláště zásadní komplikace.

Transformace fakultních nemocnic musí být provedena tak, aby neohrozila rozsah, kvalitu a dostupnost poskytování léčebné péče, vzdělání a výzkum v lékařských oborech a princip samostatnosti vysokých škol, včetně jejich akademických práv a svobod. A tyto nepřekročitelné a nezpochybnitelné postuláty transformace fakultních nemocnic na akciové společnosti nejen nerespektuje, ale v mnoha ohledech přímo ohrožuje.

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ: [HTTP://WWW.UNIVERZITA-NEMOCNICE.CZ](http://www.univerzita-nemocnice.cz)

4) Jaká je podle vašeho názoru optimální role státu, resp. univerzit v univerzitních nemocnicích? Co těmto aktérům přísluší, nebo naopak nepřísluší?

Osvědčený model lékařského vzdělávání je model vzdělání univerzitního, tedy vzdělání, které je mnohem více než jakýmsi sofistikovaným odborným „učilištěm“. Student tu získává rozhled v širších kontextech oboru, přichází do kontaktu nejen se špičkovou klinickou medicínou, ale i s tvorbou vědeckého poznání v základních biomedicínských oborech i tím, co se dnes nazývá translačním výzkumem, tedy přenosem poznatků základního výzkumu do klinické praxe. V poslední době se znovu klade důraz i na rozvoj osobnosti v kontextu humanitních oborů (např. etika, jazyková vybavenost, komunikace s pacientem a jeho blízkými). To vše je posláním a náplní činnosti univerzity, resp. lékařské fakulty. Podívám-li se na nezpochybnitelné odborné autority klinické medicíny mezi našimi profesory, nevím, proč by se fakulta v nemocnici nemohla zásadně podílet i na řízení léčebné péče.

Rolí státu je potom, stejně jako v řadě jiných oblastí, nastavení spravedlivých pravidel včetně dlouhodobě udržitelného systému financování, dozorcí a kontrolní činnosti, zejména v oblasti hospodaření a správy majetku, a péče o funkčnost sítě nemocnic jako celku.

Jsem přesvědčen, že rozumným řešením transformace je konstituování univerzitních nemocnic jako svébytných veřejných institucí s dominantním vlivem i odpovědností univerzity a jejich fakult a silnými, přesně definovanými kontrolními pravomocemi státu.

5) Jaká by měla být role univerzitních nemocnic při poskytování zdravotní péče, při zabezpečování výuky lékařských oborů a při klinickém výzkumu?

To vše jsou činnosti, které z definice musí patřit k nemocnici, má-li se označovat jako univerzitní. Přívlástek „univerzitní“ označuje, že je to univerzita, která do ní přivádí výuku a výzkum, ale také zásadně přispívá k maximální úrovni poskytované zdravotnické péče.

Univerzitní nemocnice musí poskytovat špičkovou a komplexní léčebnou péči, a to i v minoritních či ekonomicky „neatraktivních“ oborech, a vysoká škola nesmí ztratit možnost vzdělávat na ní své posluchače a uskutečňovat vědu a výzkum, zejména v klinických oborech.

6) Jaký by měl být systém financování univerzitních nemocnic?

Především musí MZ zajistit, aby nemocnice nedoplácela na zdravotní péči o tzv. ekonomicky ztrátové pacienty, na jejichž léčbu musí vynaložit více, než dostane od zdravotní pojišťovny. Takoví pacienti v současnosti hledají své „poslední útočiště“, kterým jsou zpravidla fakultní nemocnice,

protože nemocnice – obchodní společnosti – na nich nechtějí prodělávat.

Co se financování vzdělávací činnosti týče, v současnosti funguje jakýsi „barterový vztah“: nemocnice nese náklady související s praktickou výukou mediků, a na druhé straně doktorandi a zaměstnanci fakulty přinášejí nemocnici „body“ (čili peníze) od zdravotních pojišťoven. To by v principu mohlo fungovat i nadále, i když se vůbec nebráním přesnějšímu vyčíslení těchto vztahů (jakkoliv bychom se při něm nevyhnutelně dostali do známých otázek typu: „Jakou část doby žárovka svítí na

pacienty a jakou na mediky přítomné na vizitě?“). Financování vědecké a výzkumné činnosti má probíhat zcela standardními způsoby, podle smlouvy mezi nemocnicí a univerzitou, která musí respektovat i pravidla příslušných grantových agentur.

7) Jaké budou vaše další kroky ve věci univerzitních nemocnic?

Přes léto jsme připravili paragrafované znění vlastního návrhu zákona o univerzitních nemocnicích. Podle našeho návrhu jde o veřejnoprávní instituci (jak je to běžné v západoevropských zemích). Pracovní verze tohoto materiálu jsme na začátku podzimu začali podrobně diskutovat s děkany lékařských fakult (a FaF), předsedy akademických senátů a univerzitními senátory za tyto fakulty. Tento návrh bude naším zásadním příspěvkem k řešení problematiky fakultních nemocnic. Po projednání s vedením Masarykovy univerzity a Univerzity Palackého jej chceme nabídnout představitelům státu. Jsem přesvědčen, že věcná argumentace v jeho prospěch je natolik silná, že by měl být i ve stále více turbulentní politické situaci brán vážně. (Shrnutí citovaného materiálu naleznete na protější straně.)

8) Myslíte si, že se podaří najít shodu mezi Ministerstvem zdravotnictví a univerzitami? Co pro to uděláte?

Možnost shody hodně závisí na tom, zda

a do jaké míry bude MZ ochotno seriózně zvažovat i návrhy svých esenciálních partnerů, bez nichž si lze konstituování funkčních univerzitních nemocnic jen těžko představit. My jsme na tomto úkolu již hodně odpracovali, a tak jsme připraveni na další jednání, která by měla vést k prodiskutování sporných pasáží, zpřesnění stanovisek i formulací a v konečném

výsledku k vlastnímu dopracování oboustranně přijatelného návrhu. Návrhu, který nebude ohrožovat výzkum ani výuku na lékařských fakultách a který nebude znevýhodňovat

právní a ekonomickou pozici zainteresovaných univerzit. Takového návrhu, jenž bude samozřejmě zohledňovat odpovídající roli státu, ale univerzitám bude přiznávat nutné rozhodovací kompetence, týkající se zejména struktury odborných pracovišť, personální politiky, komplexního zabezpečení výuky studentů i specializačního vzdělávání lékařů a zaměření vědecké činnosti. Jsem přesvědčen, že shoda v tak zásadních otázkách je nezbytná, a věřím v ni, protože věřím ve zdravý rozum, jenž nás při jakkoli komplikovaných jednáních nakonec musí přivést k poznání, že máme vlastně podobné zájmy a cíle, které nemohou být partikulární a účelové, ale v duchu naší univerzitní dikce mají vést k dobru, štěstí a blahu nás všech.

9) V jakém časovém horizontu vidíte schválení zákona o univerzitních nemocnicích?

To si opravdu neodvažuji odhadnout, protože to závisí na řadě obtížně predikovatelných a mimo akademickou půdu ukotvených faktorů, jako je např. stabilita prostředí, ve kterém budou jednání probíhat. Nicméně Univerzita Karlova, její vedení ve spolupráci s lékařskými fakultami, akademickou obcí a dalšími partnery udělají všechno pro to, aby náš návrh mohl začít být seriózně projednáván v brzké době.

Autor: redakce

„PŘÍVLÁSTEK „UNIVERZITNÍ“ OZNAČUJE, ŽE JE TO UNIVERZITA, KTERÁ GARANTUJE VÝUKU A VÝZKUM, ALE TAKÉ ZÁSADNĚ PŘÍSPÍVÁ K MAXIMÁLNÍ ÚROVNI POSKYTOVANÉ ZDRAVOTNICKÉ PÉČE.“

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ: HTTP://WWW.UNIVERZITNI-NEMOCNICE.CZ/

SHRNUTÍ HLAVNÍCH BODŮ

PŘIPRAVOVANÉHO ALTERNATIVNÍHO NÁVRHU ZÁKONA O UNIVERZITNÍCH NEMOCNICÍCH A UNIVERZITNÍCH ZDRAVOTNICKÝCH PRACOVÍŠTÍCH

Zkrácené „převyprávění“ legislativních textů předpokládá nejen určitá zjednodušení, ale i spíše „technický“ charakter formulací, jejichž primárním kritériem nejsou aspekty stylistické, ale věcné. V tomto kontextu je třeba vnímat i následující informativní shrnutí o alternativním návrhu zákona, který je od léta 2008 na Univerzitě Karlově připravován.

Cílem navrhované úpravy je vytvořit pravidla pro vznik a činnost univerzitních nemocnic, jakožto špičkových zdravotnických zařízení, která se budou na základě spolupráce s příslušnými univerzitami, a zejména jejich fakultami, podílet na uskutečňování praktické výuky ve studijním programu v oblasti všeobecného lékařství a na vědecké, výzkumné a vývojové činnosti v tomto oboru. Předmětem spolupráce bude samozřejmě moci být i praktická výuka a výzkumná činnost v oborech zubní lékařství, farmacie, ošetřovatelství a dalších. Univerzitní nemocnice bude moci uskutečňovat též specializační vzdělávání lékařů a dalších odborníků.

Univerzitní nemocnice by měla být podle návrhu veřejnoprávní institucí, která může vykonávat vedle výše uvedené hlavní činnosti jen takové doplňkové činnosti, které její hlavní činnost a poslání neohrožují. Zdravotnická zařízení zajišťující vedle poskytování základní, specializované a zvláště specializované léčebné a diagnostické péče i pedagogickou a vědeckou činnost plní ve srovnání s ostatními zdravotnickými zařízeními výraznější veřejně prospěšnou funkci. Proto vyžaduje stabilita a perspektiva jejich rozvoje rovnováhu mezi zájmem zřizovatele (kterým je většinou stát), rolí univerzit, se kterými zdravotnická zařízení budou spolupracovat, a veřejným zájmem na jejich řádném fungování. Proto návrh zákona předpokládá zřízení samostatného druhu právnické osoby – univerzitní nemocnice, která bude tyto funkce zajišťovat. Vhodnost zvláštní právní formy je vyvolána též potřebou nezbytných omezení a kontrol činnosti univerzitních nemocnic.

Návrh zákona předpokládá vznik univerzitních nemocnic v zásadě dvojím způso-

bem. První způsob je obecný, na základě smlouvy mezi zřizovatelem (např. územním samosprávným celkem) a univerzitou. Druhou cestou je transformace stávajících fakultních nemocnic, které jsou dnes státními příspěvkovými organizacemi. Je zřejmé, že jako první by byla realizována právě tato transformace, a naopak využití obecného způsobu by bylo přinejmenším zpočátku teoretické.

Zřízení univerzitní nemocnice v obecném případě předchází veřejnoprávní smlouva mezi budoucím zřizovatelem a vysokou školou, která bude obsahovat zejména závazek zřizovatele zřídit univerzitní nemocnici a vložit do ní majetek a závazek vysoké školy uskutečňovat v univerzitní nemocnici praktickou výuku a vědeckou a výzkumnou činnost ve zdravotnických oborech a poskytovat univerzitní nemocnici potřebné „know-how“. K platnosti veřejnoprávní smlouvy o zřízení univerzitní nemocnice bude nezbytný souhlas Ministerstva zdravotnictví vydaný v dohodě s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Tato ministerstva by v dohodě řešila i případné spory ze smlouvy. Při rozhodování o žádosti o souhlas s uzavřením smlouvy bude kromě souladu s právními předpisy posuzována schopnost zřizovatele a vysoké školy zajistit v univerzitní nemocnici poskytování zdravotních služeb, pedagogickou, vědeckou a vývojovou činnost. Stát tak bude mít možnost rozhodnout, zda se navrhované zdravotnické zařízení má zařadit do sítě univerzitních nemocnic.

V případě transformace stávajících fakultních nemocnic by univerzita, která ke dni účinnosti zákona ve fakultní nemocnici uskutečňuje praktickou výuku v akreditovaném studijním programu všeobecného lékařství a vědeckou činnost v tomto

oboru, mohla do šesti měsíců požádat o zřízení univerzitní nemocnice z této fakultní nemocnice. Univerzitní nemocnice pak musí být zřízena do jednoho roku ode dne podání žádosti. Na takto zřízenou univerzitní nemocnici přejde oprávnění poskytovat zdravotní služby v rozsahu, jako měla fakultní nemocnice. Majetkem takto zřízené univerzitní nemocnice se stane majetek státu, k němuž vykonávala právo hospodaření fakultní nemocnice. Práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů zaměstnanců fakultní nemocnice přejdou na univerzitní nemocnici.

Univerzitní nemocnice by měla tři orgány: ředitele, odbornou radu a dozorčí radu. Tento systém, spolu se způsobem ustanovování orgánů, jejich kompetencemi a vzájemnými vazbami, je navržen tak, aby garantoval onu rovnováhu mezi úlohou zřizovatele, kterým je v případě transformovaných fakultních nemocnic stát, a univerzity.

Ředitel je jmenován na pět let. Na jeho osobě se musí shodnout odborná i dozorčí rada. Ředitel vykonává působnost statutárního orgánu, rozhoduje o všech věcech, které zákon nesvěřuje do

FOTO: HTTP://WWW.UNIVERZITNI-NEMOCNICE.CZ/

působnosti odborné nebo dozorčí rady. Odborná rada je orgánem s kompetencemi zejména v odborných oblastech, tedy uskutečňování výuky v univerzitní nemocnici, vědy, výzkumu a poskytování zdravotních služeb, stejně jako uskutečňování specializačního vzdělávání. Schvaluje koncepci rozvoje nemocnice, její dlouhodobý záměr, vydává závazná stanoviska ke zřízení klinik, ústavů a dalších odborných pracovišť a k zaměření jejich činnosti. Má nezastupitelnou úlohu při jmenování přednostů klinik a dalších pracovišť. Mezi její základní pravomoci patří výlučná možnost navrhnout klíčový dokument univerzitní nemocnice – statut. Odborná rada má sedm členů, z toho pět jmenuje vysoká škola a dva zřizovatel (je-li zřizovatelem stát, pak jednoho jmenuje Ministerstvo zdravotnictví a jednoho Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy).

Dozorčí rada je orgánem rozhodujícím především o zásadních otázkách v oblasti hospodaření univerzitní nemocnice. Po projednání v odborné radě schvaluje rozpočet, pravidla hospodaření, mzdový předpis. Na návrh odborné rady schvaluje statut univerzitní nemocnice a v neposlední řadě slouží jako odvolací orgán při sporu mezi ředitelem a odbornou radou. Dále uděluje souhlas ke klíčovému majetkoprávním úkonům, jako je zejména nakládání s nemovitým majetkem, dlouhodobé pronájmy a zřizování úvěrů a půj-

ček. Dozorčí rada má sedm členů, z toho dva jmenuje vysoká škola, jednoho volí zaměstnanci univerzitní nemocnice a čtyři zřizovatel (je-li zřizovatelem stát, pak dva jmenuje Ministerstvo zdravotnictví a dva Ministerstvo financí).

V univerzitní nemocnici se zřizují kliniky, ústavy a případně i další odborná pracoviště jako organizační jednotky, kde jsou poskytovány zdravotní služby, uskutečňována praktická výuka nebo vědecká činnost. Návrh zákona dále řeší problematiku zřizování univerzitních lékáren.

Vzájemnou spolupráci mezi univerzitou a univerzitní nemocnicí upravuje smlouva o zajištění vzdělávací a vědecké činnosti, jejímž obsahem je zejména úprava objemu, struktury a personálního zajištění praktické výuky a vzájemné spolupráce na vědeckých projektech, a to včetně otázek financování, otázek pracovněprávních a otázek ochrany duševního vlastnictví. Návrh přináší možnost, aby v této smlouvě byly odstraněny nebo alespoň zmírněny některé klíčové problémy související s dvojkolejností pracovních vztahů. Tuto smlouvu na straně univerzitní nemocnice schvaluje dozorčí rada.

Standardním způsobem jsou upraveny základní druhy rozpočtových výnosů a nákladů univerzitní nemocnice. Současně je stanoveno, že majetku univerzitní nemocnice je možné využívat k plnění hlavní činnosti a jen omezeně k plnění doplňkové činnosti, případný zisk musí být využit jen ve prospěch hlavní činnosti. V zájmu ochrany poskytování vysoce specializovaných zdravotních služeb je vyloučeno použití obecných předpisů o úpadku; takové situace jsou řešeny zvláštní úpravou o nucené správě. Navrhovaná úprava dále omezuje možnosti dispozic s majetkem univerzitní nemocnice, ručení za závazky jiných osob a účast v jiných právnických osobách. Účetní závěrka musí být povinně ověřena auditorem. Při hospodaření univerzitní nemocnice se počítá s využitím fondů –

fondů rezervního, fondu reprodukce majetku, fondu účelově určených prostředků a sociálního fondu – a jsou stanoveny jejich zdroje a pravidla použití.

V návrhu novel souvisejících zákonů se počítá s daňovými výjimkami, které jsou obvyklé pro veřejnou sféru, a s vyloučením vztahu mezi univerzitou a univerzitní nemocnicí, jakožto veřejnoprávními institucemi, z režimu zákona o veřejných zakázkách.

Propracovány jsou i postupy v nestandardních situacích, do kterých by se univerzitní nemocnice vlivem závažných hospodářských potíží nebo výrazných organizačních nedostatků teoreticky mohla dostat. Rozpracována je i možnost sloučení univerzitní nemocnice s jiným neziskovým subjektem nebo naopak rozdělení univerzitní nemocnice.

Návrh zákona obsahuje konstrukce umožňující rozsáhlé zapojení samosprávných a dalších orgánů univerzity a lékařských fakult, popř. farmaceutické fakulty, do všech záležitostí, které souvisejí se spoluprací mezi univerzitou a univerzitní nemocnicí. V případě vysoké školy, která má více lékařských fakult, se spolupráce uskutečňuje v první řadě prostřednictvím těchto fakult, děkan lékařské fakulty je předsedou odborné rady nemocnice a podstatná část členů této rady je rektorem jmenována z jeho podnětu.

Vedle univerzitních nemocnic se počítá též s existencí univerzitních zdravotnických pracovišť, kterými se rozumí organizační jednotky jiného poskytovatele zdravotních služeb než univerzitní nemocnice a jež se budou na základě předchozí smlouvy s univerzitou moci rovněž podílet na spolupráci v pedagogické a vědecké činnosti ve zmíněných oborech.

Autor: redakce

Pozn.: Redakční uzávěrka tohoto materiálu byla 15. října 2008. Další vývoj v této oblasti již redakce nemohla zachytit.

Zpracováno s využitím pracovních materiálů a vystoupení prof. MUDr. Jana Škrhy, DrSc., MBA. (prorektor UK), RNDr. Tomáše Jelínka (kancléř UK), JUDr. Ing. Josefa Staší, CSc. (místopředseda Akademického senátu UK, Právnická fakulta UK) a JUDr. Martina Kopeckého, CSc. (Právnická fakulta UK) – členů pracovního týmu Univerzity Karlovy pro přípravu alternativního návrhu zákona o univerzitních nemocnicích.

UNIVERZITNÍ NEMOCNICE - ZÁKLAD MODERNÍ SPOLUPRÁCE UNIVERZITY A NEMOCNICE

Jan Škrha

Výchova budoucího lékaře patří k základním pilířům vzdělávání na univerzitách. Na rozdíl od jiných oborů má některé specifické rysy. Vedle osvojení teoretických poznatků z různých lékařských oborů je třeba v rámci výuky zvládnout základy praktických dovedností, které lze získat pouze na reálných pacientech, nikoli na virtuálních modelech. Takové podmínky poskytují právě fakultní nemocnice.

Všeobecná fakultní nemocnice byla otevřena za císaře Josefa II., roku 1789. Dlouhodobě úzce spolupracuje s I. lékařskou fakultou UK.

Samotná historie Univerzity Karlovy v Praze dokládá, že sepetí univerzity s lékařskou fakultou jako jednou ze čtyř fakult vytvořených hned při jejím založení zhodnotilo význam medicíny v rámci univerzitního vzdělávání již ve středověku. Také vývoj a postavení lékařství jako disciplíny na mnoha evropských univerzitách je toho důkazem. Zatímco ve středověku převládaly spíše praktické aspekty

výchovy v medicíně, hromadění poznatků v ostatních vědách vedlo k postupnému přibývání teoretického vědění. Tím se začala i výuka medicíny diferencovat na část s převahou teoretických předmětů, dále preklinických předmětů a nakonec na výuku klinickou. Výuka praktické medicíny neznamená jen zkoumání a ověřování obecných rysů dané nemoci, které jsou popsány v pří-

slušných učebnicích. Již od počátku je třeba tyto rysy vnímat v souvislosti s konkrétními vlastnostmi vyšetřovaného pacienta, který jim vtiskuje specifickou podobu. Vedle toho si má student osvojit od počátku klinické výuky zásady komunikace s nemocným, do níž by měl promítat řadu specifických znaků vycházejících z věku, vzdělání či chápání pacienta, ale i charakteru jeho onemocnění.

Výuka mediků v klinických předmětech na odděleních nemocnic tudíž vedle čistě odborných aspektů daného oboru zahrnuje celou řadu požadavků kladených na vyučujícího. Na lékaři-učitelé závisí, jak vtáhne studenty do klinické výuky a svým příkladem jim zároveň ukáže, co je vedle odborných znalostí zapotřebí. K tomu jsou nutné nejen znalosti, ale i zkušenosti vyučujícího, a to z odborné klinické praxe i z výuky. Od toho se pak odvíjí také kvalitativní klinické výchovy.

Fakultní nemocnice jako dosavadní základna výchovy mediků

V současné době probíhá klinická výuka na lůžkových a ambulantních odděleních fakultních nemocnic, tedy ve zdravotnických zařízeních asociovaných s příslušnou lékařskou fakultou. Zatímco výuku v teoretických oborech zajišťují školští pracovníci, kteří jsou zaměstnanci lékařské fakulty náležející k univerzitě, na výuce v klinických oborech se podílejí ve fakultní nemocnici zaměstnanci jak primárně školští, tak zdravotničtí, u nichž se různé kombinují školské a zdravotnické úvazky od dvou zaměstnavatelů, resp. od dvou resortů. Jejich poměr závisí většinou na možnostech, ale i zvyklostech spolupracující školy a nemocnice. Existuje tak dvojčinnost včetně dvojího vedení. Přednosta kliniky podléhá jak děkanovi, tak řediteli nemocnice. Vedle toho existují mezi oběma resorty i rozdíly v tarifních třídách, což se pak promítá do mzdového ohodnocení zaměstnanců. To může být zdrojem problémů, který je výraznější zejména u středních zdravotnických pracovníků. Jistě by se daly najít i další problémové oblasti, jejichž výčet a analýza však nejsou předmětem tohoto textu (např. vlastnictví pozemků a budov či přístrojového vybavení apod.). Složitý organismus, jakým je fakultní nemocnice plnící několik funkcí (léčebně preventivní, výukovou a vědecko-výzkumnou), může snadno vyvolávat komplikace ve vedení, řízení i ve vztazích, a to nejen v rovině personální, ale i v postojích pracovníků k uvedeným činnostem. Z toho je již patrné, jak se takové zařízení odlišuje od pracovišť jiných fakult, na nichž probíhá výuka a výzkum pouze v rámci jediného resortu.

Akreditovaný program magisterského studia lékařství zahrnuje vedle čistě „školské“ výuky v teoretických předmětech také kombinovanou „školsko-zdravotnickou“ výuku klinických předmětů. Obě etapy musí pokrývat škola, která je odpovědná za výuku celého programu. Na klinickém oddělení fakultní nemocnice vedle toho probíhá praktická výuka sester nebo i kurzy některých bakalářských programů. To vše klade velké nároky na organizaci práce oddělení, to znamená zátěž personálu, ale také větší zátěž pacientů, kteří se stávají součástí výukového procesu.

Dosavadní problémy, které jsou často ovlivněny i aktuální situací v zastoupení obou vedení, jsou pochopitelně důvodem k hledání vhodnějšího modelu.

Univerzitní nemocnice – cesta k řešení?

Snaha o odstranění dvojčinnosti a dalších problémů vedla k představě univerzitní nemocnice, a to nejen u nás, ale i v dalších zemích. Specifické znaky zdravotnictví a výchovy v něm dokonce vedly k odtržení lékařských fakult od původních univerzit a k vytvoření samostatných lékařských univerzit, jak se po několikaleté diskusi stalo např. v Rakousku. Správa zdravotnického zařízení je samostatná a jeho financování je obvykle vícezdrojové; vedle toho existuje určitá personální unie, neboť všichni zaměstnanci univerzitní nemocnice spadají pod lékařskou univerzitu. Při bližší diskusi s rakouskými kolegy se však také objevují problémy, a proto nelze považovat situaci za definitivně vyřešenou.

Nicméně univerzitní nemocnice se snaží definovat vztahy k majetku, k pracovníkům a k prováděným činnostem. Jednou záležitostí je správa majetku (budov atd.) a zajištění jeho fungování, druhou je personál a jeho činnost. Současné zkušenosti z vyspělých evropských zemí ukazují, že univerzitní nemocnice by se měly financovat z více zdrojů.

Univerzitní nemocnice zajišťuje činnost ve třech oblastech: léčebně-preventivní, tedy vlastní zdravotnickou činnost, a dále pokrývá výukové a vědecko-výzkumné aktivity. Toto trojí zaměření obvykle pod-

miňuje široký záběr nemocnice po stránce medicínských oborů a současně vede k potřebě, aby nemocnice plnila nejen vysoce specializované výkony u úzce profilovaných pacientů, ale aby pokrývala i běžné diagnózy s ohledem na potřeby výuky. Univerzitní nemocnice je tak centrem pregraduální výuky a současně i specializované postgraduální výchovy lékařů v jednotlivých oborech. Jde tedy o velmi specifický organismus, v němž se úzce kombinují uvedené tři činnosti, které jsou z hlediska moderního pojetí univerzitní nemocnice shledávány jako esenciální.

Nemocnice jako akciové společnosti?

Plnění těchto tří úkolů významně ovlivňuje formu nemocnice, a to především do podoby veřejnoprávní instituce. Diskuse o tom, že nejvhodnější formou je akciová společnost, která je nejlépe schopna zajistit ekonomiku a chod nemocnice, totiž ukáže, že toto pojetí není s to podpořit bezproblémovou realizaci výše uvedených úkolů. Ekonomické aspekty akciové společnosti, které mohou být sice přijatelným regulátorem řízení a chodu podniku, však mohou negativně ovlivnit výuku a vědeckou aktivitu univerzitní nemocnice. Existují příklady a zkušenosti (např. z Georgetown University v USA), které dokládají, jak může dojít k potlačení vzdělávacích a výzkumných aktivit ve zdravotnickém zařízení orientovaném na ziskovost vybraných výkonů. Co to pak může znamenat pro základní cíle a poslání univerzity, není třeba rozvíjet. Je to klín, který místo aby spojoval univerzitu s nemocnicí, odděluje je od sebe.

Univerzitní nemocnice nemůže být chápána jako selektované zařízení, na němž se provádí jen taková činnost, která povede k pozitivní bilanci, a tedy k zisku, byť použitému k vlastnímu rozvoji. Jistě lze najít na světě příklad takové nemocnice (např. v Německu). Ale současně existuje systém mnoha dalších nemocnic, které tuto podobu nemají, a tím „vykryjí“ potřeby v rámci celé země. Nikdo přitom nepochybuje o úlohu a nezbytnost ekonomického chování zdravotnického zařízení.

Další perspektivy

Není pochyb, že moderní výuka medicíny se neobejde bez fungující univerzitní nemocnice. Jde přitom jak o výuku pregraduální, tak postgraduální. Na druhé straně právě široký záběr a potřeby postgraduální výuky nemohou obstatat jen univerzitní nemocnice, ale současně i široká síť akreditovaných zdravotnických zařízení, v nichž se realizuje podstatná praktická část vzdělávacích programů jednotlivých specializačních oborů. Výuka se tedy dostává i do sítě soukromých ambulancí, které jsou též způsobilé k výuce a jsou zároveň akreditovány.

Univerzitní nemocnice má vytvářet prostředí integrující tři profesionální činnosti, v nichž vysoká úroveň léčby provozované na klinických odděleních umožňuje kvalitní výuku a současně i klinický výzkum. Takto pojaté pracoviště, na němž existuje tvůrčí prostředí tolik nezbytné pro motivaci k vědecké činnosti, je předpokladem pro současné naplnění cílů jak univerzity, tak moderní nemocnice. Zatímco dobrá klinická praxe, zkušenost zdravotnických pracovníků a týmová spolupráce je nezbytná pro jakékoli dobře fungující zdravotnické pracoviště, pojetí univerzitního pracoviště musí obsahovat ještě další přidanou hodnotu. Tu nelze vyjádřit ziskem bodů od zdravotních pojišťoven za provedené výkony ani vyrovnaným hospodařením. Tato hodnota vyplývá z energie, zkušeností, entuziasmu a dalších vlastností pracovníků věnujících čas vědě a pedagogice. Jejich zdrojem je univerzita.

Moderní výuka se opírá o výsledky vědecké práce. V medicíně v posledních letech dochází k rozkvětu medicíny založené na důkazech (EBM, *evidence based medicine*). Jde především o výsledky rozsáhlých klinických studií, které mají dokázat např. ovlivnění výskytu nemoci při použití určitého léčebného postupu (např. redukcí rizika koronárních příhod při snížení rizikových faktorů). Řada takových výsledků se dostává ke studentům přímo od vyučujících, který se problematikou zabývá. Vedle toho mohou studenti v rámci pregraduální výuky poznat některá pracoviště univerzitní nemocnice, která se na výzkumu přímo podílejí.

FOTO:VLADIMÍR ŠIGUT

Faustův dům na pražském Novém Městě stojí blízko Všeobecné fakulní nemocnice, která jej od počátku 20. století využívá. Dnes se v něm nachází Akademický klub, lékárna a ústavy I. LF i pracoviště VFN.

Tento moment sehrává významnou úlohu při získávání studentů do doktorského studijního programu, jednoho z nosných pilířů univerzitní výchovy i vědecké činnosti. Dále nabývá tato možnost na významu v postgraduální výuce, kde se od tutora (školitele) vyžaduje v rámci akreditace pracoviště vlastní vědecká činnost, a to zejména v případě pracovišť nejvyššího typu, tedy univerzitních. Řešení výzkumných úkolů, ať již v rámci jednotlivých grantů, nebo komplexnějších výzkumných záměrů, zapojení do mezinárodních projektů a především publikační výstupy jsou nezbytnými požadavky uváděnými v rámci výuky nejen v zemích Evropské unie.

Z toho vyplývá, že právě univerzita musí mít rozhodující úlohu v řízení nemocnice, aby se vedle léčebné a vědecké činnosti realizovala a rozvíjela i výchova studentů a lékařů. Ohrožení některého ze základních cílů činnosti univerzitní nemocnice při použití takové formy řízení, která by bránila jeho naplnění, musí vést k oprávněnému přehodnocení a volbě formy jiné. To však musí být předmětem analýzy, která předchází definitivnímu

ustavení celého systému. Vytvoření univerzitní nemocnice a zejména systému univerzitních nemocnic na celostátní úrovni nemůže být experimentem, ale zdůvodněným a promyšleným postupem. Současně by měl proces probíhat tak, aby se mohla provést korekce při takovém kroku, který by negativně ovlivnil hlavní cíle univerzitní nemocnice.

Prosperující univerzitní nemocnice, která poskytuje špičkovou lékařskou péči, současně školí jak studenty v pregraduální výuce, tak lékaře ve specializační výchově a zároveň provádí vědecko-výzkumnou činnost, musí být výsledkem trvalé fungující spolupráce mezi univerzitou a nemocnicí. Přitom právě univerzita by měla být motorem jejího dalšího rozvoje.

prof. MUDr. Jan Škrha, DrSc.

Autor článku je prorektorem UK pro zahraniční styky a mobilitu a zástupcem přednosty III. interní kliniky I. lékařské fakulty UK a Všeobecné fakulní nemocnice v Praze.

Z HISTORIE VÝUKY NA PRAŽSKÝCH LÉKAŘSKÝCH FAKULTÁCH UK A JEJÍCH FAKULTNÍCH NEMOCNIC

Ludmila Hlaváčková

Josefínské „šetrné budování“

Některé reformy osvěceného panovníka Josefa II. budily kritiku a úsměšky nejen jeho současníků, ale i renomovaných historiků. Jeho reformy v oblasti školství (zvláště univerzitního) a zdravotnictví si naopak svou prozíravostí a progresivností dodnes zaslouží obdiv a úctu.

Josef II. vydal rok po svém nástupu na trůn – v roce 1781 – tzv. direktivní pravidla, v nichž nařídil, aby byly ve všech velkých městech monarchie zřízeny všeobecné nemocnice, porodnice s nalezinci, ústavy choromyslných a chorobince. Tyto ústavy měly být co nejbliž u sebe, aby mohly odborně spolupracovat. Tak vznikl na horním Novém Městě v Praze areál, jenž v podstatě dodnes slouží účelu, který mu určil Josef II. Všeobecná nemocnice na Karlově náměstí s ústavem choromyslných postaveným v zahradě za čelním traktem nemocnice, porodnice s nalezincem u kostela sv. Apolináře a chorobinec určený pro chronické a nevléčitelné pacienty Na Karlově vytvořily základ dnešního areálu zdravotních ústavů I. lékařské fakulty UK.

Vzhledem k příslovečné, mnohdy až pře-

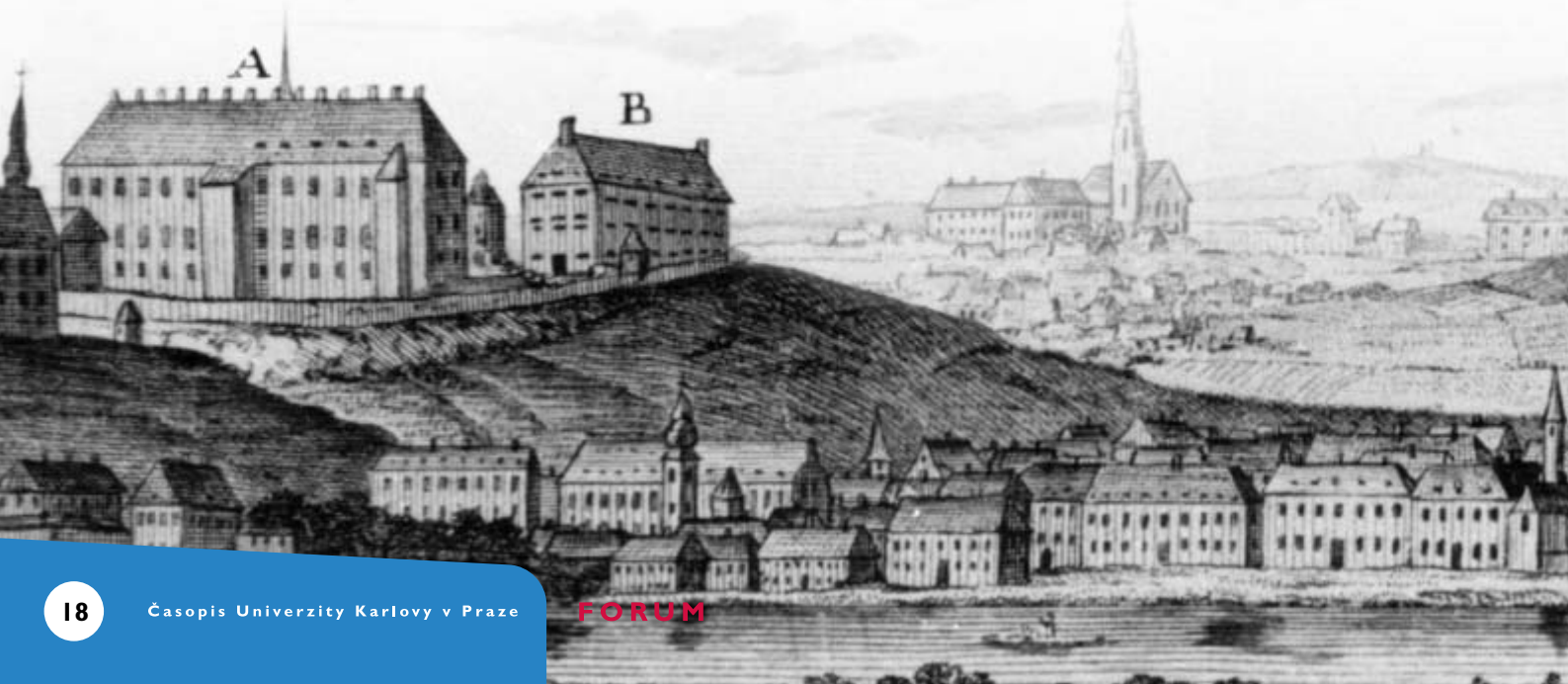
hnané šetrnosti Josefa II. byly zdravotní ústavy umísťovány především v objektech zrušených klášterů. Všeobecná nemocnice získala objekt tzv. Damenstiftu, ústavu pro zchudlé a osamělé šlechtičny, které se musely přestěhovat do sesterského ústavu na Hradčanech. Přestavby pro účely zdravotních ústavů byly ovšem často nákladnější než účelové novostavby. Zvláště se to potvrdilo v případě všeobecné nemocnice. Brzy po otevření – v prosinci 1790 – byly zahájeny její další stavební úpravy, dostavby a přístavby, které trvají nepřetržitě až do současnosti. Vybudování těchto na svou dobu moderních zdravotních ústavů mělo zásadní význam i pro zkvalitnění výuky na pražské lékařské fakultě. Od akademického roku 1791/92 sem byla přenesena klinická výuka z nemocnice milosrdných bratří Na Františku (tam směli být přijímáni na lůžka pouze muži) a od té doby je historie všeobecné nemocnice spjata s historií naší nejstarší lékařské fakulty.

Nový josefínský studijní řád z roku 1786, který kladl důraz na klinickou výuku, byl postupně nahrazován dalšími, jež zaváděly do výuky nové klinické i teoretické obory

(studijní řády z let 1804, 1810, 1833). Od 40. let 19. století se na pražské fakultě formovala tzv. Pražská lékařská škola, jejíž výbornou vědeckou úroveň dokládal mj. první odborný časopis vydávaný touto fakultou od roku 1844, *Vierteljahrschrift f. die praktische Heilkunde*. V revolučních letech 1848/49 vycházela jeho příloha *Forum f. Medizinalangelegenheiten*, která přinášela množství návrhů na reformu lékařského studia, zdravotnictví aj. I když se podařila uskutečnit jen jejich malá část, přinesla získaná „svoboda vyučování a učení se“ univerzitě i fakultě určité uvolnění v pedagogické i vědecké práci.

Čeština v medicíně a česká lékařská fakulta

I v druhé polovině 19. století si pražská fakulta udržela respekt ve vědeckém světě (v roce 1850 se na ni z polské Vratislavi vrátil náš největší biolog a lékař J. E. Purkyně) a v některých oborech se stala mezinárodním vědeckým centrem. Politické uvolnění na počátku 60. let 19. století umožnilo rozvoj úsilí o vědecké bádání v českém jazyce a univerzitu s češtinou jako vyučovacím jazykem. Také díky

těmto snahám se v roce 1882 podařilo dosáhnout rozdělení pražské univerzity na českou a německou. Čeští lékaři a medicí, v čele s J. E. Purkyněm, sehráli v debatách o rozdělování mimořádně důležitou úlohu, avšak na svoji českou fakultu museli čekat o rok déle než vyučující a studenti ostatních fakult, které zahájily činnost ve školním roce 1882/83. Pro české mediky bylo totiž nutné vybudovat teoretická i klinická pracoviště, což byl v již přeplněném areálu všeobecné nemocnice obtížný úkol. Situaci ztěžoval i odmítavý postoj většiny německých profesorů lékařské fakulty k jejímu rozdělení. Tvrdili, že česká lékařská fakulta nemůže obstát vzhledem k nedostatku českých odborníků, nedostatečné české odborné terminologii aj. Nicméně česká fakulta si brzy vydobyla důstojné místo vedle fakulty německé, která tradičně patřila k nejlepším v německé jazykové oblasti. Na nové české fakultě se zvláště osvědčili její mladí profesori Jaroslav Hlava, Josef Thomayer, Jan Horbaczewski. První dva začali vydávat již v roce 1885 vědecký orgán fakulty, *Sborník lékařský* (viz Forum č. 1/2007, s. 52).

Nové kliniky i fakulty v první polovině 20. století

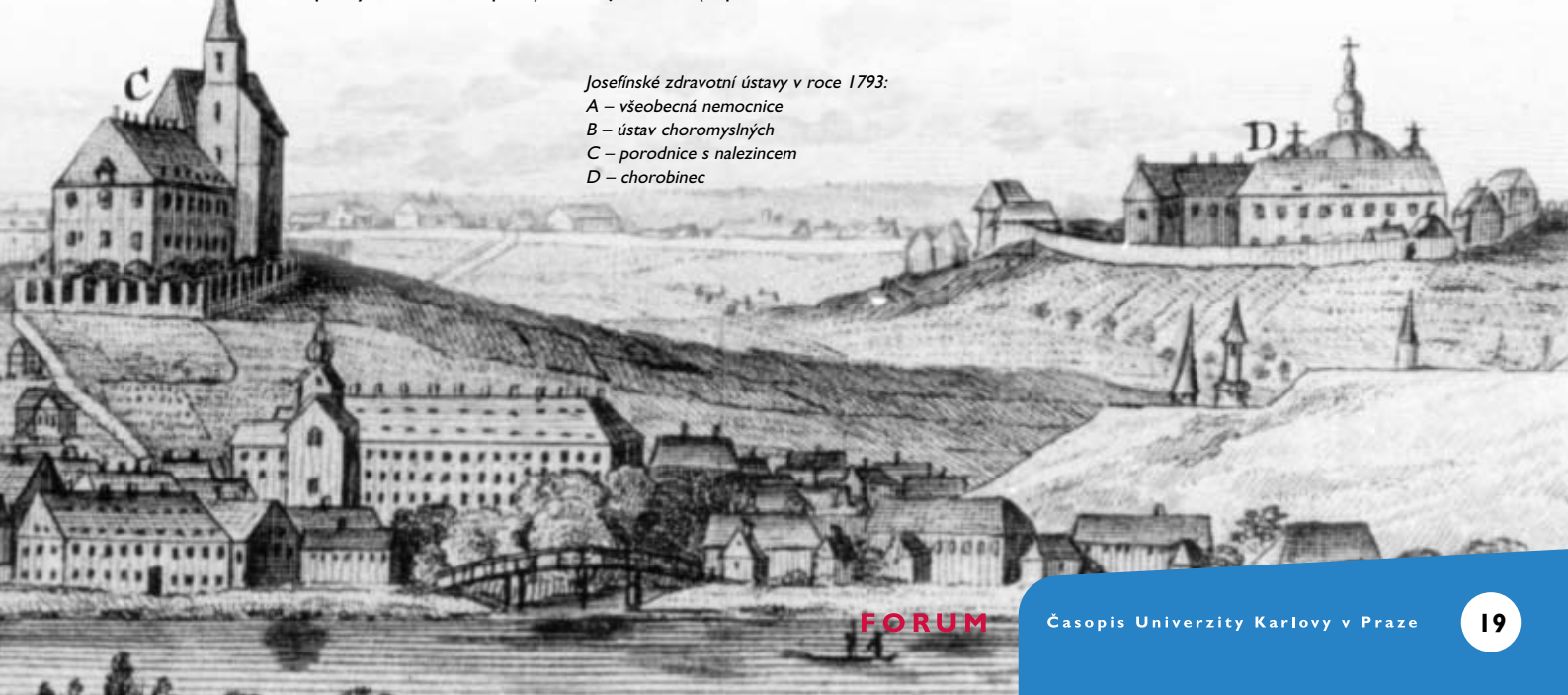
Vznik Československé republiky v roce 1918 umožnil vyřešit nesrovnalosti mezi českou a německou fakultou, způsobené zvýhodňováním německé fakulty v době trvání habsburské monarchie (výše dotací a schvalování nových asistentických míst bez ohledu na počty studentů apod.).

Dětský pavilon FN Motol

V meziválečném období bylo také vypracováno několik plánů na komplexní řešení otázky fakultní nemocnice na Karlově náměstí a v přilehlých objektech. Návrhy na vybudování nového klinického centra pro českou fakultu v Motole vyvolávaly stejně bouřlivé diskuse, jaké probíhaly na toto staronové téma v 90. letech minulého století. Rostoucí požadavky na kvalitu klinické výuky a nedostatek místa v novoměstském areálu si také vynutily umístění některých klinik ve vzdálenějších objektech (např. sanatorium v Podolí,

nemocnice na Bulovce, Masarykovy domovy v Krči). Uzavření českých vysokých škol nacistickými okupanty v listopadu 1939 ukončilo nejen diskuse o budování kliniky v Motole, ale i existenci české lékařské fakulty, jejíž pracoviště byla dána k dispozici fakultě německé. Pražské květnové povstání a konec druhé světové války v roce 1945 navrátily české fakultě ztracená pracoviště a daly jí i pracoviště německé fakulty, která zanikla spolu s celou německou univerzitou v Praze,

*Josefínské zdravotní ústavy v roce 1793:
A – všeobecná nemocnice
B – ústav choromyslných
C – porodnice s nalezincem
D – chorobinec*

REPRO-ARCHIV UK

Pavilon plastické chirurgie FN Vinohrady

zrušenou prezidentským dekretem v říjnu 1945.

Katastrofální nedostatek lékařů, způsobený šestiletým uzavřením českých vysokých škol, a obrovský příval studentů na lékařskou fakultu vedl k rychlému rozhodnutí neprodleně otevřít její pobočky v Hradci Králové a v Plzni již na podzim roku 1945. Válkou těžce postižená pražská fakulta se snažila dohnat ztracená léta rozšiřováním počtu pracovišť, pracovníků i studentů.

Změny za socialismu

Únorový převrat v roce 1948 přinesl zásadní změny do organizace vysokých škol i zdravotnictví. Zákon o vysokých školách z roku 1950, zcela podřizující vysoké školy po stránce ideové i organizační komunistické straně a vládě, ovlivnil strukturu i obsah studia na lékařských fakultách. V roce 1951 bylo rozděleno dosud jednotné studium na pražské lékařské fakultě na čtyři specializované směry – všeobecný, stomatologický, pediatrický a hygienický. V roce 1953 došlo k osamostatnění dvou posledních na samostatných fakultách – **Fakultě dětského lékařství** a **Lékařské fakultě hygienické**. Původní lékařská fakulta dostala název **Fakulta všeobecného lékařství** a zajišťovala i výuku stomatologů a teoretických oborů na dvou osamostatněných fakultách. Její klinickou základnou zůstávaly objekty všeobecné

nemocnice, které byly organizačně rozděleny na dvě části (FN I. řízená Krajským národním výborem Praha, FN II. řízená Ústředním národním výborem Praha). Podobně jako v období meziválečném musela fakulta některé kliniky umístit i mimo novoměstský areál; např. neurochirurgickou kliniku do vojenské nemocnice ve Střešovicích.

Klinickou základnou Fakulty dětského lékařství se staly některé dětské kliniky Na Karlově v rámci nově zřízené Dětské fakultní nemocnice a některá pracoviště v městské nemocnici v Motole. Tam se pro ni začal v roce 1965 budovat nový objekt (dokončený 1970), poté co bylo rozhodnuto v souvislosti s výstavbou mostu přes nuselské údolí zbořit část budov dětské nemocnice Na Karlově.

Lékařská fakulta hygienická získala klinická pracoviště v poměrně moderní, původně městské a posléze fakultní nemocnici na Vinohradech, budované od přelomu 19. a 20. století.

Svobodná výuka lékařství

Sametová revoluce v listopadu 1989 navrátila vysokým školám ztracené akademické svobody. V roce 1990 se pražské fakulty přejmenovaly očíslováním. Fakulta všeobecného lékařství, nejstarší a největší, po právu získala označení první, dětská druhá a hygienická třetí.

Hlavní klinická základna I. lékařské fakulty, Fakultní nemocnice I. a II., byla

v roce 1994 opět sloučena v jediný celek s názvem Všeobecná fakultní nemocnice. V letech 1995–1997 žila pražská odborná i laická veřejnost staronovým sporem Motol versus Karlovo náměstí. Opožděná dostavba obrovského objektu nemocnice pro dospělé v Motole a nevyjasněnost koncepcí pražského zdravotnictví vyvolávaly bouřlivé diskuse o smysluplném využití tohoto „lékařského Temelína“. Ty skončily přestěhováním některých klinik I. lékařské fakulty, které byly umístěny mimo hlavní areál Všeobecné fakultní nemocnice, do motolské novostavby. Některé nové klinické prostory, které získaly 2. i 3. lékařská fakulta, v několika případech slouží také I. lékařské fakultě.

Ani jedné z pražských fakult se zatím nepodařilo dosáhnout ideálního stavu soustředění svých pracovišť v jednom areálu, jak to prozíravě nařizoval osvícenský panovník Josef II. před téměř 220 lety, a není příliš naděje, že by se tato složitá otázka v dohledné době podařila vyřešit.

doc. Ludmila
Hlaváčková, CSc.

Autorka článku se v Ústavu pro dějiny lékařství I. lékařské fakulty UK v Praze zabývá dějinami lékařství a zdravotnictví a dějinami pražských lékařských fakult.

I. LÉKAŘSKÁ FAKULTA UK

Tomáš Zima

I. lékařská fakulta UK patří mezi nejstarší lékařské školy v Evropě, jako integrální součást UK od jejího vzniku a nejdůležitější instituce v oblasti biomedicínského výzkumu u nás. V současné době studuje na fakultě více než 4 500 studentů, z nichž je 1 400 zahraničních. Na 71 klinikách a ústavech fakulty působí 1 451 vědecko-pedagogických pracovníků (715 přepočtených úvazků), z nichž je 113 profesorů, 152 docentů, 740 odborných asistentů a 280 dalších vědeckých pracovníků.

Posluchárna Anatomického ústavu I. LF UK

Výuka

Na I. LF lze studovat v prezenční formě šestiletý obor všeobecné lékařství a pětiletý obor zubní lékařství, vysokoškolské studium v bakalářských oborech adiktologie, ošetrovatelství, všeobecná sestra, nutriční terapeut, zdravotnická technika, ergoterapie a fyzioterapie a studium v navazujících magisterských studijních oborech zdravotnická technika a informatika a intenzivní péče. V oboru všeobecné lékařství a zubní lékařství probíhá výuka i v angličtině pro cizince-samoplátce, kteří

též studují češtinu, aby byli ve vyšších ročnících schopni se dorozumět s nemocnými.

Fakulta dává možnost připravit se na přijímací zkoušky v přípravných kurzech. Přijímací řízení na fakultu probíhá systémem písemných testů z fyziky, chemie a biologie a od roku 2008/9 dalšího testu pro prověření všeobecných schopností, který byl připraven ve spolupráci s FF UK a s odborníky v oboru psychologie. Studijní program všeobecné lékařství v prvních třech letech probíhá podle

semestrálních rozvrhů zahrnujících přednášky, praktická cvičení, semináře, pitvy a preklinické stáže. Následující tříletá klinická část studia je organizována v předmětových jedno- a několikátýdenních blocích. Do výuky byly zavedeny logbooky praktických výkonů, které mají studenti vykonat v průběhu studia. V rámci kreditního systému si studenti část předmětů mohou vybírat z nabídky více než 180 volitelných předmětů.

Výuka zubního lékařství podle nového programu probíhá již čtvrtým rokem. V prvních dvou ročnících se studenti připravují ve fantomových laboratořích a jejich studium probíhá podle upravených sylabů teoretických i preklinických oborů.

Od poloviny 90. let je na fakultě vyučováno všeobecné lékařství a později i zubní lékařství v anglickém jazyce pro samoplátce. Tento studijní program je akreditován ministerstvem školství v USA.

FOTO: IVAN HELEKAL

I. lékařská fakulta UK

Děkan:	prof. MUDr. Tomáš Zima, DrSc., MBA
Založena:	1348
Adresa:	I. lékařská fakulta, Kateřinská 32c, 121 08 Praha 2
Počet magisterských a bakalářských studentů v akademickém roce 2007/2008:	3 649
Počet doktorandů:	690
Počet vědecko-pedagogických pracovníků:	1 451
Web:	lf1.cuni.cz

V současné době v něm studuje 390 studentů, z nichž 60 % je občany evropských států, 20 % připadá na asijské státy a zbylých 20 % na USA, Kanadu a Botswanu. Na fakultě studuje více než 700 posluchačů zdravotnické obory v řádné i kombinované formě, máme akreditováno 19 doktorských programů. V loňském roce úspěšně obhájilo své doktorské práce 63 studentů. Fakulta je akreditována ve 32 oborech pro jmenovací a habilitační řízení. Bylo zavedeno pravidelné hodnocení výuky studenty elektronickou formou a nejlépe hodnocení učitelé byli oceněni. Učitelé a studenti využívají stále se rozšiřujících možností e-learningových studijních zdrojů. U zrodu portálu a sítě MEFANET stála I. LF a Lékařská fakulta MU v Brně, nyní již se projektu účastní všechny české a slovenské lékařské fakulty. I. LF již 21 let organizuje Univerzitu třetího věku. Pedagogové I. LF v oblasti výuky úzce spolupracují s řadou fakult naší univerzity a také s ČVUT a VŠCHT; rozšířila se také jejich účast ve výuce evropského bakalářského programu na univerzitě v Perugii.

Věda

Hlavními oblastmi výzkumu na fakultě jsou molekulární medicína a vrozené metabolické poruchy, problematika kardiiovaskulárních, metabolických a nádorových onemocnění, neurovědní výzkum a oblast neonatologie a perinatologie.

Fakulta se v oblasti základního výzkumu orientuje na projekty produkující kvalitní poznatky publikovatelné a citované ve významných odborných časopisech. Velmi pozitivní je vědecká spolupráce s VFN a dalšími zdravotnickými a výzkumnými pracovišti, zejména s AV ČR. Významná pozornost je věnována „třetí roli“ univerzit, aplikovanému výzkumu a vývoji, kde jsou kritériem úspěšnosti patenty a především licence. Vědecká činnost pracovníků fakulty a její výsledky jsou hodnoceny podle objektivních, světově uznávaných kritérií. Počet autorů z I. LF publikujících v časopisech s impakt faktorem byl 555, počet citací dle SCl dosáhl 13 929 citací a počet publikací v časopisech s IF byl 415. Pracovníci fakulty publikovali svoje výsledky v prestižních časopisech, jako jsou New England Journal of Medicine, Lancet, Current Opinion in Cell Biology aj. Také srovnání Hirschova indexu je pro fakultu příznivé; v roce 2006 dosáhlo hodnoty 49. Fakulta je hlavním řešitelem čtyř výzkumných záměrů a na šesti se podílí jako spoluřešitel, řešíme i řadu grantových projektů v rámci grantových agentur ČR. Fakulta řeší pět projektů v Národním programu výzkumu II a je spoluřešitelem 14 projektů v 6. Rámcovém programu EU a deseti projektů v programu JPD3. Akademičtí pracovníci I. LF každoročně organizují na dvě stě národních i mezinárodních odborných akcí. Fakulta pravidelně pořádá studentskou vědeckou konferenci, kde prezentuje výsledky své vědecké činnosti vždy okolo sta pregraduálních a postgraduálních studentů. Své vědecko-výzkumné projekty prezentujeme na národních a mezinárodních fórech, např. v roce 2007 v Londýně nebo na kontrakční akci Evropské komise v Kuala Lumpur, kde se I. LF prezentovala v rámci „českého dne“. Zapojujeme se do akcí v rámci Týdne vědy organizovaného Akademií věd ČR s cílem popularizovat biomedicínský výzkum veřejnosti.

delně pořádá studentskou vědeckou konferenci, kde prezentuje výsledky své vědecké činnosti vždy okolo sta pregraduálních a postgraduálních studentů. Své vědecko-výzkumné projekty prezentujeme na národních a mezinárodních fórech, např. v roce 2007 v Londýně nebo na kontrakční akci Evropské komise v Kuala Lumpur, kde se I. LF prezentovala v rámci „českého dne“. Zapojujeme se do akcí v rámci Týdne vědy organizovaného Akademií věd ČR s cílem popularizovat biomedicínský výzkum veřejnosti.

Zahraníční vztahy

Výměnné programy i jednorázové akce se uskutečňují na základě spolupráce univerzity, I. LF UK a v rámci mezinárodní spolupráce jednotlivých ústavů a klinik. V současné době fakulta spolupracuje s vysokými školami a vědeckými institucemi ve 23 zemích čtyř kontinentů. I. LF UK svým studentům nabízí široké možnosti zahraničních pobytů a stáží v rámci programu SOCRATES/ERASMUS, Fondu

Budova děkanátu I. LF UK v Kateřinské ulici v Praze 2

mobility UK, Ceepus, meziuniverzitní výměny, stáží na I. LF, stáží organizovaných IFMSA, stáží organizovaných ve spolupráci s rakouským Lions Club Wien aj. V roce 2007 vyjelo za hranice země více než 250 studentů a fakulta přijala 130 zahraničních studentů.

Významné úspěchy

Významným okamžikem pro fakultu byla návštěva prezidenta ČR Václava Klause a jeho setkání s představiteli akademické obce I. LF UK v prosinci roku 2007. Fakulta byla v roce 2006 oceněna v kategorii „Nejlepší vzdělávací instituce“ u příležitosti vyhlášení „Českých 100 nejlepších“ na Pražském hradě a čestným

Pohled na areál budov I. LF UK na Albertově

FOTO NA TĚTO DVOUTRANĚ: IVAN HELEKAL

Při příležitosti 120. plesu mediků vydala I. LF publikaci o historii plesů.

uznáním za výsledky projektu ve spolupráci s Clever Technologies s. r. o. v soutěži o Cenu INOVACE ROKU 2007. Prezident Klaus udělil státní vyznamenání za zásluhy v oblasti vědy a medicíny dvěma profesorům naší fakulty – prof. P. Klenerovi a prof. P. Zvolškému. Řešitelé grantových projektů IGA MZ ČR byli po několik let oceňováni Cenou ministra zdravotnictví ČR za výzkum (tým Urologické kliniky, řešitelské kolektivy vedené prof. M. Ellederem, doc. M. Trněným aj.).

Ediční činnost

Fakulta je vydavatelem dvou odborných časopisů – žurnálu *Folia Biologica*, jehož impakt faktor je 0,56, a časopisu *Prague Medical Report*. Fakulta vydala publikaci ke 120. plesu mediků, v letošním roce vydává také sborník konference o odkazu Karla IV., který uspořádaly čtyři zakládající fakulty při příležitosti 660. výročí založení naší univerzity, společně s celou řadou dalších publikací a prezentačních materiálů v českém i anglickém jazyce.

Rozvojové a další programy

Pro rozvoj činnosti naší fakulty považujeme za nezbytné vybudování kampusu Albertov (Globcentrum a Biocentrum) a projekt BIOCEV – společné vědecko-výzkumné pracoviště Univerzity Karlovy (PřF UK a I. LF UK) a šesti ústavů Akademie věd ČR. Fakulta se podílí též na připravovaném projektu Centra translační medicíny.

Kvalitní podmínky pro studium a vědeckou práci vyžadují modernizaci objektů fakulty. Významnou událostí, která ovlivňuje každodenní chod fakulty, je rekonstrukce objektu Kateřinská 32, která byla zahájena v létě 2007 a v současné době je dokončována první etapa rekonstrukce zahrnující Stomatologickou kliniku a části děkanátu a Ústavu lékařské biochemie. Další naší snahou je v objektu U nemocnice 4 vybudovat moderní vědecko-informační a didaktické centrum.

Fakulta pořádá řadu společenských akcí – kromě tradičních plesů mediků jsou to pravidelná setkání v Křesle pro Fausta, dětské dny, koncerty v rámci cyklu

Fakulta v srdci Karlova pro zaměstnance, studenty a naše přátele.

V následujícím období čeká fakultu řada důležitých změn, spojených zejména s problematikou postavení fakultních nemocnic a financováním vědy. Za priority považujeme vytvoření moderního kurikula studia lékařství, zlepšení podmínek pro praktické zubní lékařství a rozšíření mezioborové spolupráce s cílem získat pro fakultu zdroje z mezinárodních projektů.

prof. MUDr. Tomáš Zima, DrSc., MBA

Autor článku je děkanem I. LF UK a přednostou Ústavu klinické biochemie a laboratorní diagnostiky I. LF a VFN. Hojně publikuje a přednáší zejména v oblastech klinické biochemie a patobiochemie. Je členem České lékařské akademie a Rady vědeckých společností ČR. Je předsedou České společnosti klinické biochemie a členem výboru ESBRA.

2. LÉKAŘSKÁ FAKULTA UK

Ondřej Hrušák

Hlavním cílem 2. lékařské fakulty UK je kvalitní výuka medicíny a prohlubování lékařského poznání. Mezi priority patří mezinárodně uznávaný lékařsky orientovaný výzkum; vědecký potenciál fakulty významně spočívá na postgraduálních studentech. Po několik let ji nezávislé žebříčky řadí mezi nejlepší lékařské fakulty v zemi. Absolventi, studenti a pedagogové 2. LF jsou nejen dobří lékaři, ale i veřejně známé osobnosti a vynikající sportovci.

Na 2. LF se na sport a rehabilitaci klade velký důraz.

Výuka

2. lékařská fakulta má v současné době akreditovány dva magisterské studijní programy (Všeobecné lékařství a navazující magisterské studium v programu Specializace ve zdravotnictví, obor Fyzioterapie) a čtyři bakalářské (v programu Specializace ve zdravotnictví jsou to obory Fyzioterapie, Zdravotní laborant, Radiologický asistent a v programu Ošetrovatelství obor Všeobecná sestra). Většina výuky se odehrává v areálu Fakultní nemocnice v Motole, kde 2. lékařská fakulta sídlí. Teoretické předměty se učí převážně v Teoretických a preklinických ústavech v Motole (ul. Plzeňská); část klinické výuky probíhá na klinikách, v ústavu FN Bulovka a v Ústřední vojenské nemocnici. Stáže a praxe mají studenti i v dalších nemocnicích. Studijní program Všeobecné lékařství je akreditován i v anglickém jazyce.

Povaha výuky v těchto oborech je nepochybně ovlivněna vývojem fakulty. Ta vznikala postupným odštěpováním od původní lékařské fakulty UK v 50. letech minulého století. Nejdříve vznikla pediatrická větev studia, později samostatná Fakulta dětského lékařství. Obojí přispělo k rychlému vzestupu úrovně pediatrické péče u nás.

Výuka teoretických předmětů v té době probíhala na Fakultě všeobecného lékařství, na Fakultě dětského lékařství byly vyučovány preklinické a klinické předměty. Zcela se fakulta osamostatnila zřízením teoretických ústavů po roce 1989. Popsaná chronologie předznamenala její dva charakteristické rysy – zaměření na vývoj a samostatné obory dětského lékařství a její komorní prostředí. V rámci

fakulty vznikly Dětská psychiatrická klinika, Dětská stomatologická klinika, Klinika dětské hematologie a onkologie, Klinika dětské chirurgie, Klinika dětské neurologie a s nimi i výuka v odpovídajících oborech. Důraz na vývojové aspekty člověka kládeme i v teoretických oborech – vyučujeme například předmět embryologie ve spojení s vývojovou biologii. Poměrně malý počet studentů v jednotlivých ročnících (kolem 150 mediků studujících v českém jazyce) umožňuje osobnější vztah mezi studenty a učiteli. Záměr udržet výhodný poměr studentů a učitelů na fakultě souvisí s myšlenkou přijímacího řízení – náročný a pečlivý výběr uchazeče profiltruje tak, aby naprostá většina přijatých studium úspěšně dokončila. Výuka v teoretických a preklinických oborech probíhá klasickou (neblokovanou)

2. lékařská fakulta

Děkan:	doc. MUDr. Ondřej Hrušák, Ph.D.
Založena:	1. září 1953
Adresa:	2. lékařská fakulta, V Úvalu 84, 150 06 Praha 5
Počet magisterských a bakalářských studentů v akademickém roce 2007/2008:	1157 a 155
Počet doktorandů:	336
Počet vědecko-pedagogických pracovníků:	512 (fyzických úvazků bez grantových pracovníků)
Web:	lf2.cuni.cz

formou, v klinických oborech v blocích. Rozsáhlé klinické zázemí jedné z největších evropských nemocnic umožňuje špičkovou výuku zaměřenou na praxi. Kvalita výuky je pravidelně hodnocena jak pedagogy, tak studenty formou anonymní ankety.

V anglickém jazyce studuje na fakultě kolem sto osmdesáti řádných zahraničních studentů. Zavedli jsme ve střední Evropě unikátní motivační program, který je stimuluje ke kvalitním studijním výsled-

ních studentů podílejících se na výzkumu. V loňském roce se fakulta umístila v přepočtu na velikost na prvním místě v nezávislém výzkumu vědecké produktivity.

Zahraněční styky

Vzhledem k úspěšné vědecké práci na fakultě máme i četné mezinárodní kontakty. Hlavní důraz klademe na vztahy navázané přímo mezi spolupracujícími odborníky na naší fakultě a v zahraničí.

Erasmus, IFMSA nebo v rámci bilaterálních dohod, například s lékařskou fakultou londýnské King's College, jejíž studenti k nám již řadu let přijíždějí na své *electives*, praxe v oboru. Nedávno zahájený program sponzorovaný nadací *The Kristyna M. Driehaus Foundation* umožnil vysoce hodnocené stáže našich mediků na pediatrických pracovištích v Memorial Hospital v Chicagu a dalších – na tomto výměnném projektu spolu-

Atmosféru vojenské přípravy a komunistických lampasů dnes trochu jinak připomíná Dr. Voják, osobitý klub spojený s 2. lékařskou fakultou. Studenti i jejich přátelé se zde scházejí při oslavách, koncertech i při neoficiálních zakončeních vědeckých konferencí fakulty. Studenti, pedagogové i „neškolští“ zaměstnanci motolské nemocnice si oblíbili pravidelné koncerty MotoLFest, Charkovo (CHARitativní KONcert u VOJáka) a další akce.

kům. Vynikající zahraniční studenti díky tomuto programu získají odměnu ve výši 150 000 Kč ročně.

Věda a výzkum

2. lékařská fakulta je známa svým vývojevým zaměřením a důrazem na aplikovaný klinický výzkum. Ten rozvíjíme v oblastech, jako jsou fyziologie a patofyziologie cirkulace, imunologie (zejména nádorová), molekulární genetika v dětské hematologii a onkologii, problematika cystické fibrózy a diabetu v dětském věku, dětská nefrologie, gynekologická onkologie a neurovědy. V současné době fakulta řeší dva průběžně velmi dobře hodnocené výzkumné záměry orientované na dětskou hematologii, resp. imunologii. Tradičně vysoký je podíl postgraduál-

Považujeme je za plodnější, než jsou oficiálně organizované mezifakultní, popřípadě meziuniverzitní programy. Významnou oblastí mezinárodní spolupráce je řešení projektů EU. Těch je na fakultě dvacet jedna. Důležitá je mezinárodní spolupráce v klinické medicíně. Naše kliniky se účastní mezinárodních studií a spolupracují při vytváření nových léčebných protokolů. Zde se významně uplatňuje zejména oblast dětské hematologie a pediatrie. K takovým projektům je zvaná většina našich klinických pracovišť. Fakultní pracovníci v minulosti organizovali řadu mezinárodních vědeckých setkání i celosvětového významu. Naši učitelé jsou často členy edičních rad mezinárodních vědeckých periodik. V rámci mobility studentů probíhají výměnné stáže studentů v programu

pracujeme s Northwestern University, Feinberg School of Medicine.

Významné úspěchy

Je těžké vybrat mezi desítkami ocenění ta nejvýznamnější. Naše pracoviště se mohou pyšnit například těmito úspěchy:

- Doc. PaedDr. Pavel Kolář z Kliniky rehabilitace obdržel 28. 10. 2007 z rukou prezidenta republiky státní vyznamenání Za zásluhy o stát v oblasti výchovy a vědy.
- Projekt *Časná odpověď na léčbu jako nejvýznamnější prognostický faktor dětské akutní lymfoblastické leukémie v nové mezinárodní léčebné studii* řešený s podporou grantové agentury IGA MZ ČR získal Cenu ministra zdravotnictví za rok 2006.

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ V. ŠTÁBEK

FOTO: V. STÁREK

Motolský běh

- Gynekologicko-porodnické klinice byla 9. 12. 2005 udělena na dobu pěti let akreditace *The European Board and College of Obstetrics and Gynaecology* (EBCOG) jako dvaadvacátému centru v zemích EU.
- Klinika dětské chirurgie 2. lékařské fakulty a FN Motol získala 13. 5. 2006 akreditaci pro postgraduální výuku dětské chirurgie. Akreditaci uděluje Evropský výbor dětské chirurgie při UEMS (Evropská komise lékařských specialistů). Tuto akreditaci zís-

kalo naše pracoviště jako jedno z prvních klinických pracovišť v ČR.

- Přes změnu způsobu úhrad (vyhláškou 525/2005 Sb.) se podařilo udržet rozsah programu kochleárních implantací. S novým typem implantátu byl zaveden nový software peroperačního testování neurální odpovědi na elektrickou stimulaci. V roce 2007 jsme překročili hranici 300 odoperovaných dětí a provedli jsme první oboustrannou implantaci v České republice. Poskytujeme

odbornou pomoc východoevropským pracovištím a vyučujeme zahraniční operatéry.

Profilace a plány

V nejbližší budoucnosti zahájíme výstavbu budovy Teoretických a preklinických ústavů, která důstojně nahradí chybějící a nevyhovující prostory pro výuku teorie a kvalitní výzkum.

Akademická obec fakulty se nedávno zabývala otázkou názvu. Většina respondentů v anonymním průzkumu i většina akademických senátorů se vyslovila pro změnu jména na Lékařská fakulta Motol. Návrh v tuto chvíli posuzuje Univerzita Karlova. Koncepce fakulty, kladoucí důraz na kvalitní výuku, vědu a medicínu, však zůstává stejná, ať už pod současným, nebo změněným názvem. Jsme rádi, že naše kvalitní práce přispívá k prestiži Univerzity Karlovy.

FOTO: ARCHIV UK

2. lékařská fakulta v 50. letech minulého století – vyšetření kojence na kojeneckém oddělení za přítomnosti praktikujících mediků.

doc. MUDr. Ondřej Hrušák, Ph.D.

Autor článku je děkanem 2. lékařské fakulty a pracuje na Klinice dětské hematologie a onkologie na 2. LF. Věnuje se především diagnostice leukémie u dětí a výzkumu jejího vzniku. Během svého studia se zabýval imunologií na State University of New York a na Ústavu imunologie 2. LF UK.

3. LÉKAŘSKÁ FAKULTA UK

Michal Anděl

Lékařství se na Univerzitě Karlově vyučovalo již od jejího založení v roce 1348. 3. lékařská fakulta, jak ji známe v dnešní podobě, však vznikla až v roce 1953 ve vinohradském zdravotním areálu. Tehdy se kvůli své specializaci na hygienu a prevenci jmenovala Lékařská fakulta hygienická. Úzká profílace omezovala absolventy v jejich pracovním uplatnění. Po Listopadu 1989 se změnil celý studijní plán, aby více odpovídal všeobecnému zaměření, a fakulta získala současný název.

Pitva na parketu? Ne, to je jen ples 3. LF...

Historie

Lékařství se od dob Karla IV. vyučovalo v latině, od tereziánských a josefínských reforem v druhé polovině 18. století v němčině, od padesátých let 19. století se přednášelo česky. Ve školním roce 1882/83 byla lékařská fakulta rozdělena na dvě – českou a německou. Z německé vznikla v roce 1918 lékařská fakulta samostatné Německé pražské univerzity, která byla v roce 1945 uzavřena. V témže roce byla obnovena výuka na české lékařské fakultě UK, uzavřené nacisty v roce 1939. 3. lékařská fakulta UK vznikla v roce 1953 rozdělením tehdy jediné lékařské

fakulty naší univerzity na tři (Fakulta všeobecného lékařství, Fakulta dětského lékařství a Lékařská fakulta hygienická) jako Lékařská fakulta hygienická.

Ta byla vzhledem ke svému stále širšímu zaměření v roce 1990 přejmenována na 3. lékařskou fakultu. Ze starobylé tradice lékařské fakulty Univerzity Karlovy si ponechala úctu k lékařskému povolání a jeho etice a úctu ke vzdělanosti a jejím hodnotám. Přitom se fakulta orientuje na studium a výuku na straně jedné a na vědu a výzkum na straně druhé. Stále však klademe důraz na preventivní aspekty medicíny.

Mezi další základní principy fakulty patří otevřenost, důraz na udržení relativně malé lékařské fakulty s osobními vztahy mezi učiteli a studenty a respekt k základním lidským právům a hodnotám. Fakulta vznikla na půdě vinohradského zdravotnického areálu, do kterého patří dále Fakultní nemocnice Královské Vinohrady, založená v roce 1902, Státní zdravotní ústav založený v roce 1924, Státní ústav pro kontrolu léčiv, Institut pro postgraduální vzdělávání ve zdravotnictví a Střední zdravotnická škola. Díky úzké spolupráci těchto šesti institucí existuje v blízkosti centra Prahy jedinečný mnohostranný zdravotnický areál, umožňující rozvoj medicíny od prevence až po nejmodernější klinické přístupy. Mezi významné profesory fakulty patřili v uplynulých desetiletích zakladatel české diabetologie profesor Jiří Sylaba, zakladatel české plastické chirurgie profesor František Burian, jeden ze zakladatelů hrudní chirurgie profesor Emerich Polák, významný český kardiolog profesor Jonáš

FOTO: ARCHIV SDRUŽENÍ STUDENTŮ 3. LF UK TRINED

3. lékařská fakulta

Děkan:	doc. MUDr. Bohuslav Svoboda, CSc.
Založena:	1953
Adresa:	3. lékařská fakulta, Ruská 87, 100 00 Praha 10
Počet magisterských a bakalářských studentů v akademickém roce 2007/2008:	1 579
Počet doktorandů:	254
Počet vědecko-pedagogických pracovníků:	723
Web:	lf3.cuni.cz

či mezinárodně známý oftalmolog profesor Janků. Učili zde i významní představitelé hygienických oborů, například profesor Simon či profesor Raška, který se zásadně zasloužil o celosvětovou eradikaci neštovic.

Výuka

Od poloviny 90. let, přesně od roku 1996, vyučuje fakulta podle zcela nového reformovaného kurikula, které se snaží podávat studentům vědomosti integrované a částečně vyučovat metodou problémově orientovaného studia. Kupříkladu v prvních dvou letech studia se vyučuje stejná problematika, např. vstřebávání a vylučování, z hlediska anatomického, histologického, biochemického a fyziologického. Studenti ve druhém ročníku skládají jedinou zkoušku z předmětu Struktura a funkce lidského těla namísto čtyř zkoušek z výše uvedených předmětů. To klade větší nároky na hledání a pochopení souvislostí a současně z výuky odstraňuje zbytečné detaily.

V druhém cyklu studia, tedy ve třetím a čtvrtém ročníku, je studium založeno na vyučování kontextů patologického základu medicíny. Díky tomu jsou jak patologie, tak patologická fyziologie, mikrobiologie a farmakologie vyučovány zásadně v souvislostech a takto také zkoušeny. To vede k většímu důrazu na široké kontextuální myšlení studentů i vyučujících, ale také k náročné zkoušce na konci čtvrtého ročníku. Poslední dva roky jsou věnovány klasické klinické výuce i během prázdninových praxí. Výuka je zakončena složením státní rigorózní zkoušky. Její jednotlivé části – vnitřní lékařství, chirurgie, gynekologie a porodnictví, dětské lékařství a preventivní lékařství – jsou na naší fakultě rozšířeny o neurobehaviorální vědy, zahrnující neurologii, psychiatrii a lékařskou psychologii.

Od poloviny 90. let se rozvíjí rovněž výuka v bakalářských nelékařských oborech, tradičně v oblasti fyzioterapie, ošetrovatelství a veřejného zdravotnictví, zcela nově fakulta otevřela program bakalářského studia dentální hygieny. Studenti těchto zdravotnických programů zpestřují nabídku našich absolventů.

Budova 3. LF UK

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ ARCHIV 3.LF.UK

Budoucnost studia

Přestavba studia je dlouhodobým úkolem, který se nevyřeší ani za deset let. Proto je předmětem stálých diskusí a hledání modelu výuky vhodného pro medicínu v současném světě. Cílem je vychovávat všestranně lékařsky vzdělané, kriticky myslící mladé intelektuály se základními znalostmi a dovednostmi nutnými pro výkon prvních let lékařské praxe. Absolventi fakulty nacházejí uplatnění v řadě pozic od klasické lékařské praxe po výzkum v českých i mezinárodních institucích. Na fakultě probíhá výuka medicíny i v angličtině. Studentům obou jazykových větví se daří najít zaměstnání v řadě evropských zemí i v Severní Americe. Jedním z významných aspektů práce fakulty je vytváření a stálé obnovování komunity studentů a učitelů. Jen díky ní je možné získávat zpětnou vazbu o problémech ve studiu i vědecké práci. Fakulta v posledních letech uspořádala velkou řadu výjezdních zasedání studentů a učitelů, týkajících se zejména reformy studia. Jen díky otevřené atmosféře takových zasedání získáváme podněty pro další posuny reformy.

Spolupráce s klinikami

Klinická výuka probíhá na klinikách fakulty, především ve Fakultní nemocnici

Královské Vinohrady (FNKV) a dále v řadě spolupracujících nemocnic – v Psychiatrickém centru v Praze – Bohnicích, v Ústavu pro péči o matku a dítě v Praze – Podolí, ve Fakultní Thomayerově nemocnici, v Nemocnici Na Bulovce, v IKEM, v Nemocnici Na Homolce, v Ústřední vojenské nemocnici, v Nemocnici Na Františku. Letní prázdninová praxe po čtvrtém a pátém ročníku zavede studenty do desítek nemocnic v České republice, Evropě, ale i v tak vzdálených zemích, jakými jsou například Brazílie či Taiwan. Špičková úroveň klinik FNKV i v dalších s fakultou spolupracujících nemocnicích je podmínkou i zárukou kvalitní výuky. Díky tradici oborů ve FNKV mají studenti možnost vykonávat praxi i na jediné pražské klinice popálenin či na první české klinice plastické chirurgie. Protože v klinických ročnících studuje okolo 150 studentů, panuje na fakultě příjemná komorní atmosféra.

Od poloviny 90. let se rozvíjí rovněž výuka v bakalářských nelékařských oborech, klasicky již v oblasti fyzioterapie, ošetrovatelství, veřejného zdravotnictví; zcela nově fakulta otevřela i program bakalářského studia dentální hygieny. Studenti těchto zdravotnických programů představují velmi cenné rozšíření

Studenti 3. LF při semináři

možností, které fakulta na jedné straně ve vzdělávání poskytuje, na druhé straně díky tomu získává větší pestrost a širší horizonty.

Věda a výzkum

Věda a výzkum se na 3. LF bouřlivě rozvíjí od počátku 90. let. V množství publikací v kvalitních mezinárodních časopisech a citací na jednoho akademického pracovníka se 3. LF dlouhodobě řadí mezi tři nejuspěšnější fakulty v celé České republice (při přepočtu na jednoho akademického pracovníka). Jedním z důležitých kroků, které při reformě vědecké práce vznikly, byla definice základních vědeckých směrů, kterými se fakulta zabývá. Jsou jimi neurovědy včetně psychiatrie, diabetologie, metabolismus a výživa, kardiovaskulární onemocnění, nádorová onemocnění a traumatologie. Spolupráce ve vědě jde napříč klinikami a ústavu, a proto na fakultě vznikají různá mezioborová centra, například Kardiocentrum či Centrum výzkumu diabetu, metabolismu

a výživy. Vědecká spolupráce je ale mnohem širší a zahrnuje nejen řadu českých pracovišť, ale i mnohá evropská. Zapojení do evropských programů výzkumu a do další mezinárodní spolupráce umožňuje výměny studentů. S vědeckou prací se pojí i postgraduální doktorské studium v biomedicině pro absolventy lékařských, přírodovědeckých a dalších fakult. Fakulta se stala místem, na kterém ročně získá titul Ph.D. 10–20 absolventů doktorského studia. Ti představují naději naší školy – naději na nové akademické pracovníky již plně evropské dimenze.

Úspěchy

Fakulta je pyšná na svůj akademický sbor i na své studenty. Mezi nimi je například několik olympijských reprezentantů. Absolventi fakulty uspěli v přísné soutěži o postgraduální studium na tak významných univerzitách, jakou je například Cambridge. V profesorském a docentkém sboru fakulty je mnoho současných či minulých předsedů a členů

výborů odborných lékařských a vědeckých společností nejen českých, ale i mezinárodních, členů redakčních rad a šéfredaktorů odborných a vědeckých lékařských časopisů. 3. lékařská fakulta je tak pevnou a stabilní součástí Univerzity Karlovy. Její snaha jít novými, nevyšlapnými cestami zejména ve výuce přitahuje řadu originálně myslících studentů i učitelů.

prof. MUDr. Michal Anděl, CSc.

Autor článku je proděkanem pro vědu, výzkum, postgraduální studium a akademické postupy 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a přednostou II. interní kliniky. Specializuje se hlavně na problematiku diabetu a glykemie, metabolismu a výživy. Na toto téma také publikoval mnoho knih.

LÉKAŘSKÁ FAKULTA UK V PLZNI

Moderní výukové prostory zpřijemňují práci studentům i pedagogům.

Jaroslav Koutenský

Lékařská fakulta v Plzni je jednou ze sedmnácti fakult Univerzity Karlovy a zároveň jednou z pěti lékařských fakult. Byla založena dekretem prezidenta dr. Edvarda Beneše č. 135 ze dne 27. října 1945; mezi žijící osobnosti, které stály u jejího zrodu, patří např. prof. Jaroslav Slípka, prof. Jaroslav Kos a doc. Přemysl Paichl. Dnes si už jen obtížně představíme podmínky poválečných let, v nichž pracovali první učitelé a studenti nové fakulty. Vzdor prostorové, materiální i personální nouzi prvních let existence a neblahým peripetiím let padesátých i normalizačních vyrostla plzeňská Lékařská fakulta v moderní vysokou školu, která vychovala více než 7 500 lékařek a lékařů. V roce 2007 studovalo v pregraduálním studiu 1 947 mediků, z toho 335 v anglickém jazyce a 26 studujících na základě mezivládních dohod. V doktorských studijních programech studovalo v roce 2007 celkem 170 lidí.

Výuka

Lékařská fakulta UK v Plzni má akreditovány dva magisterské studijní programy pregraduálního studia – Všeobecné lékařství a Zubní lékařství. Od akademického roku 1992/1993 nabízí fakulta v rámci obou studijních programů také výuku v anglickém jazyce.

Studium Všeobecného lékařství je šesti-leté, studium Zubního lékařství trvá pět let. První dva roky lékařského studia se vyučují teoretické obory – biologie, biofyzika, anatomie, histologie, fyziologie a biochemie. Ve třetím a v části čtvrtého ročníku se studují preklinické předměty – patologická anatomie, patologická fyziolo-

gie, mikrobiologie, farmakologie – a začíná klinická výuka. Nejvyšší ročníky se plně zaměřují na klinické obory. V akademickém roce 1998/99 byla ve všech ročních studiích zahájena výuka podle kreditního systému. Povrchní pozorovatel by tak mohl nabýt dojmu, že výuka na plzeňské fakultě je svým pojetím tradiční a stojí poněkud stranou současného úsilí o modernizaci univerzitního vzdělávání. Ve skutečnosti doznala výuka řadu proměn. Zásadně jsme zrekonstruovali posluchárny v prostorách teoretických a preklinických ústavů, které dnes již vyhovují nejmodernějším metodám výuky a potřebám pořadatelů mezinárodních konferencí. Zcela jsme přebudovali nebo nově zřídili řadu praktikáren a seminárních

Lékařská fakulta v Plzni

Děkan:	doc. MUDr. Jaroslav Koutenský, CSc.
Založena:	1945
Adresa:	Lékařská fakulta v Plzni, Husova 3, 306 05 Plzeň
Počet magisterských a bakalářských studentů v akademickém roce 2007/2008:	1 947
Počet doktorandů:	170
Počet vědecko-pedagogických pracovníků:	554
Web:	lfp.cuni.cz

učeben vybavených výpočetní technikou. Rekonstrukce přinesly nejen novou techniku, nýbrž i změnu obsahu a metod výuky. Z etických důvodů jsme opustili některé ilustrační experimenty na zvířatech a nahradili je počítačovými modely a videoprezentací. Jako příklad můžeme uvést praktickou výuku fyziologie s využitím laboratorního systému *Biopac Student Lab* (BIOPAC Systems, Inc., USA), umožňujícího studentům vlastní měření základních fyziologických parametrů a jejich hodnocení. LF v Plzni patří díky oddělení výuky a aplikací výpočetní techniky k průkopníkům v tvorbě elektronických výukových aplikací s využitím softwarového systému MOODLE. Elektronické vzdělávání využívají jak studenti, tak zaměstnanci fakulty. Vyzkoušet si ho mohou i zájemci o studium na LF formou přípravných internetových kurzů. V rámci programů celoživotního vzdělávání fakulta již 21 let organizuje Univerzitu třetího věku, o kterou je mezi seniory trvale velký zájem. Studenti mají každoročně možnost vyjádřit se ke kvalitě a organizaci výuky v anonymní anketě. Výsledky jsou veřejně přístupné na internetovém portálu fakulty. Z iniciativy studentů už druhý rok experimentujeme s pořádáním kulturního semi-

náře, zatím tematicky věnovaného vývoji filmové a dramatické tvorby. Roli externího učitele přijal i Jiří Suchý, který uvedl film *Zločin v šantánu*, na němž se spolu s Jiřím Menzelem autorsky a herecky podílel.

Věda a výzkum

Kvalitní vysokoškolské vzdělávání si nelze představit bez systematické výchovy k vědecké a tvůrčí práci. Plzeňská lékařská fakulta nechce v tomto směru zůstat nic dlužna své příslušnosti k nejvýznamnější univerzitě v zemi. Pro budoucnost fakulty má zásadní význam schopnost získat a udržet si talentované mladé pracovníky a vytvořit pro ně odpovídající pracovní podmínky. Tomuto cíli slouží dlouhou řadu let podpora studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) s každoroční prezentací výsledků na fakultní konferenci. Nejlepší z těchto studentských prací dosáhly i mezinárodních ocenění.

V současnosti má fakulta akreditováno 17 oborů doktorského studia, ve kterých v roce 2007 studovalo 170 studentů, z nichž 23 již studium úspěšně ukončilo. Klíčovou roli v rozvoji vědecké práce na fakultě sehrávají výzkumné záměry. Jejich první etapa byla zahájena v roce 1999 a fakulta v ní získala institucionální pod-

poru pro pět záměrů. Druhá etapa, pojatá mnohem komplexněji a s řádově vyšší finanční podporou, byla zahájena v roce 2005 a fakulta uspěla se záměrem *Náhrada a podpora funkce některých životně důležitých orgánů*. Na řešení tohoto rozsáhlého projektu se podílejí vedle plzeňských i pracoviště 2. lékařské fakulty v Praze a Lékařské fakulty v Hradci Králové. Některá fakultní pracoviště spolupracují s 2. a 3. lékařskou fakultou UK v Praze. Výzkumné záměry umožnily podstatné zlepšení vybavení laboratoří, posílení vědeckých týmů a stimulovaly ještě těsnější propojení základního a klinického výzkumu. Byla získána řada prioritních výsledků publikovaných ve významných zahraničních časopisech.

Zahraníční styky a spolupráce

V uplynulých letech navázala Lékařská fakulta UK v Plzni řadu významných mezinárodních styků. Zvýšená mobilita akademických pracovníků a studentů přispěla k navázání osobních kontaktů s řadou zahraničních vědeckých kapacit, špičkových ústavů, laboratoří i klinik. Za všechny lze připomenout následující:

- Lékařská fakulta bavorské Univerzity Regensburg, SRN
- Royal Brompton and Harefield Hospital, NHS Trust London, Velká Británie
- Karolinska Institute University Hospital, Department of Clinical Studies, Stockholm, Švédsko a REGEA Institute for Regenerative Medicine, Tampere, Finsko
- V rámci COST projektu EU dlouhodobě spolupracujeme s Division de Neurociencias, Universidad Pablo de Olavide, Sevilla, Španělsko
- Medical Molecular Biology Unit, Mahidol University, Bangkok, Thajsko

Úspěchy a ocenění

Mezi úspěchy, které v poslední době posílily dobré jméno Lékařské fakulty v Plzni, patří např. vynález optického řádkovacího mikroskopu (TSRLM – *Tandem Scanning Reflected Light Microscope*) prof. Petráně, chráněný několika patenty. Prezident Klaus prof. Petránovi v roce 2005 udělil Medaili Za zásluhy 2. stupně. Prof. Opatrný, Jr., získal v roce 2006

FOTO: MAREK VANĚŠ

Zahradní slavnost na závěr roku

FOTO: F. BARTÁK

FOTO: MAREK VANEŠ

Budoucí lékařky a lékaři.

International Distinguished Medal, udělovanou *National Kidney Foundation* za vynikající vědecké výsledky a službu nefrologické komunitě. V roce 2003 obdržel *Studiorum Universitatis Messanae*, medaili Univerzity v Messině, za vynikající výsledky ve vědecké práci a zásluhy o rozvoj nefrologie.

Ediční a publikační činnost fakulty

Lékařská fakulta v Plzni nemá vlastní vydavatelství a využívá služeb univerzitního nakladatelství Karolinum, jehož prostřednictvím vydává učebnice, skripta a odborný časopis *Plzeňský lékařský sborník – Plzeň Medical Report*, který je oficiálním časopisem Lékařské fakulty UK v Plzni. Publikuje v českém a anglickém jazyce původní vědecké práce, články, osobní zprávy a 1x ročně úplný bibliografický seznam vědeckých prací publikovaných pracovníky ústavů a klinik za uplynulý rok.

Facultas nostra je zpravodaj Lékařské fakulty UK v Plzni, který vychází od roku

1995. Cílem časopisu je informovat o aktuálním dění na fakultě a ve spolupracujících institucích (Fakultní nemocnice, Spolek lékařů aj.).

Profilace a rozvoj

Dlouhodobým cílem fakulty je stát se konkurenceschopným a respektovaným pracovištěm nejen v rámci pěti lékařských fakult UK, ale především v mezinárodním měřítku. Nezbytným předpokladem pro dosažení tohoto náročného cíle je podpora výchovy mladých badatelů na fakultě, zejména další zvýšení počtu doktorandů a těsnější vazba doktorských studijních programů na řešené výzkumné projekty. Nezbytné je i zásadní zlepšení prostorového a přístrojového vybavení laboratoří a personální situace. Z těchto a dalších důvodů fakulta řadu let usiluje o výstavbu nového univerzitního centra, které by sdružovalo jednotlivá pracoviště a vytvořilo tak důstojné prostředí jak pro vědecké, tak pro studijní aktivity. Vlastní výstavba,

významným způsobem podporovaná i orgány města, je situována do bezprostřední blízkosti lochotínského areálu Fakultní nemocnice. Fakticky a funkčně se tak podpoří dosavadní úzká provázanost obou institucí. Vybudování medicínského centra, orientovaného zejména na nejmodernější metody biomedicínského výzkumu, znamená zásadní krok pro další rozvoj základního a klinického výzkumu, rozšíření možností výchovy nových lékařů i vytvoření základního předpokladu pro další reálnou perspektivu Lékařské fakulty v Plzni.

doc. MUDr. Jaroslav Koutenský, CSc.

Autor článku je děkanem Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Plzni a vedoucím Ústavu farmakologie a toxikologie.

LÉKAŘSKÁ FAKULTA UK V HRADCI KRÁLOVÉ

Vladimír Palička

Lékařská fakulta v Hradci Králové byla založena rozhodnutím prezidenta Edvarda Beneše dne 13. října 1945. Měla na čem vyrůstat – v Hradci Králové existovala nejen velmi moderní a dobře fungující krajská nemocnice, ale navíc zde půdu pro fakultu již dlouho připravovali tehdejší docenti Fingerland, Bedrna, Maršálek, Lukl, Vavrda, Janoušek a další. Již 25. listopadu 1945 bylo na fakultě zahájeno studium v přeplněných posluchárnách (deset dnů poté, co dokument nabyt právní moci, se ke studiu řádně zapsalo 450 studentů). Lékařská fakulta byla kromě krátkého přerušení v 50. letech, kdy se změnila na Vojenskou lékařskou akademii, součástí UK a vnímá toto postavení jako čest i jako velký závazek. Tomuto závazku také dostala – připomeňme si špičkové představitele české i světové medicíny, jako byli profesori Bedrna, Lukl, Petr, Baštecký, Fingerland, Procházka, Sazama, Emr a další. Všichni v Hradci Králové působili.

LF v Hradci Králové je jedinou lékařskou fakultou v ČR, která pořádá bez přerušení studentskou vědeckou konferenci. V r. 2008 to bylo již čtyřiapadesáté. Na snímku předávají proděkan pro výuku prof. Ryška a předseda klinické sekce poroty doc. Pudil ocenění medailistům.

Výuka

Fakulta má akreditaci pro magisterské studijní programy všeobecného lékařství a zubního lékařství v českém i anglickém jazyce a pro bakalářské studijní programy ošetřovatelství a fyzioterapie. Přestože je přijímací řízení na hradeckou lékařskou fakultu mezi uchazeči považováno za velmi obtížné, počty zájemců mnohonásobně překračují kapacitu fakulty. Procento přijatých studentů do programu všeobecného lékařství je obvykle nižší než 25 %, u zubního lékařství jen o málo překračuje 10 %. To se odráží ve vysoké

úspěšnosti absolventů v praxi – fakulta přijímá nejlepší uchazeče a studium jim přináší kvalitní poznatky. V současné době studuje v magisterském studijním programu na fakultě asi 850 studentů a v zubním lékařství 175 studentů. Hradecká LF jako první v ČR přešla na pětiletý studijní program stomatologie a plně jej harmonizovala s požadavky EU. Zvládla přechod na kreditní systém (což je ve studiu medicíny složitější) a zahájila přípravu zásadního rozšíření výuky formou e-learningu. Na tradičně dobré teoretické obory navazuje klinická výuka v ukázkové spolu-

práci s hradeckou fakultní nemocnicí, která je jednou z nejmodernějších a nejlepších fakultních nemocnic v ČR. Bakalářské studijní programy rozvinula hradecká fakulta před patnácti lety; ctíla především morální závazek umožnit získání bakalářského vzdělání sestrám z praxe. Fakulta má akreditováno 20 doktorandských studijních programů (DSP); nikdy neopustila přesvědčení, že kvalitní DSP lze vybudovat a vystudovat i v klinických oborech. Nyní se k tomuto názoru přiklání i jiné fakulty. V DSP je v současnosti zapsáno asi 270 studentů.

Na LF v Hradci Králové se hlásí i uchazeči ze zahraničí. Magisterské a doktorské studijní programy jsou akreditovány i v paralelně běžící anglické mutaci a v současnosti v nich studuje asi 270 zahraničních studentů. Většinu představují studenti ze zemí EU – Velké Británie, Skandinávie a Německa, ale jsou zde také studenti z USA, Kanady, Indie, Taiwanu, arabských a afrických zemí a početnou

FOTO: I. ŠULCOVÁ

Lékařská fakulta UK v Hradci Králové

Děkan:	prof. MUDr. Vladimír Palička, CSc., Dr. h. c.
Založena:	1945
Adresa:	Lékařská fakulta v Hradci Králové, Šimkova 830, pošt. příhr. 38, 500 38 Hradec Králové
Počet magisterských a bakalářských studentů v akademickém roce 2007/2008:	1 505
Počet doktorandů:	259
Počet vědecko-pedagogických pracovníků:	365
Web:	lfhk.cuni.cz

FOTO: I. ŠULCOVA

Dne 29. dubna 2008 uspořádala LF ve Sloupové síni budovy Lékařské knihovny Na Hradě slavnostní přednáškovou odpoledne při příležitosti 660. výročí založení Univerzity Karlovy. V první řadě auditoria přednášející – zprava prof. Musil (Univerzita HK), doc. Ramba (2. LF UK) a dr. Svatoš (UK Praha).

skupinu tvoří v posledních letech studenti z Malajsie. Pochopitelně i tito studenti procházejí stejně náročnými přijímacími zkouškami jako zájemci o studium v českém jazyce a jejich počet také překračuje kapacitu fakulty.

Věda

Vědecké aktivity se úzce váží na doktorské studijní programy. Fakulta navíc uspěla v soutěži o výzkumné záměry a mnohé grantové projekty, kterých je na fakultě asi 60. To při celkovém počtu academic-

kých pracovníků, který nedosahuje dvou set (v přepočtených stavech), svědčí o vysoké vědecké aktivitě. Odpovídají tomu i publikační výstupy a dobře hodnocené závěrečné zprávy grantových projektů. Velkou pozornost věnuje vedení fakulty projektům EU a úspěšnost podaných žádostí vzrůstá.

Zahraníční vztahy

Ze zahraničních styků, které fakulta má – ať již v rámci UK, nebo přímo – si nejvíce váží dlouhodobých vztahů s Mayo Clinic v Rochesteru, USA. Nejde jen o styky vědecké – hradecká fakulta soustředila hlavní pozornost na umožnění několika-měsíčních studijních a vědeckých pobytů pro své pre- i postgraduální studenty. O úspěšnosti programu a kvalitě našich studentů svědčí mimo jiné i to, že někteří ze stážujících studentů byli kolegy z Mayo Clinic pozváni opakovaně a ne vzácně zůstávají na tomto prestižním pracovišti i po promoci. Široké kontakty v rámci Erasmu, programu Leonardo a dalších jsou samozřejmostí; občas se však nelze ubránit postesknutí nad místy malým

FOTO: AAG SPOL. S. R. O.

Letecký snímek budovy děkanátu a teoretických ústavů LF

zájmem studentů o zahraniční pobyty. Velmi významnou akcí v průniku vědy, výzkumu, studia a zahraničních vztahů je již pětiletá tradice pořádání mezinárodních konferencí doktorandů z evropských lékařských a farmaceutických fakult. V letošním roce očekáváme účast studentů ze Slovenska, Maďarska, Polska, Německa, Dánska, Velké Británie, Chorvatska, Nizozemí a Portugalska.

Společenský život

Fakulta nejen poskytuje svým studentům bezplatně prakticky veškerou potřebnou studijní literaturu, ale snaží se i o dobré

FOTO NA TĚTO STRANĚ: IŠULCOVÁ

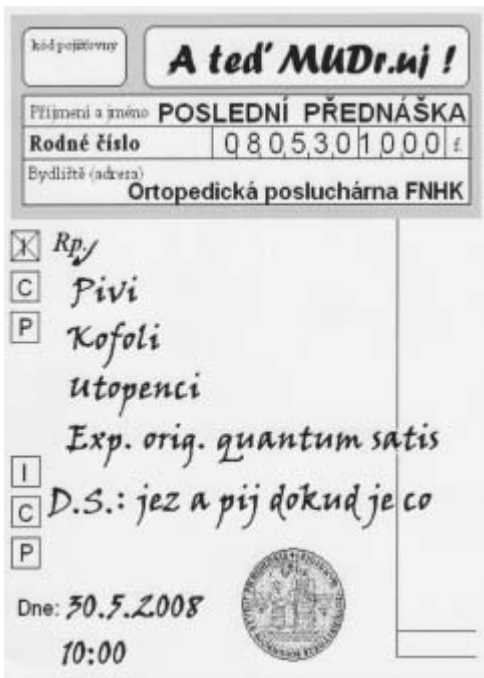
Přeplněná posluchárna při Poslední přednášce 2008

osobní kontakty a vztahy. Výbornou tradici mají i ne zcela typické akce, mezi něž patří např. *Půlení mediců* (oslava absolvování první poloviny studia) nebo *Poslední přednáška*, pořádaná studenty 5. ročníku, na které vyučující přednášejí o „netradičních oblastech a disciplínách medicíny“ a předvádějí scénky ze života ústavů. Zahraniční studenti se s hradeckou fakultou loučí při *Graduate's Night*. Na jaře se pořádají koncerty, na kterých účinkují různorodí umělci – od Spirituál kvintetu a Marty Kubišové, přes Pavla Bobka a Vladimíra Mertu až k Pavlu Šporcovi a Kocianovu kvartetu.

Spolupráce s fakultní nemocnicí

Oproti ostatním lékařským fakultám ta naše výtečně spolupracuje se svou Fakultní nemocnicí. Dlouhodobé part-

nerství stavíme na oboustranném zájmu spolupracovat a hledat společné cesty řešení; obě instituce se na základě toho zdárně rozvíjejí. Výsledkem spolupráce je například nové Výukové centrum, které fakulta postavila v areálu Fakultní nemocnice, a společná snaha o výstavbu kampusu UK v Hradci Králové. Tento kampus, který by pomohl vyřešit naprosto nedostatečné výukové prostory, jež dnes fakulta má (v budově bývalého armádního velitelství z První republiky), by současně propojil areály obou zařízení a integroval by tak výuku teoretických i klinických oborů. Protože kampus je společným návrhem Lékařské a Farmaceutické fakulty UK v Hradci Králové, vzniklo by zcela ojedinělé propojení teoretické i klinické medicíny, vědy, společných zájmů a aktivit medicíny i farmacie, s nesmírnými možnostmi vzájemných vazeb a společného rozvoje.

Pozvánka na Poslední přednášku

Na tradičním Jarním koncertu na fakultě v r. 2008 vystoupili Jiří Suchý a Jitka Molavcová.

prof. MUDr. Vladimír Palička, CSc., Dr. h. c.

Autor je děkanem Lékařské fakulty v Hradci Králové a přednostou Ústavu klinické biochemie a diagnostiky. Předtím působil jako proděkan pro vnější vztahy. Specializuje se na klinickou biochemii, metabolismus, výživu a osteologii. Je místopředsedou světového výboru Společnosti klinické chemie a laboratorní medicíny (IFCC).

FARMACEUTICKÁ FAKULTA UK V HRADCI KRÁLOVÉ

Alexandr Hrabálek

Farmaceutická fakulta UK v Hradci Králové vznikla v roce 1969. Ze začátku trpěla nedostatkem prostor, výuka probíhala v provizorních podmínkách a dokonce i v budovách Východočeských chemických závodů v Pardubicích-Semtíně. Učilo se v sobotu i v neděli. Situace se zlepšila až o tři roky později, kdy fakulta začala využívat montovanou budovu „Tesko“. Později přibyla i „Tesko“ 2. Výuka na Farmaceutické fakultě byla slavnostně zahájena v lednu 1970, imatrikulovalo se 51 studentů.

Studentky proti učitelkám – kdo je kdo?

Výuka

Na fakultě jsou akreditovány dva studijní programy, a to studijní program Farmacie (i v anglickém jazyce) a Zdravotnická bioanalýtika.

Studijní program Farmacie je magisterský se standardní dobou studia pět let. Zcela splňuje všechny požadavky direktiv EU pro farmaceutické vzdělávání i doporučení Evropské asociace farmaceutických fakult, jejímž je FaF UK členem. Proto může absolvent studijního programu

Farmacie směle konkurovat absolventům farmaceutických fakult v ostatních zemích Evropské unie i mimo ni. Je vysokoškolsky kvalifikovaným zdravotnickým pracovníkem, který je po stránce teoretické i praktické připraven řešit všechny odborné otázky a problémy související s léčivými a léčivými přípravky. Může se uplatnit nejen v lékárenství, ale i ve výzkumu a vývoji nových léčiv, jejich výrobě, kontrole, distribuci, v lékových informačních centrech, v oblasti klinické

farmacie a farmakologie, zdravotnickém školství a zdravotnických zaměřených laboratořích.

Obor Zdravotnická bioanalýtika vychovává odborníky pro práci v bioanalýtických, mikrobiologických, hematologických, imunologických a dalších laboratořích, které patří do standardního vybavení zdravotnických zařízení.

Věda a výzkum

a) Výzkum v oblasti přírodních látek

Na Katedře farmaceutické botaniky a ekologie a Katedře farmakognosie probíhá intenzivní výzkum látek z přírodních materiálů. Zkoumají se především možnosti izolace nových substancí, např. flavonoidy s antioxidačním působením a alkaloidy s antiastmatickými účinky obsažené v tradičních rostlinách ajurvédské medicíny. Dále se zaměřujeme na použití kultur rostlinných buněk k pro-

Farmaceutická fakulta v Hradci Králové

Děkan:	doc. PharmDr. Alexandr Hrabálek, CSc.
Založena:	1969
Adresa:	Farmaceutická fakulta v Hradci Králové, Heyrovského 1203, 500 05 Hradec Králové
Počet magisterských a bakalářských studentů v akademickém roce 2007/2008:	1446
Počet doktorandů:	166
Počet vědecko-pedagogických pracovníků:	265
Web:	faf.cuni.cz

dukci vybraných substancí v bioreaktorech s elicitory – látkami, které dokáží vynutit selektivní produkci rostlinných metabolitů ve větším měřítku.

b) Výzkum v oblasti chemických léčiv:

Syntéza potenciálních léčiv, zejména antituberkulotik (látek s antifungálním a cytotoxickým účinkem ad.), se studuje na chemických katedrách. Tradiční je výzkum antituberkulotik, který se stal opět aktuálním v souvislosti s intenzivní migrací obyvatelstva. Na Katedře anorganické a organické chemie působí pracovní skupina, která je součástí Centra pro nová antivirotika a cytostatika, vedeného prof. A. Holým z ÚOCHB AV ČR. Tato skupina se zabývá syntézou přírodních látek a jejich analogů a zaměřuje se na látky laktónového typu s antifungálními a cytotoxickými účinky.

Důležitou roli hraje výzkum akceleračních transdermální permeace – látek urychlujících průnik léčiv přes kožní bariéru. Patří sem především sloučeniny odvozené od w-aminokyselin. Jedna z nich – Transkarbam 12 – se ve spolupráci s farmaceutickou firmou připravuje ke komerčnímu využití. Pozornost věnujeme

Obrázková dokumentace k Poslední přednášce zabývající se vztahem polárníka a polárního medvěda v závislosti na jejich přiblížení

také substancím obnovujícím bariérové vlastnosti kůže. V této oblasti získali pracovníci fakulty několik patentů, včetně mezinárodních.

K podávání léčiv se pojí výzkum lékových forem – konečné podoby přípravků. Vhodně zvolená léková forma podmiňuje úspěšnou terapii. Výzkum v této oblasti je doménou Katedry farmaceutické techno-

logie. Ta studuje nové metodiky umožňující terapeutické používání látek s nevýhodnými vlastnostmi. Pracoviště vyvinulo transdermální přípravek TRANSANT pro terapeutické a profylaktické použití látky HI-6 – reaktivátoru acetylcholinesterázy, který vyrábí a používá armáda ČR.

Katedry s analytickým zaměřením

Cílem farmaceutické analýzy není jen vývoj a aplikace nových metod kontroly léčiv (stability účinných látek, lékových forem, jakosti surovin), ale i zkoumání postupů pro rychlé stanovení hladin účinné látky v biologických tekutinách či jejich metabolitů.

Těžiskem práce je využití chromatografických metod. Spojení chromatografie a hmotnostní spektrometrie usnadňuje identifikaci a kvantifikaci velmi malých množství látek, ať už jde o léčiva, jejich metabolity nebo o markery určitých onemocnění. Rovněž se zde rozvíjejí metody průtokové (sekvenční injekční analýza) a elektromigrační (izotachoforéza). Důležitá je spolupráce s farmaceutickými firmami při přípravě kompletní dokumentace o léku (Drug Master Files), která je nutná pro zavedení léčiva do praxe.

Biomedicínsky orientované katedry

Dalším pilířem vývoje a výzkumu nových léčiv jsou biologické studie. Ty mají za úkol prvotní vyhodnocení studovaných látek se zřetelem na sledovanou aktivitu, toxicitu, vedlejší účinky a jejich cesty v živých organismech. Zdejší pracovníci se zabývají biotransformací léčiv v organismu a popsali např. metabolické přeměny protizánětlivé látky flobufenu, cytostatika oracinu, mikrosomální enzymatické

Pokutový kop

systemy z rodiny cytochromu P450, které hrají významnou roli v odbourávání xenobiotik.

Unikátním typem výzkumu, který může přispět k dalšímu poznání pro medicínu v těhotenství, je in vivo model pro průnik farmak placentou vyvinutý na katedře farmakologie a toxikologie. V nově zřízené laboratoři molekulárně biologických metod se studují membránové transportéry na molekulární úrovni.

V oddělení radiofarmak se v rámci evropského projektu COST připravují receptory specifické peptidy značené radionuklidy, které slouží pro diagnostiku a terapii vybraných zhoubných nádorů. Toto oddělení je rovněž zapojeno do klastru Nanomedic, které se zabývá využitím nanotechnologií ve zdravotnictví. Zde se také zkoumá biologické chování kyseliny hyaluronové o různé molekulové hmotnosti.

Společenskovední katedry

Ve farmacii se nesmí zapomínat ani na společenskovední stránku – otázky dispenzace léčiv a praktického lékárenství. Výuka a výzkum se řídí moderními trendy ve farmacii a potřebami pacientů. Tuto problematiku, ke které se řadí historie farmacie, léková politika a farmakoekonomika, řeší Katedra sociální a klinické farmacie. Ta dále sleduje osud vybraných léčiv v populaci a funguje na farmakoepidemiologické úrovni. Bylo na ní zřízeno Lékové informační centrum, provozované ve spolupráci s Fakultní nemocnicí Hradec Králové. To poskytuje komplexní konzultační servis ve všech oblastech klinického použití léčiv – žádoucí i nežádoucí účinky, interakce s jinými léčivy či potravou ad.

Zahraniční styky

Nedílnou součástí zahraničních styků fakulty je spolupráce na výzkumu v rámci meziuniverzitních či bilaterálních mezifakultních smluv. Jako nejvýznamnější zahraniční partnery lze jmenovat v oblasti analytické chemie univerzity z Melbourne, Washingtonu, Porta, Coimby, Valencie a Aichi Institute of Technology. V oblasti organické a farmaceutické chemie spolupracujeme s univerzitami v Jeně,

Fakultní ples hradecké farmacie

Petrohradě a Lublani. Výzkum v oblasti biochemie a technologie se rozvíjí společně s univerzitami v Kielu a Saarbrückenu. Fakulta získává mezinárodní prestiž také pořádáním či spoluprádáním mezinárodních vědeckých konferencí. V červnu 2008 to byla např. mezinárodní konference SIA 2008, věnovaná nejnovějším trendům v automatizaci analytických metod. Na ni se do Hradce Králové sjelo 50 účastníků z 11 zemí světa.

Významné úspěchy a ocenění

Kvalitu výzkumné práce Farmaceutické fakulty dokládají nejen publikace našich pracovníků v prestižních světových časopisech, ale i ocenění, která získávají její zaměstnanci a studenti. Patří sem především Cena MŠMT (za posledních pět let obdrželi naši studenti hned tři) a Cena za farmacii udílená velvyslancem Francouzské republiky v Praze (v letošním roce naši doktorandi obsadili

1. a 3. místo). Z významných úspěchů můžeme jmenovat Čestné uznání za úspěšné řešení grantu IGA MZ udělené ministrem zdravotnictví za rok 2007, čestná uznání za nejlepší publikace za rok 2007 v prestižních časopisech (*Placenta*, *J. Pharmacol. Exp. Ther.*) a také Zlatou medaili ze světové přehlídky vynálezů Eureka 1997 v Bruselu za exponát Nový akcelerační transdermální penetrace.

Profilace a rozvojové plány

V kontextu bouřlivého rozvoje chemických a biologických disciplín ve třetím tisíciletí nabízí fakulta unikátní podmínky pro rozvoj vědy a poznání, na kterém se podílí nemalý počet studentů, zejména v doktorských studijních programech, jejichž hlavním cílem je vzdělávání odborníků pro výzkum v jednotlivých farmaceutických disciplínách.

Pro fakultu je typická multidisciplinarita. Pod jednou střechou pracují skupiny, které zkoumají léčiva ze všech aspektů,

tj. od hledání nových účinných látek až po jejich distribuci ve formě konkrétních přípravků pro pacienty.

V současné době probíhají ve spolupráci s Lékařskou fakultou UK v Hradci Králové přípravná jednání směřující k výstavbě kampusu UK v Hradci Králové. Za předpokladu, že se podaří vyřešit všechny problémy a koncipovat úspěšný projekt, můžeme za několik let očekávat nové a moderní prostředí pro výukové a vědecké potřeby.

Studentské akce

Ačkoliv život na FaF je plný práce a povinností, najdou se i chvíle pro relaxaci. Mezi ty nejoblíbenější patří utkání v kopané studentů 5. ročníku s učiteli, který, kupodivu, vždy skončí smírně dokonce i po penaltovém rozstřelu. O urputnosti zápolení je možné si udělat obrázek z příložených fotografií, které pořídili proděkan doc. Polášek a Mgr. Adam Skarka. Další velmi oblíbenou záležitostí je tzv. Poslední přednáška organizovaná rovněž končícími ročníky a odehrávající se v inspirativním prostředí některé z hradeckých hospůdek. O tom, že se jedná o skutečně seriózní záležitost, svědčí některá z témat, která studenti učitelům zadají. Např. Homeopatické bojové chemické látky, Destilace pod párou, Stanovení methanolu metodou slepého vzorku a mnoho dalších neotřelých a hlavně původních myšlenek jistě hodných realizace.

Na škole žijeme vědou, výukou i zábavou. Jsem přesvědčen o tom, že tato kombinace dělá naši fakultu místem, kam zaměstnanci rádi chodí a na které studenti (později) rádi vzpomínají.

doc. PharmDr.
Alexandr Hrabálek,
CSc.

Autor článku je děkanem Farmaceutické fakulty v Hradci Králové a vedoucím Katedry anorganické a organické chemie. Specializuje se na organickou a farmaceutickou chemii; zabývá se chemií dusíkatých heterocyklů a vývojem látek ovlivňujících bariérové vlastnosti lidské kůže.

FOTOREPORTÁŽ VÝZKUM A VĚDA

Je tomu již 408 let, co někdejší rektor Univerzity Karlovy Ján Jesenský provedl první veřejnou pitvu v českých zemích. A minulo už 171 let od roku, kdy přednášející pražské lékařské fakulty Jan Evangelista Purkyně, pozdější zakladatel fyziologického ústavu, svým příspěvkem (předneseným v Karolinu) o živočišných tkáních složených z buněk s jádry spoluustavil cytologii jakožto vědu. Velké objevy v medicíně však přicházejí dál. Snad některé z těch opravdu zásadních spatří poprvé světlo světa v laboratořích jednotlivých fakult medicíny a farmacie, které vás tímto zvou na malou virtuální prohlídku.

I. LÉKAŘSKÁ FAKULTA UK

↑ Fantomová učebna pro výuku zubního lékařství, které se na 1. lékařské fakultě UK studuje v pětiletém prezenčním programu.

← Seminární místnost s mikroskopy v Purkyňově ústavu 1. LF UK

↓ Studenti 1. LF UK při klinické stáži ve Všeobecné fakultní nemocnici v Praze.

FOTO NA TĚTO STRANĚ IWAN HELEKAL

2. LÉKAŘSKÁ FAKULTA UK

FOTO: V. STÁREK

↑ Studenti 2. LF na sále se zalíbením sledují operaci...

→ ...zatímco jejich kolegové nasávají moudra při přednášce zpod krycích sklíček.

↓ Akademik Josef Houšťek (na snímku v popředí, obklopen praktikujícími studenty a personálem nemocnice) vedl v letech 1954–1988 II. dětskou kliniku na Karlově, dnes 2. lékařskou fakultu UK.

FOTO: ARCHIV UK

FOTO: V. STÁREK

3. LÉKAŘSKÁ FAKULTA UK

FOTO:ARCHIV 3. LF UK

FOTO:ARCHIV 3. LF UK

↑ 3. LF nově otevřela bakalářský program studia dentální hygieny.

← Na praktikách 3. LF se řeší zásadní otázky: Být, či nebýt – to je, oč tu běží.

→ Na 3. LF UK působí mj. i Edukační centrum anatomie a endoskopie.

FOTO:VLADIMÍR ŠIGUT

LÉKAŘSKÁ FAKULTA UK V PLZNI

↑ *Studenti zubního lékařství se seznamují již na počátku studia s materiály, které budou používat v praxi.*

← *Mikroskopovna LF UK v Plzni*

↓ *Praktika plzeňských mediků u nejmenších pacientů*

FOTO NA TĚTO STRANĚ ARCHIV LF UK V PLZNI

LÉKAŘSKÁ FAKULTA UK V HRADCI KRÁLOVÉ

FOTO: B. ŠEFCOVÁ

FOTO: L. PAVUKOVÁ ↑ ↓

↑ Práce s elektronovým mikroskopem

← Děkan fakulty prof. Palička je přednostou Ústavu klinické biochemie a diagnostiky...

↓ ...jehož přístroje čekají, až se studenti vrátí z akademických prázdnin, během nichž tento snímek vznikl.

FARMACEUTICKÁ FAKULTA UK V HRADCI KRÁLOVÉ

↑ Za posledních pět let obdrželi studenti FaF HK hned tři Ceny MŠMT.

→ Studentské konference jsou pro mnohé budoucí farmaceuty z Hradce denní chleba.

↓ Transdermální přípravek TRANSANT pro terapeutické a profylaktické použití látky HI-6, který vyrábí a používá armáda ČR, vyvinuli vědci na Farmaceutické fakultě UK v Hradci Králové.

FOTO NA TĚTO STRANĚ ARCHIV FAF UK V HRADCI KRÁLOVÉ

AKCE BIOCEV

Peter Šebo, Bohuslav Gaš

Rozvoj genetického inženýrství a molekulární biologie v posledních desetiletích umožnil dnešní explozivní nárůst znalostí o genomech a molekulárních principech procesů probíhajících v živých organismech. To skýtá velký prostor pro nový vývoj v lékařství a zemědělství a ve farmaceutickém, potravinářském a chemickém průmyslu. Dvacáté první století bude ve znamení explozivního rozvoje pokročilého biotechnologického průmyslu jako jednoho z pilířů znalostní ekonomiky a zdroje jejího udržitelného růstu.

FOTO: ARCHIV AV ČR A UK

BIOCEV bude vybudován za 2,3 miliardy korun ve Vestci u Prahy. Biotechnologické a biomedicinské centrum má už v roce 2012 nabídnout práci 400 až 450 odborníkům a sto padesáti stážistům.

V projektu BIOCEV (BIOtechnologické a biomedicinské CĚntrum Akademie věd a Univerzity Karlovy ve Vestci) spojilo své výzkumné i lidské potenciály šest ústavů Akademie věd České republiky a Univerzita Karlova v Praze s cílem vybudovat celoevropsky významné centrum excelence orientované na špičkový biotechnologický a biomedicinský výzkum, především proteinové a tkáňové inženýrství. Dne 20. 12. 2007 byl za přítomnosti předsedy vlády ČR, Ing. M. Topolánka, ustanoven nový typ partnerství a spolupráce: neziskové zájmové sdružení právnických osob, jež je platformou pro přípravu projektu.

Konsorciálními partnery sdružení BIOCEV jsou:

- 1) Biotechnologický ústav AV ČR, v. v. i.
  - 2) Fyziologický ústav AV ČR, v. v. i.
  - 3) Ústav experimentální medicíny AV ČR, v. v. i.
  - 4) Ústav makromolekulární chemie AV ČR, v. v. i.
  - 5) Mikrobiologický ústav AV ČR, v. v. i.
  - 6) Ústav molekulární genetiky AV ČR, v. v. i.
  - 7) Univerzita Karlova v Praze zúčastněná Přírodovědeckou fakultou a I. lékařskou fakultou
- Koordinátorem projektu je Ing. Peter Šebo, ředitel Biotechnologického ústavu AV ČR, v. v. i.

Úkoly a plány projektu BIOCEV

Hlavním záměrem projektu je vybudování společné výzkumné základny, která bude využívána nejen pracovníky institucí zúčastněných na přípravě a realizaci projektu, ale bude přístupná všem zájemcům z akademické a průmyslové sféry. Předpokládáme zástavbu cca 8 000 m² plochy v jednom podzemním a dvou nadzemních podlažích, na nichž bude pracovat 450 zaměstnanců včetně postdoktorálních stážistů a cca 150 magisterských a doktorských studentů. Svou úrovní technologické vybavenosti a personálním obsazením bude BIOCEV plně integrovaný do evropského výzkumného prostoru (ERA; *European Research Area*) a zapojí se do sítě výzkumných infrastruktur ESFRI (*European Strategic Forum on Research Infrastructures*). Ve vytčených oblastech výzkumu bude sloužit jako národní až nadnárodní sdílené výzkumné zařízení. Projekt BIOCEV zkoncentruje vzájemně se doplňující výzkumné týmy, dosud rozptýlené v jednotlivých institucích, do jedné špičkově vybavené infrastruktury a díky jejich synergii pak umožní zvýšení kvality a objemu jejich výzkumné produkce. Do tohoto rámce budou poté integrovány nové výzkumné skupiny vytvořené vědeckými osobnostmi vybranými v otevřených mezinárodních konkurzech. To umožní BIOCEVU dosáhnout evropské úrovně excelence v biotechnologickém a biomedicinském výzkumu.

Základní a orientovaný výzkum v BIOCEVU bude soustředěn v Centru buněčné biologie a molekulárních biotechnologií, jehož hlavními garanty jsou Biotechnologický ústav AV ČR a Přírodovědecká fakulta UK. Vědci se zde budou zabývat zejména molekulární a buněčnou biologií, proteinovým a buněčným inženýrstvím. Garanty aplikovaně orientovaného Centra tkáňového inženýrství pak budou Ústav experimentální medicíny AV ČR, I. lékařská fakulta UK a Ústav makromolekulární chemie AV ČR, jejichž předmětem zájmu bude zejména výzkum zobrazovacích metod, biologie a využití kmenových buněk a výzkum polymerních materiálů a biomateriálů pro tkáňové náhrady.

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ ARCHIVY AV ČR A UK

Bez laboratorních zvířat se vysoká věda neobejde.

V BIOCEVU bude vybudován a provozován soubor otevřených národních infrastruktur výzkumu:

1. pro analýzu savčího genomu – Česká myší klinika, Národní infrastruktura pro fenotypizaci a archivaci savčích modelů zapojená do ESFRI sítě INFRAFRONTIER
2. pro strukturní biologii – Národní centrum strukturní biologie zapojené do sítě INSTRUMENT
3. pro zobrazování v buněčné biologii – Národní laboratoř optického zobrazování v biologii
4. pro expresi a purifikaci proteinů – Národní centrum proteinového inženýrství

Díky společným projektům se zahraničními partnery a přímému napojení na výzkumné týmy ESFRI konsorcií INFRAFRONTIER a INSTRUMENT pak BIOCEV dosáhne plné integrace do Evropského výzkumného prostoru.

Orientovaný výzkum centra BIOCEV bude rozvíjet do stadia aplikací především výsledky vlastního základního výzkumu, ale také vědecké výstupy nejvýznamnějších českých center základního výzkumu v molekulární a buněčné biologii a biomedicině – ústavů AV ČR a IKEM v Krči, které se nacházejí ve vzdálenosti 5 km od lokality BIOCEVU. Velký důraz je již při přípravě projektu kladen na přenos technologií a výsledků výzkumu a na spolupráci s firemním sektorem. BIOCEV se má stát nejen zdrojem nového poznání, ale i aplikovatelného duševního vlastnictví. Součástí projektu je proto i centrum pro valorizaci výsledků výzkumu, zahrnující středisko ochrany duševního vlastnictví, přenosu technologií a *business development unit*. Bude poskytovat služby nejen BIOCEVU, ale i široké akademické obci ČR. Současný harmonogram počítá s podpisem smlouvy na projekt a zahájením stavby v druhé polovině roku 2010.

Spolupráce s partnery „z praxe“

Členové BIOCEVU již navázali spolupráci s více než dvaceti průmyslovými partnery v oborech své působnosti. Špičkové přístrojové vybavení, unikátní infrastruktura a možnost rychlé realizace výsledků výzkumů ve spolupracujících podnicích budou katalyzovat vznik start-up a spin-off high-tech biotechnologicky orientovaných společností. S biotechnologickými firmami, které již sídlí ve Vestci, bude založen biotechnologický klastr, který přizve k členství a spolupráci další biotechnologické společnosti z ČR. Podniky nepochybně projeví zájem o využití špičkového bioinformatického zázemí a těžkého přístrojového vybavení, které je finančně nedosažitelné pro malé a středně velké společnosti. BIOCEV bude moci dále nabídnout jedinečné možnosti spolupráce při kontrahovaném výzkumu a školení zaměstnanců v pokročilých biotechnologických metodách, např. v oblasti produkce a purifikace rekombinantních terapeutických proteinů a charakterizace jejich struktury a modifikací. Centrum nepochybně přiláká řadu mladých špičkových vědeckých pracovníků jak českého původu, tak ze zemí EU a tzv. zemí třetího světa. Projekt BIOCEV je veřejně podporován představiteli samosprávních orgánů Vestce, sousedních obcí i Středočeského kraje, kteří v projektu spatřují velkou příležitost pro rozvoj celého

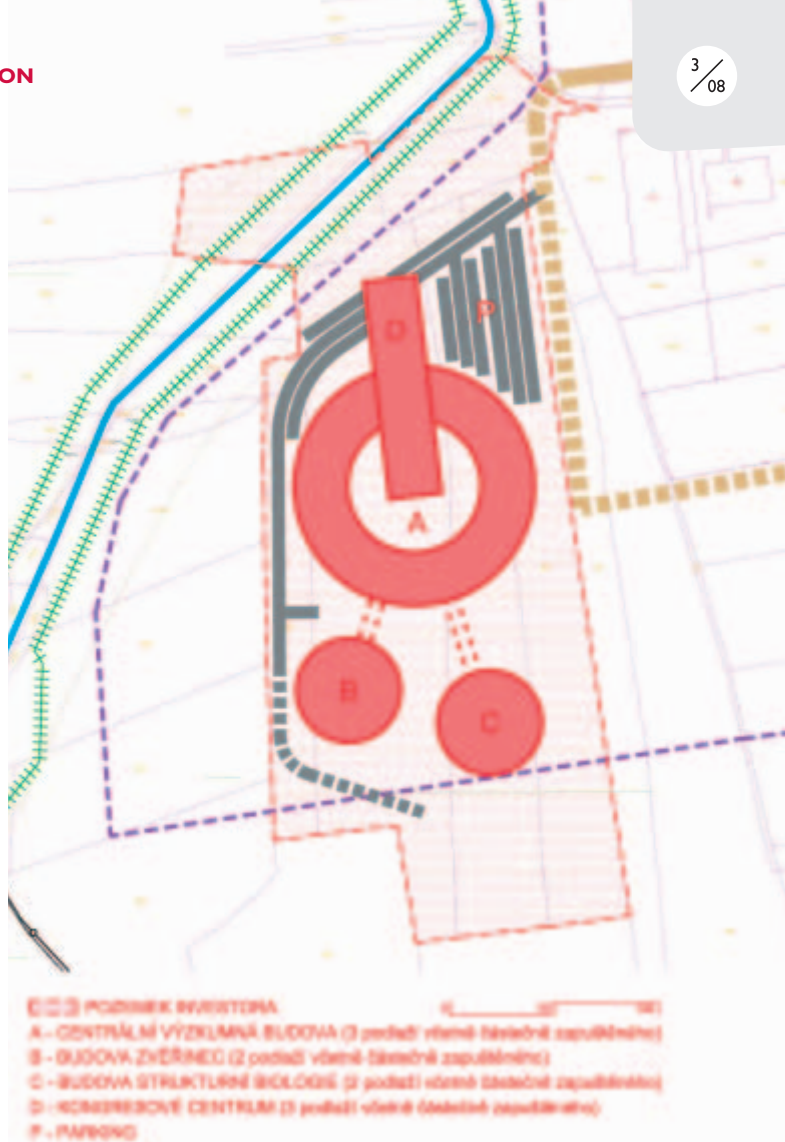

regionu. Vysoce pozitivním dopadem projektu na rozvoj území bude vytvoření tří set nových pracovních míst pro různě kvalifikovaný personál (administrativa, pozice techniků apod.). Projekt BIOCEV bude stimulovat výstavbu bytů v regionu, neboť část zaměstnanců, zahraničních i českých, bude nepochybně hledat možnosti bydlení poblíž místa pracoviště. Centrum bude vystavěno v průmyslové zóně obce Vestec, kde již úspěšně působí několik biotechnologicky orientovaných společností (EXBIO Praha, a. s., Apronex, s. r. o., Proteix, s. r. o., rEColi, s. r. o., TopBio, s. r. o.). V bezprostřední blízkosti BIOCEVU také připravuje výstavbu svých nových výrobních a vývojových kapacit společnost Exbio Praha, a. s., a tradiční český výrobce humánních vakcín a diagnostických preparátů, Sevapharma, a. s. Činí tak právě proto, aby mohly co nejtěsněji interagovat s BIOCEVEM coby centrem biotechnologicky orientovaného výzkumu. Dopravní obslužnost Vestce je předmětem intenzivního jednání představitelů regionální samosprávy s představiteli Středočeského kraje. V dlouhodobém horizontu se předpokládá vyhrazený koridor veřejné dopravy Jesenice-Vestec-konečná stanice metra D na Písnici, případně na konečnou tramvaje v Modřanech.

Financování BIOCEVU

Projekt se uchází o financování ze strukturálního fondu Evropské unie *Operační program Výzkum a vývoj pro inovace (OP VaVpl)*, který přispívá k naplnění cíle Konvergence – růstu konkurenceschopnosti státu a orientace na znalostní ekonomiku. Globálním cílem OPVaVpl je posilování výzkumného, vývojového a inovačního potenciálu ČR zajišťujícího růst, konkurenceschopnost a vytváření pracovních míst, zejména vysoce kvalifikovaných, a to prostřednictvím vysokých škol, výzkumných institucí a dalších relevantních subjektů.

Projekt je zařazen do Prioritní osy I – Evropská centra excelence jako tzv. velký projekt s celkovými náklady přesahujícími 50 mil. EUR. Prioritní osa I bude plně financována z veřejných prostředků, a to z 85 % z prostředků ERDF a z 15 % z prostředků státního rozpočtu ČR. Po ukončení OP VaVpl budou centra excelence získávat finanční prostředky na svoji činnost z národních veřejných zdrojů na podporu výzkumu a vývoje; současně se počítá s výrazným podílem finančních prostředků získaných z mezinárodní spolupráce a v případě BIOCEVU i s podstatným podílem ze soukromých zdrojů.

V srpnu tohoto roku zahraniční experti předběžně posoudili všechny velké projekty ucházející se o financování z prostředků OPVaVpl. Posouzení provedli na základě relevance výše požadovaných prostředků vzhledem k záměru a dalším kritériem byla relevance projektu vzhledem k OP VaVpl, jeho aplikační potenciál a mezinárodní vědecká kvalita. Z třinácti předložených velkých projektů OP VaVpl byl BIOCEV vyhodnocen jako projekt spadající do bodového pásma I, tedy obzvláště slibný z hlediska potenciálních přínosů pro ČR. Po úpravách, které budou respektovat připomínky expertů, bude plán BIOCEVU předložen MŠMT jako velký projekt v rámci oficiální výzvy na konci roku 2008.

Ing. Peter Šebo, CSc.

Autor článku je ředitelem Biotechnologického ústavu AV ČR, který vznikl 1. 1. 2008 odstěpením se od Ústavu molekulární genetiky AV ČR, a vedoucím zdejší Laboratoře inženýrství vazebných proteinů. Je rovněž členem Rady Ústavu molekulární genetiky AV ČR.

prof. RNDr. Bohuslav Gaš, CSc.

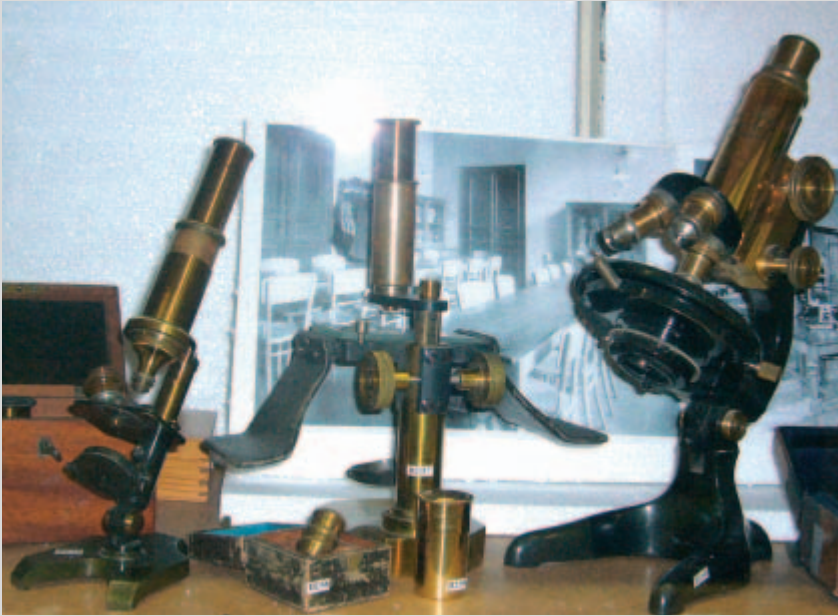
Autor článku je prorektorem pro vědeckou a tvůrčí činnost a členem vědecké rady Univerzity Karlovy v Praze a dalších českých vědeckých institucí. Na Přírodovědecké fakultě UK vede v rámci Katedry fyzikální a makromolekulární chemie Skupinu elektromigračních separačních procesů. Zabývá se zejména elektromigračními separačními procesy a kapilární elektroforézou.

KVÍZ

Milí čtenáři,

číslo *Fora*, kterým listujete, se zabývá převážně lékařstvím a jeho výukou na UK, a proto ani kvíz nemůže být tentokrát z jiného prostředí než medicínského. Pokud se chcete dozvědět o tajích a úskalích lidského těla či něco z historie medicíny, zkuste si odpovědět na následující otázky. Přejeme příjemnou zábavu nad kosterními pozůstatky a duševními chorobami...

Historické mikroskopy ze sbírky Anatomického ústavu I. LF UK

1) **Kosti jsou velice důležité, protože díky nim tělo setrvává ve vzpřímené poloze. Každý člověk jich má přibližně stejně, někteří o několik více. Kolik kostí celkem napočítáme v těle normálního dospělého člověka?**

- a) 206
- b) 156
- c) 301
- d) 106

2) **Krev je tekutá tkáň s transportní funkcí. Skládá se z tekuté krevní plazmy a krevních buněk – krvinek. Obsahuje v sobě mimo jiné i červené krvinky (erythrocyty). To jsou bezjaderné buňky obsahující v cytoplazmě červené krevní barvivo, které na sebe váže kyslík a oxid uhličitý. Jak se toto barvivo nazývá?**

- a) myoglobin
- b) feritin
- c) fibrin
- d) hemoglobin

3) **Další tekutinou, která putuje lidským tělem, je moč. Vzniká v ledvinách a je součástí vylučovací soustavy. S její pomocí se dostávají z organismu odpadní látky. Někdy je tento proces bolestivý a obtížný, provází ho pálení a řezání. Jakým termínem tuto poruchu nazýváme?**

- a) diuretika
- b) diuréza
- c) urikémie
- d) dysurie

4) **V roce 1864 dva doktoři diskutovali o tom, co se stane s mozkiem**

po setnutí hlavy. Jistě není náhoda, že tito doktoři pocházeli ze země, kde byl vynalezen popravčí nástroj, který usnadňoval stínání hlav. Řeč je o gilotině a doktoři pocházeli z Francie. Osud tomu chtěl, že jeden z nich krátce nato skončil na popravišti. Odsouzený lékař statečně souhlasil, že se po setnutí hlavy pokusí odpovědět na zavolání tím, že třikrát mrkne pravým okem. Jaký byl výsledek tohoto odvážného pokusu?

- a) Hlava mrkla jen jednou.
- b) Nic se nestalo, protože mozek byl mrtvý.
- c) Hlava vyplázla jazyk.
- d) Hlava mrkala oběma očima.

5) **Zdravý jedinec dokáže pohybovat všemi čtyřmi končetinami. Po úrazu však může dojít k poškození hybnosti nebo dokonce k úplnému ochrnutí, především při poranění páteře. Když ztratíme vládu nad polovinou těla jen částečně, jak to nazveme?**

- a) paralýza
- b) paraparéza
- c) kvadraparéza
- d) paraplegie

6) **Nejdůležitějším svalem v našem těle je srdce. Jeho činnost nemůžeme ovládat vůlí, a proto se občas chová, jak se mu zlíbí. Jaký odborný název používáme pro stav, kdy se srdce zpomalí a nebije rychleji než šedesátkrát za minutu?**

- a) tachykardie
- b) brachykardie
- c) kardiostimulace
- d) kardiotonika

7) **Krev v lidském organismu přenáší kyslík, živiny a další důležité látky. Je v ní obsažen i krevní cukr glukóza. Když je ho nadbytek, škodí našemu tělu. Jaké označení máme pro tuto situaci?**

- a) hyperglykemie
- b) glykosurie
- c) glykemie
- d) hypoglykemie

8) Centrum lidského rozumu a myšlení se ukrývá v mozku. Občas se v něm něco pokazí a musíme se potýkat s duševní chorobou. Člověku se někdy stane, že opakuje slova, která předtím vyřkl někdo jiný. U dětí to chápeme jako součást přirozeného vývoje, u dospělého jedince se však jedná o poruchu. Jaké slovo pro ni používáme?

- a) Crohnova nemoc
- b) apalický syndrom
- c) echolálie
- d) obnubilace

9) V 19. století experimentoval francouzský vědec Paul Borca s hmotností lidských mozků. Zvážil 140 ženských mozků a 292 mužských. A došel k závěru, že v průměru váží ženský mozek o 200 gramů méně než mužský. Jak byste vysvětlili výsledek Borcova pokusu?

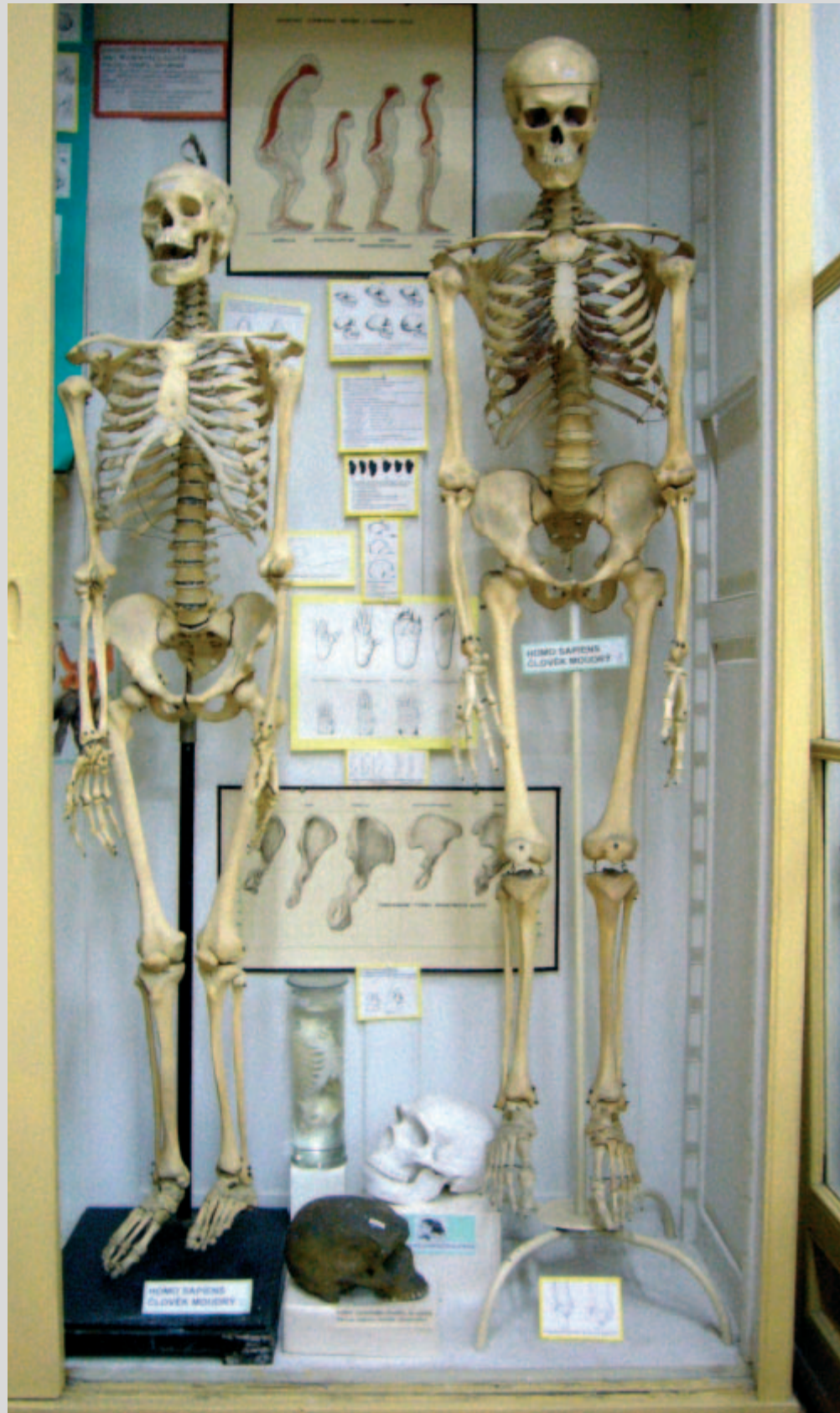
- a) Muži jsou v průměru chytřejší než ženy.
- b) Muži mají větší hlavu než ženy.
- c) Muži mají více mozkových buněk než ženy.
- d) Šlo o omyl.

10) Lékařská vyšetření mají různé latinské názvy. Metoda, o které se bavíme my, si nepůjčuje označení z jazyka antického Říma a v době mcdonaldizace zní její název obzvláště vtípně. Na co se používá tzv. Hamburgerův sediment?

- a) vyšetření moči
- b) vyšetření krve
- c) vyšetření mozku
- d) vyšetření mízy

Správné odpovědi: 1)a; 2)d; 3)d; 4)b; 5)b; 6)b; 7)a; 8)c; 9)b; 10)a.

Autor: redakce

Kostry ženy (vlevo) a muže (vpravo) jsou vystaveny v Anatomickém ústavu I. lékařské fakulty UK. Myslete, že se počet jejich kostí liší?

Milí čtenáři,

v souvislosti s celkovým laděním tohoto čísla vám představujeme muzea Univerzity Karlovy, které se zabývají lékařstvím, farmacií a člověkem z hlediska přírodních věd i antropologie. Některé sbírky hrají nepostradatelnou roli ve výuce mediků, jiné zvou k návštěvě širokou veřejnost. Mezi ty patří i světoznámé Hrdličkovo muzeum člověka, které má díky svému zakladateli-antropologovi i humanitní rozměr.

HRDLIČKOVO MUZEUM ČLOVĚKA

Božena Škvařilová

Muzeum člověka bylo otevřeno u příležitosti IV. Mezinárodního kongresu reálných a technických věd, který se konal 22.–27. září 1937. Záhy poté bylo přejmenováno a dodnes nese jméno svého zakladatele, dr. Aleše Hrdličky. Unikátní antropologická sbírka sídlí v prostorách Přírodovědecké fakulty UK v současnosti čítá asi 4 000 exponátů.

Sádrové odlitky gorilích končetin a konzervované šimpanzí končetiny slouží anatomům k pozorování znaků, jimiž se moderní člověk odlišuje od současných lidoopů.

Historie

Založení a historie muzea jsou úzce spjaty s událostmi a dějinami našeho státu a společnosti od konce 20. let 19. století. Dr. Aleš Hrdlička se snažil pomoci rozvoji

antropologie v novém Československu, a proto se po domluvě s prezidentem T. G. Masarykem zasazoval o otevření muzea věnovaného člověku. Zřídil fond, který měl podporovat provoz a vědeckou

Zájemce o antropologii se může kochat i keramickými odlitky dokumentujícími fyzickou diverzitu obyvatel Afriky. Sochy pocházejí z dílny sběratele a umělce F. V. Foita, jehož etnografická kolekce obohatila i Náprstkovo muzeum.

činnost muzea, a dotoval jej velkou finanční částkou.

Projekt muzea zpočátku narážel na různé problémy. Začátkem roku 1931 však konečně došlo k dohodě mezi Kanceláří prezidenta republiky a ministerstvem školství a národní osvěty, které svým výnosem ze dne 27. 8. 1931 řešilo otázku vybudování Musea člověka i správu jeho fondu kurátorem.

Koncipovaný program muzea se zabýval člověkem v celé šíři, zvláštní důraz kladl na vývoj člověka a etnickou variabilitu. Muzeum mělo mít čtyři velká oddělení. První část se věnovala fylogenetickému vývoji člověka (tzn. evoluční teorii), druhá cyklu lidského života (ontogenetickému vývoji), tedy vývoji jedince, třetí plemenné variaci a poslední plemenné patologii a smrti.

Světová hospodářská krize způsobila pokles hodnoty Hrdličkových fondů, pře-

Hrdličkovo muzeum člověka

Kurátorka: doc. RNDr. Božena Škvařilová, CSc.
 Adresa: HMČ UK, budova Přírodovědecké fakulty UK, Viničná 7, 128 00 Praha 2
 Otevírací hodiny pro veřejnost: Středa 10–18 hod., s výjimkou univerzitních prázdnin a svátků.
 Exkurze na telefonickou objednávku během celého týdne.
 Tel.: 221 95 1623, 724 039 933
 Web: <http://www.natur.cuni.cz/~hmc>

Zakladatel Aleš Hrdlička

Významný antropolog Aleš Hrdlička se narodil 29. března 1869 v Humpolci jako nejstarší ze sedmi dětí. Velké nadání a píli projevoval už od dětství. Když mu bylo 13 let, rodina emigrovala do USA.

V nové vlasti Aleš Hrdlička zpočátku pracoval v továrně a navštěvoval večerní školy. Později vystudoval lékařství, pracoval v nemocnici a ve výzkumném ústavu. Posléze odjel studovat nové metody a antropologii do Francie a dalších evropských zemí. Zajímala ho variabilita tělesných znaků jak nemocných, tak zdravých lidí.

Od roku 1898 se opakovaně účastnil výprav za indiánskými kmeny v Mexiku a na americký západ a jihozápad. Od roku 1903 až do své smrti 5. září 1943 pracoval v Národním muzeu ve Washingtonu, dnešním Smithsonian Institution National Museum of Natural History. Zde založil oddělení fyzické antropologie a stal se jeho prvním kurátorem. Za čtyřicet let svého působení zde nashromáždil bohaté antropologické sbírky, hojně cestoval, napsal přes 350 publikací, založil a řídil vědecký časopis a společnost fyzických antropologů v USA. Byl členem Americké akademie věd a mnoha dalších vědeckých společností, získal čestné doktoráty Karlovy i Masarykovy univerzity.

Vědeckého věhlasu se mu dostalo za teorii o původu amerických Indiánů a Eskymáků. Od roku 1912 podnikal řadu výprav do Mandžuska, Číny, Mongolska a na Sibiř, jež vyústily v antropologický a archeologický výzkum Aljašky a Aleutských ostrovů. Ten přinesl důkaz o tom, že eskymácké a indiánské kmeny pocházejí ze společného mongoloidního základu a po Americe se rozšířily ve vlnách přechodem Beringovy úžiny z poloostrova Aljašky. V roce 1926 byl za svůj důkaz jednotného původu lidstva (The Neanderthal Phase of Man) oceněn zlatou medailí Huxley Memorial Medal of the Royal Anthropological Institute.

Dr. Hrdlička se rovněž aktivně účastnil politického dění, sledoval události ve své vlasti i v celé Evropě. Po vypuknutí první světové války se veřejně zapojil do boje za českou samostatnost. Stejně aktivní byl i po obsazení Rakouska nacistickým Německem, když se schylovalo k druhé světové válce. Byl rozhořčen okupací Čech a Moravy, uzavřením českých vysokých škol a postupem německé armády. Přál si, aby Amerika poskytla Evropě vojenskou pomoc. Psal dopisy americkému prezidentovi; důstojníkům nabídl přednášky o rasových problémech v Evropě. Ve svých publikacích se snažil z vědeckého hlediska dokázat nesmyslnost nadřazenosti jakékoli rasy a rovněž nesmyslnost spojení pojmu plemeno s národem.

devším ale oddálila realizaci projektu muzea. Podle něj měl být za finanční podpory ministerstva školství postaven současně s novou výstavbou vysokých škol i samostatný pavilon Musea člověka.

Na návrh prof. Jindřicha Matiegky byly sbírky přestěhovány z provizorního umístění v Klementinu a muzeum bylo oficiálně otevřeno 22. září 1937 v prostorách Antropologického ústavu na Albertově 6. Druhá světová válka sbírky naštěstí nepoznamenala. O znovuotevření se v druhé polovině 40. let zasloužili prof. Jiří Malý a prof. Vojtěch Fetter. V letech 1953–1954 se muzeum přestěhovalo z budovy na Albertově 6 do Viničné ulice č. 7 v Praze 2, do stísněných prostor.

Exponáty

Muzeum má charakter univerzitní sbírky a je rozděleno do dvou oddělení, na část muzeální (přístupnou veřejnosti) a depozi-tář (určený pro studijní a vědecké účely). V muzeu jsou umístěny přibližně čtyři tisíce exponátů, z nichž řada je unikátních, např. frenologická sbírka, sbírka trepano-

vaných lebek, Hrdličkova sbírka odlitků obličejových masek a hlav severoamerických indiánů a sbírka odlitků obličejů Pygmejů, které vypovídají o antropologii z pohledu sociálně-kulturního. Sbírkou shromáždil prof. Šebesta při několika výpravách do oblasti Belgického Konga. Na vystavené fotografii můžeme porovnat tělesnou výšku Evropana a Pygmejů. Ti v průměru měří 145,5 centimetrů.

Nachází se zde i jedinečná sbírka věnovaná umělým deformacím hlav bolivijských indiánů či sbírka posmrtných masek předních českých osobností z oblasti vědy, kultury a politiky.

Významná je též část věnovaná evoluci člověka, osteologická sbírka srovnávací anatomie, sbírka kostních patologií a oddíl věnovaný lidské morfologii.

Za zmínku stojí Foitova sbírka přibližující život a kulturu afrických kmenů a ukázky mumifikace přirozené i umělé (mumie pocházející z Egypta).

Atraktivní exponát představuje kostra raně gorily, dar doktora Hrdličky pocházející z bývalého Francouzského

Hrdličkovo muzeum vlastní velkou kolekci lebek goril a šimpanzů...

...a také kosterních pozůstatků a odlitků částí těl středoafriických Pygmejů, etnika dosahujícího průměrné výšky kolem 145 cm.

Konga. Gorilí samec měří 158 centimetrů a jeho detailní popis najdeme v odborné literatuře. Na kostře je na první pohled vidět poškození v oblasti pánve a obličeje. V porovnání s levou má pravá pánevní kost úplně jiný tvar, což je důsledek zranění z mládí, způsobeného kulem nebo podobným nástrojem. Zůstává otázkou, jak mohlo takto zraněné zvíře přežít a stát se vůdčím samcem.

doc. RNDr. Božena Škvařilová, CSc.

Autorka článku je kurátorkou Hrdličkova muzea člověka. Je zástupkyní předsedy oborové rady Antropologie a genetiky člověka a Antropologie na UK. Na Přírodovědecké fakultě UK přednáší etnickou antropologii; rovněž učí biologickou antropologii na Fakultě humanitních studií UK. Publikuje z oblasti biologické i sociálně-kulturní antropologie.

ČESKÉ FARMACEUTICKÉ MUZEUM V KUKSU

Ladislava Valášková

České farmaceutické muzeum v Kuksu je jedním ze středisek Univerzity Karlovy v Praze a Farmaceutické fakulty v Hradci Králové. O tom, že jeho expozice nazvaná *Kouzlo apatyky* má co nabídnout, svědčí i návštěvnost. Jen loni do muzea zavítalo 14 000 zájemců nejen z České republiky, ale také ze zahraničí.

Historie muzea se datuje na začátek 70. let minulého století, kdy našlo své místo v severovýchodním a východním křídle barokního hospitálu v Kuksu u Dvora Králové. Hospitál sloužil původně od r. 1743 jako zaopatřovací ústav pro nemocné a přestárlé muže, později, přibližně od roku 1970, kdy byla jeho původní náplň zrušena, jako domov důchodců.

Destilát z lebky jako lék na epilepsii

Muzeum má osm expozičních místností. První místnost, předsíň k barokní lékárně, přibližuje vývoj farmacie v 18. století. Ten reprezentují převážně dřevěné lékárenské stojatky, italská majolika a nádoby na uchování theriaků. Najdeme tu tzv. dryáky, léčivé přípravky, které se zpočátku užívaly jako prostředek proti jedům, kousnutím jedovatými zvířaty a později dokonce jako všeohojící lék. Obsahovaly desítky léčiv, velice zajímavých a exotických. Dryáky se vyráběly do 18. století a množství v nich obsažených léčiv odpovídalo tehdejšímu názoru – čím více léčiv dryák obsahuje, tím více chorob vyléčí. Za pozornost stojí podstavce pod

hmoždír nesoucí podobu pidimuže a pidiženy (obr. 1). Opravdový unikát představuje privilegium Marie Terezie z roku 1763, kterým jmenuje Matiasa Salabu, majitele lékárny *U černého orla* v Praze na Malé Straně, za královského českého lékárníka. Prohlídka pokračuje do barokní lékárny *U granátového jablka* (obr. 2), kterou až

do září 1938 spravoval církevní řád Milosrdných bratří. Oficína lékárny byla nainstalována přibližně v 50. letech 18. stol. a je jednou z výtvarně nejzajímavějších v Česku. Návštěvníky zaujmou kromě hlavy bájného jednorožce stojatky, nádoby, ve kterých se uchovávala z dnešního pohledu netradiční léčiva. Zde je jen několik příkladů takových „léků“: račí oči neupravované, bobří zuby, kůstky z jeleňního srdce nebo části lidské lebky, jejichž destilát se používal jako lék na epilepsii.

České farmaceutické muzeum

Vedoucí:	Mgr. Ladislava Valášková, Ph.D.
Adresa:	Hospitál Kuks, 544 43, Kuks
Zřizovatel:	Univerzita Karlova v Praze, Farmaceutická fakulta UK, Heyrovského 1203, 500 05 Hradec Králové 5
Tel.:	495 067 580 (Kuks), 495 067 463 (FaF UK), 499 692 161 (kastelán)
Fax:	495 512 266 (FaF UK)
Web:	http://www.ceska-apatyka.cz/
Otevírací doba:	duben a říjen o víkendech od 9 do 17 hod. květen až září mimo pondělí denně od 9 do 17 hod.
Vstupné:	základní – 30 Kč, zlevněné – 15 Kč

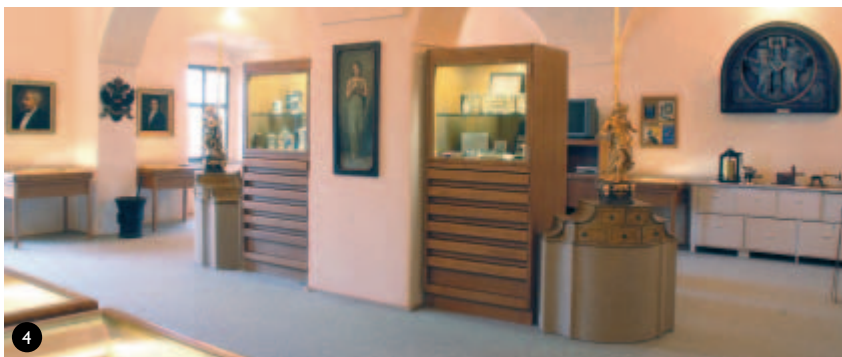
V čem spočívá výjimečnost muzea?

Další část expozice se nachází v refektáři, tj. jídelně hospitálu. V současnosti v ní prezentujeme vývoj lékárenských oficín od pol. 19. století do poloviny 20. století. Oficína je srdcem lékárny. V minulosti v ní kromě výdeje a prodeje léčivých

přípravků probíhala také jejich příprava. Její vzhled se s postupem času přizpůsoboval různým uměleckým slohům. Dvacáté století je zastoupeno nábytkem z oficíny berounské Nové lékárny, který r. 1937 navrhoval architekt Václav Kubík v typickém funkcionalistickém stylu třicátých let (obr. 3). Kromě lékárenského nábytku a stojatek jsou zde vystavena také dobová zařízení na výrobu léčivých přípravků – plnička mastí do tub, perkolátor, lis na tinktury, pilulovnice atd.

Existenci místnosti, která sloužila k uchování léčiv, potvrzuje další část výstavy. V tzv. materiálce se skladovala léčiva rostlinného, chemického, minerálního i živočišného původu. Právě posledně jmenovaná přitahují největší pozornost návštěvníků. Výjimečnost Českého farmaceutického muzea spočívá v tom, že se zaměřuje na široké spektrum farmaceutických odvětví. Kromě exponátů, které přibližují historii lékárenství nejen odborné, ale i laické veřejnosti, se soustřeďuje také na další obory farmacie – výzkum, výrobu, kontrolu, farmaceutické školství. Právě jim je věnována sloupová místnost (obr. 4).

Lékárnictví 2. pol. 20. stol. představujeme v šesté místnosti. V oficině lékárny najdeme kruhový výdejní box plný soudobých továrních přípravků. Návštěvníci se v něm ocitnou v roli lékárníka. U velkého laboratorního stolu si hlavně nejmladší návštěvníci zkoušejí vylisovat z kakaového másla čípky nebo vyrobit tablety, a to jak v jednoduché, prapůvodní formě úderem dřevěného kladiva, tak technicky složitější s pomocí vřetenové ruční tabletovačky (obr. 5).

Nové místnosti i archiv

Před dvěma roky se expozice rozrostla o další dvě místnosti, které jsou určeny hlavně odborníkům na farmacii, studentům, ale také laickým zvědavým návštěvníkům. Věnují se lékárenství od pol. 19. stol. do 50. let minulého století. Vzhled historických lékáren v jednotlivých městech Česka přibližují dobové fotografie (obr. 6). Kromě expozičních prostor se v muzeu nachází historická knihovna čítající až 25 tisíc svazků s farmaceutickou a příbuznou tematikou. Pro studenty nejen farmaceutických fakult a pro badatele je k dispozici archiv.

Mgr. Ladislava Valášková, Ph.D.

Autorka článku je vedoucí Českého farmaceutického muzea, v němž pracuje od roku 1999. V letošním roce obhájila na Farmaceutické fakultě v Hradci Králové disertační práci na téma Česká farmacie v letech 1929–1938/9.

MUZEUM NORMÁLNÍ A SROVNÁVACÍ ANATOMIE – SBÍRKY A VÝUKOVÉ PREPARÁTY ANATOMICKÉHO ÚSTAVU I. LÉKAŘSKÉ FAKULTY

Miloš Grim

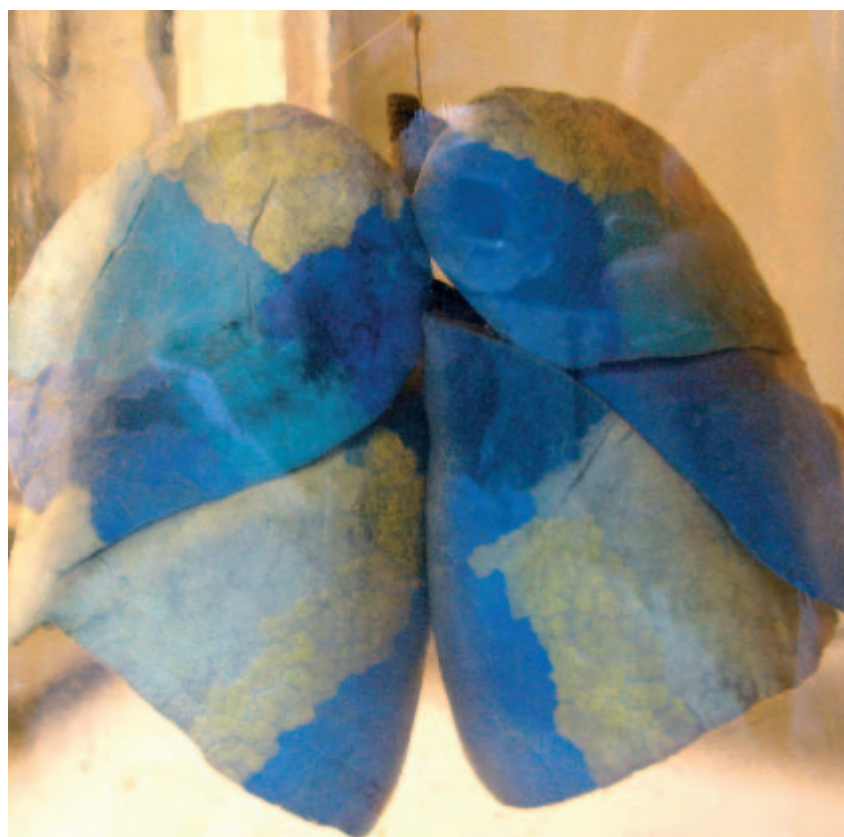
Znalost stavby lidského těla a jeho biologických vlastností je nepostradatelnou součástí všech oborů medicíny a příbuzných oborů spjatých se zdravotnictvím. Makroskopická anatomie založená na anatomické preparaci je základem těchto poznatků. Je tomu tak i v dnešní době, kdy se anatomie jako vědní obor stále více zabývá studiem buněk a jejich molekul. Anatomie na lékařské fakultě musí vybavit studenta znalostmi, které mu umožní nejen provádět chirurgické výkony, ale i interpretovat nálezy získané zobrazovacími technikami.

Osteologická sbírka srovnávací anatomie obratlovců

K tradici anatomických ústavů na lékařských fakultách všude ve světě proto patří zhotovovat anatomické preparáty a uchovávat je pro studenty i badatele. Dokládají to stovky odkazů k anatomickým sbírkám v internetových databázích.

Anatomický ústav I. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze vlastní rozsáhlou a svým zaměřením mimořádnou sbírku anatomických preparátů. Ty jsou nyní nově nainstalovány a doplněny výkladovým textem, který je srozumitelný

Plicní segmenty znázorněné nástříkem obarvenou želatinou

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ: ARCHIV MUZEA NORMÁLNÍ A SROVNÁVACÍ ANATOMIE

Muzeum normální a srovnávací anatomie

Přednosta: prof. MUDr. Miloš Grim, DrSc.

Adresa: Univerzita Karlova v Praze, I. lékařská fakulta – Anatomický ústav, U Nemocnice 3, Praha 2, 128 00

Tel.: 224 965 780

Fax/záznamník: 224 965 770

Web: <http://anat.lf1.cuni.cz/internet.htm>

Exponáty muzea srovnávací anatomie slouží vědeckým účelům. Jsou přístupné po předchozí domluvě v sekretariátě ústavu.

i méně zasvěceným návštěvníkům. Tuto inovaci umožnila podpora Fondu rozvoje vysokých škol a iniciativa prof. Seicherta, který se dlouhodobě a systematicky věnuje uspořádání a popisu sbírek. Zároveň s novou instalací byl připraven *Průvodce sbírkami Anatomického ústavu I. lékařské fakulty UK* (Karolinum, 2006) s jejich popisem a výkladem a s odkazy na funkci anatomických struktur. Publikaci

připravili prof. Seichert, dr. Naňka a prof. Čihák, který popsal historii vzniku sbírek a zmapoval vývoj anatomie jako vědního oboru v Praze. Prezentace na toto téma je zveřejněna i na webových stránkách ústavu (<http://anat.lf1.cuni.cz/internet.htm>).

Exkurze sbírkami

Základ sbírky tvoří kolekce anatomických preparátů, která vznikla už v polovině 18. století. Každá generace anatomů ji systematicky doplňuje. Nejstarší část představují preparáty cév tenkého střeva, které zhotovil Jiří Procháska (1749–1820), dále preparáty ze sbírky Purkyňovy a Hyrtlovy. Josef Hyrtl patřil k nejvýznamnějším anatomům 19. století a několik let působil v Praze. Bohatý kraniologický materiál slouží jak k vědeckým účelům, tak k výuce mediků. Shromáždil ho prof. V. A. Bohdalek v letech 1845–1872, kdy vedl katedru pražské anatomie.

Nejrozsáhlejší část sbírky je zaměřena na normální anatomii člověka. Tvoří ji řezy orgánů nebo celými částmi těla, preparáty zhotovené anatomickou pitevní technikou, odlitky dutin orgánů, kosti, modely, prostorové rekonstrukce orgánů a plastinované preparáty. Nacházejí se zde také preparáty, které dokládají variabilitu anatomických struktur a patologické změny na kostře.

Další část se věnuje srovnávací anatomii. Obsahuje kostry a orgány zástupců všech tříd a řádů obratlovců, včetně nejbližších příbuzných člověka. Dokládá podobnost jejich stavby s anatomii lidí a slouží ke studiu historického vývoje člověka jako

Ledvinové kalichy, pánvička a řečiště segmentových větví ledvinové tepny po nástřihu obarvenými pryskyřicemi

biologického druhu. Význam srovnávací anatomie v současné době narůstá s rozvojem poznatků o podobnosti molekulárně-genetických mechanismů, které řídí vývoj jedince v celé živočišné říši. Proto se jedná o velmi důležitou část sbírky.

Pozvánka nejen pro mediky a vědce

Sbírka slouží k vědeckým účelům, zejména studentům lékařství a příbuzných oborů. Je ale přístupná i širokému okruhu zájemců, kteří se chtějí seznámit se stavbou lidského těla, s jeho fylogenetickým a ontogenetickým vývojem i s historií jeho poznávání. Studium anatomických preparátů a modelů poskytuje příležitost k hlubšímu pochopení stavby člověka a zároveň motivuje k dalšímu vzdělávání.

Polokruhové kanálky ve spánkové kosti

Kloubní a růstové chrupavky (bílé) na přilehlých částech stehenní a holenní kosti (zelené)

prof. MUDr. Miloš Grim, DrSc.

Autor článku je přednostou Anatomického ústavu I. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ: MICHAL SOUČEK

ANATOMICKÉ MUZEUM LÉKAŘSKÉ FAKULTY V HRADCI KRÁLOVÉ

Dáša Slížová

Anatomická muzea bývají tradiční součástí anatomických pracovišť a jejich vybudování je často otázkou dlouhých let i desetiletí; začátky královéhradeckého muzea se datují do roku 1945. Za víc než šedesát let nashromáždilo množství exponátů, které slouží především ke studiu lidského těla a pomáhají při výuce studentů medicíny. Pro potřeby srovnávací anatomie jsou zde i skelety a orgány původu zvířecího.

Na lékařské fakultě v Hradci Králové bylo budování anatomického muzea zahájeno současně se vznikem ústavu anatomie ihned po založení fakulty a zahájení výuky na podzim roku 1945. Bylo to nezbytné, neboť výuka anatomie zprvu – podle vzpomínek tehdejších studentů – trpěla nedostatkem studijních materiálů, obrazů a preparátů, takže například první anatomické obrazy vytvořili výtvarně nadaní studenti. Podle soudobých pramenů tvoří základ sbírky soubor kostí zapůjčených první přednostkou ústavu, MUDr. Libuší Fučíkovou. Preparáty se pro muzeum zhotovovaly postupně, ve spolupráci se studenty, a tak mělo koncem letního semestru roku 1946 muzeum dalších 120 fixovaných preparátů.

V systematické práci na zhotovování anatomických preparátů a na získávání kosterního materiálu pokračovali pracovníci ústavu anatomie pod vedením profesora MUDr. Jana Hromady, DrSc., který nastoupil na místo vedoucího ústavu anatomie v roce 1951, po přeměně lékařské fakulty ve Vojenskou lékařskou akademii.

← Pohled do veřejně přístupné části anatomického muzea (v 1. patře anatomického ústavu)

Pamětníci dodnes vzpomínají na vyvěšené jmenné seznamy asistentů i laborantů ústavu se zadanými úkoly pro preparace i na to, jak důsledně pan profesor tvorbu preparátů kontroloval. Důkazem kvality preparačních prací je skutečnost, že mnohé preparáty z první poloviny 50. let tvoří součást výukových sbírek dodnes, aniž by doznaly jakýchkoliv změn. Největší množství fixovaných preparátů vzniklo v 50.–70. letech minulého století, avšak doplňování, obnova a rozšiřování sbírek pokračuje nadále.

Jak „zakonzervovat“ lidské tělo

Postupů, jakými lze připravovat preparáty, je mnoho. Klasickými metodami jsou kosterní preparáty čištěny, vysoušeny a impregnovány, aby pak mohly být uchovávány na vzduchu. Z vnitřních orgánů a tkání pitvaných těl se zhotovují tzv. „mokrý preparáty“, ukládané po preparaci a fixaci do skleněných nádob s konzervačním roztokem. Z dalších metod stojí za zmínku jeden z prvních způsobů tvorby řezů vnitřními orgány – zalévání fixovaných řezů do želatiny a následně do kamenouhelné smoly. Tuto metodiku zís-

Muzeum anatomického ústavu LF HK

Přednostka:	doc. MUDr. Dáša Slížová, CSc.
Adresa:	Lékařská fakulta UK, Ústav anatomie, Šimkova 870, 500 38 Hradec Králové
Tel.:	495 816 230
Fax:	495 511 711
Web:	http://www.lfhk.cuni.cz/anatomie/

Ukázka kosterního souboru s lebkami ze 7.–9. století (avarsko-slovanské kosterní pohřebiště v Holiarech, SR)

kal MUDr. Přemysl Poláček v roce 1960 z tehdejšího anatomického ústavu Lékařské akademie v Lodži a v tomtéž roce ji zavedl u nás. Dochované řezy přehledně demonstrují vnitřní strukturu ledvin a srdce či topografické vztahy orgánů v těle plodu. Moderní metodou barvení a zalévání řezů do želatiny jsou dnes zhotovovány horizontální, frontální a transverzální řezy mozkiem, které pomáhají studentům porozumět složité struktuře tohoto orgánu a zároveň jim umožňují snazší orientaci na snímcích zhotovených RTG a radiodiagnostickými metodami. Velká skupina tzv. „nástríkových“ nebo „korozivních“ preparátů vznikla metodou nástríků Woodova kovu, pryskyřic a akrylátových hmot do orgánového cévního řečiště a dalších dutých systémů. Po jejich zatuhnutí a odleptání měkkých tkání získáváme věrné odlitky prostorového uspořádání orgánových cév, tracheobronchiálního větvení, žlučníku a žlučových cest, srdečních nebo mozkových komor, dutinek vnitřního ucha apod.

Korozivní nástríkové preparáty cévního řečiště a orgánových dutin

Poklad z Broumovského kláštera

V době, kdy anatomický ústav vedl doc. MUDr. Jiří Pařízek, CSc. (1970–1990), byla významně obohacena osteologická sbírka ústavu o rozsáhlý soubor kosterního materiálu z 8.–13. století, získaný ze zrušené kostnice kláštera v Broumově. Při postupném antropologickém zpracování téměř 800 dětských a dospělých lebek tohoto souboru byly nalezeny nejrozdílnější variety a anomálie, patologické projevy, zhojená válečná zranění apod. Nejzajímavější nálezy z tohoto souboru tvoří v současné době velkou část expo-

nátů veřejně přístupné části anatomického muzea, která slouží nejen k výuce studentů naší fakulty, ale i k exkurzím studentů pedagogické fakulty, středních zdravotních škol a gymnázií našeho regionu. Posluchači Farmaceutické fakulty UK v Hradci Králové mají v posledních několika letech výuku v anatomickém muzeu standardně zařazenu ve svém rozvrhu.

Význam muzea dnes

Přestože je dnes ve výuce anatomie využívána řada moderních metod, anatomické muzeum se svými často vzácnými exponáty hraje v přípravě budoucích lékařů nezastupitelnou roli. Kromě toho nám všem připomíná práci našich předchůdců a učitelů, na kterou navazujeme a v níž se snažíme pokračovat.

doc. MUDr. Dáša Slížová, CSc.

Autorka článku je přednostkou Ústavu anatomie na LF v Hradci Králové. Je také členkou České anatomické společnosti, která se negativně vyjádřila k výstavě lidských těl Bodies. Habilitovala se prací o morfologických změnách cévních stěn.

Část muzea s preparáty orgánů a s vývojovou řadou lidských lebek

MEDICÍNA JE REFLEXE – I V JIŽNÍ FRANCII

Daniela Šupová

Je tomu právě rok, co jsem se vrátila ze zahraniční stáže ve francouzském Nimes. Jako studentka 4. ročníku všeobecného lékařství na 2. lékařské fakultě UK jsem tam absolvovala letní semestr v rámci programu Erasmus. Těchto šest měsíců mělo zcela určující význam pro mé budoucí vnímání studia i můj osobní život.

Erasmus a cestování – Marseille, Calanques de Sugiton.

Konkurz

Na 2. lékařské fakultě UK chce na Erasmus každý. Co je na něm tak lákavé?

Nové prostředí, nová zkušenost, noví kamarádi... Podíváte se do evropské nemocnice, naučíte se jazyk, cestujete, odpočínáte si. Míst na zahraničních univerzitách však není mnoho. Vaše šance získat stipendium je větší, máte-li samé jedničky, jste-li ve

vyšším ročníku, mluvíte-li anglicky, francouzsky, španělsky a jste-li vytrvalí.

Francouzské nemocnice se bez studentů těžko obejdou

Studium medicíny ve Francii je daleko více prakticky zaměřené než u nás. Až tam jsem konečně poprvé pocítila opravdové studijní nadšení. Přiznám se totiž, že ve čtvrtém ročníku studia jsem byla z praktické výuky na domácí fakultě více než zklamaná. Moje představa o studiu všeobecného lékařství se od reality velmi lišila. Při odjezdu na stáž jsem měla v hlavě podrobné teoretické znalosti, ale nebyla jsem schopna samostatně ošetřit pacienta. Čeští studenti se na stážích dívají a netrpělivě čekají na chvíli, kdy si budou moci něco vyzkoušet. Ve Francii se dívají lékaři. Studenti pracují víceméně samostatně nebo pod dohledem. Nesou zodpovědnost, jsou placení a pojištěni za případnou jimi způsobenou škodu. O terapeutickém postupu samozřejmě

vždy rozhoduje lékař. Rozsah studentské praxe se také liší na různých odděleních. Zdravotní systém ve Francii ale na rozdíl od českého se studenty medicíny počítá a nemocnice by se bez jejich pomoci obešly jen velmi těžko. U nás se někdy nemohu zbavit pocitu, že jsem tu navíc, ne-li že překážím a zdržuji. Také osobní přístup pedagogů ke studentům je ve Francii jiný, rovnější a vstřícnější. Je to partnerství, umožňující diskusi a spolupráci. U nás jsem se s takovým přístupem setkala jen zřídka.

Jak Francouzi zkoušejí?

Kvalitnější praktická výuka není jediným rozdílem mezi dvěma systémy vysokoškolského vzdělávání lékařů. Ve Francii je studium medicíny rozděleno do několika studijních modulů. Já jsem si zvolila modul s názvem *Hlava a krk*, který v sobě zahrnuje čtyři medicínské obory: neurologii, psychiatrii, oční a ORL. Zkouška je písemná, na konci semestru. Všichni studenti

FOTO: PETR VÍNS

← Lékařská fakulta v Montpellier, založena r. 1220, je podle Wikipedie nejstarší na světě.

chodí ke zkoušce najednou ve stanoveném termínu. Jedná se o test se třemi až čtyřmi „klinickými případy“. Stručný popis pacienta, který k vám právě přichází do ordinace na konzultaci, a asi sedm praktických otázek typu: Na jakou diagnózu máte podezření? Jaké vyšetření je potřeba zajistit? Jaké komplikace se mohou vyskytnout?

Občas musíte zhodnotit rentgenový snímek nebo výsledky z laboratoře, sem tam se objeví i nějaká čistě teoretická otázka. Žádné chytáky, žádné podrobnosti. Na zkoušku není třeba se biflovat. Pokud jste trochu dávali pozor, pokud vás to trochu zajímá, pokud umíte trochu přemýšlet a trochu francouzsky, je to jednoduché. Písemka trvá tři hodiny a pak jdete domů. Výsledky jsou známy zhruba do měsíce. Jediný možný opravný termín je v září, ale troufám si říci, že devadesát procent studentů projde hned napoprvé. Záleží ale na obtížnosti modulu.

Podobně probíhají ve Francii i státní závěrečné zkoušky. S tím rozdílem, že klinických případů je deset, napříč všemi medicínskými obory. Medici se na testy tohoto typu po celou dobu studia intenzivně připravují, příklady se probírají na seminářích, učebnic s kazuistikami jsou plné knihovny. V posledních letech se diskutuje o rozšíření zkoušky o „kritické zhodnocení odborného vědeckého článku“. To ale podle studentů ohrožuje celkové objektivní hodnocení zkoušky, protože slohová práce se dá jen těžko bodově oznámkovat tak dobře jako přímé odpovědi na otázky. Medici hlasitě protestují v ulicích a neváhají v zájmu věci zablokovat třeba i dálnici. Francie byla vždycky revoluční...

Mnoho povyku ale tentokrát není pro nic. Na státní závěrečné zkoušce totiž ve Francii záleží další osud všech absolventů lékařských fakult. Po celé zemi se totiž tato *Examen National Classant* píše v jeden den, v jednu hodinu a se stejným zadáním. Výsledkem zkoušky je bodové hodnocení, které studentům určí pořadí podle toho, jak si stojí mezi ostatními. Na základě tohoto umístění je pak mladý lékař přijímán do zaměstnání. Chcete-li

→ *Saint Guilhem le Désert, vesnička, kterou při své cestě po francouzském jihu nesmíte minout.*

Jeden den v životě studenta

Budík mi nezvoní v půl sedmé jako v ČR, ale o hodinu později. Mám čas rozlepit oči a v klidu se nasnídat. Zdejší rytmus vyhovuje potřebám mého organismu – v nemocnici se začíná až o deváté. Do školy chodím pěšky, někdy jezdím na kole. Do dvanácti jsem na stáži, pak jdu se spolužáky na oběd. Mám dvě hodiny volno, než začnou přednášky. Jen některé z nich jsou povinné. O půl sedmé se vracím na kole, něco si uvařím, popovídám si s kamarády, odpovím na e-maily a jdu spát. Nic není totiž tak dokonalé, jak se zdá. Co francouzským studentům medicíny chybí, je volný čas. Ve škole tráví dlouhé hodiny s nijak zázračným efektem. Co takhle výuku zkrátit a zintenzivnit? Pro mě by se tím stala dokonalou!

být chirurg nebo pediatr, měli byste se umístit hodně vysoko, protože ve zmíněných oborech je velká konkurence. Nejste-li spokojeni s vlastním výsledkem, můžete si zkoušku po roce zopakovat. Mně osobně se tento systém velmi líbí, protože zaručuje průhlednost a zamezuje jakékoli diskriminaci.

Co jiného se na Erasmu naučíte?

Jak všichni „erasmáci“ vědí, celá zahraniční stáž není zdaleka jenom studium. Pro mě byla Francie první evropskou zemí, kde jsem doopravdy žila. Poprvé ve svém životě jsem se musela spolehnout sama na sebe. Kromě večírků, památek

a cestování je to taky samota a přemýšlení, jak zaplnit svůj volný čas (přece jen se nějaký najde). Nimes totiž není zrovna město, kde se konají mimořádné kulturní události každý večer. Je tam jedno kvalitní kino a pár divadelních scén, tři bazény. Dvakrát za rok se na ulici tančí. Poprvé při slavnosti FERIA, provázené býčími zápasy v místní aréně, a podruhé v červnu na svátek hudby. Pro kulturní i společenský život je daleko vhodnější několik kilometrů vzdálený Montpellier. Ještě jeden pocit byl pro mě nový. Nikdy jsem se nesetkala s nepříjemnými pohledy nebo opovržením, ale přesto jsem si často připadala jako holka z „východní Evropy“.

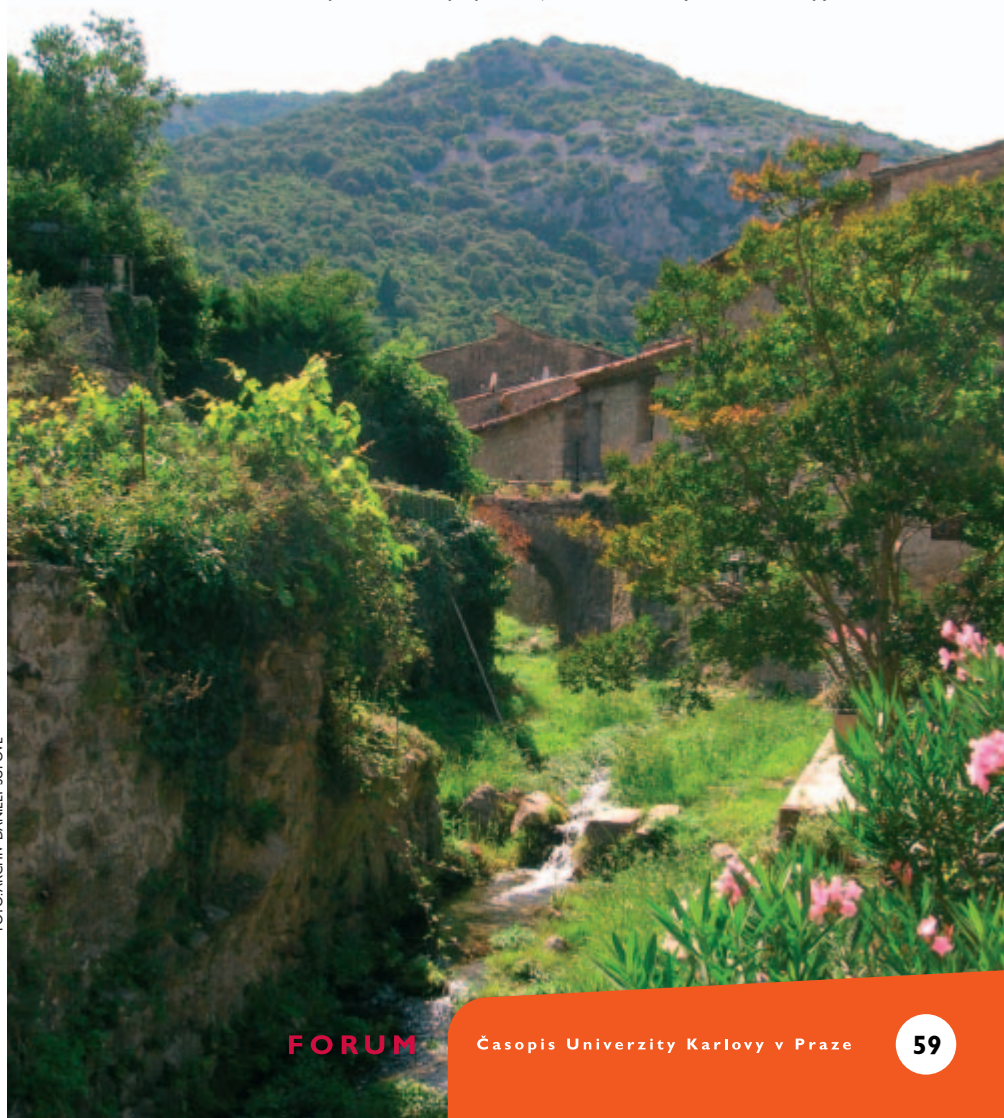

FOTO: ARCHIV DANIELY ŠUPOVÉ

Pracovní tým tvoří lékař-školitel a jeden až dva studenti. Já, Adrien a školící lékař před operačním sálem ORL.

Možná proto, že zdejší lidé nikdy nebyli v Praze, že neznali Kafku, Havla ani Kunderu. A jen málo z nichjevilo zájem se cokoli o mé rodné zemi dozvědět. Potkala jsem tam ale i drahé duše a nenahraditelné přátele, kteří jsou částečně odpovědní za můj vřelý vztah k této zemi a za to, že se do Francie vždycky ráda vracím.

Něco se změnilo

Erasmus ve Francii byl pro mne velkou inspirací. Začala jsem přemýšlet, jak zlepšit stávající školní systém v ČR a jaké jsou cíle a priority našeho vysokoškolského vzdělávání lékařů. Ve Francii se zaměřuji na typické případy, trénuji se v nejčastějších situacích a postupech, ale hlavně – učí

se v medicíně přemýšlet. V Čechách zůstáváme při studiu jen u teorie. Při takovém množství informací, které se máte naučit ke zkoušce, vám pomalu ani nezbyde čas položit si otázku v medicíně tak klíčovou: Proč? Úvahy o diferenciální diagnostice jsou pro vás jedna velká neznámá, jste ztraceni, nevíte, co si počít. V tomhle jsou Francouzi napřed. A přitom je to tak jednoduché – stačí si to jen vyzkoušet.

Ve Francii nemají takový předmět, jako je patologie, v níž získáte všeobecný přehled o spektru nemocí a usnadní vám lépe se v medicíně orientovat. Toho si na českém přístupu cením, je víc systematický. Ale zároveň bych si přála, aby učebnice, ze kterých jsem studovala, zhubly nejméně

o jeden díl. Je opravdu tak důležité znát podrobnosti? Nebo je lepší získat při studiu pevný základ a detailsi doplnit až v příslušném oboru? Umět se postavit k jakékoli zdravotní situaci, mít zažitá gesta první pomoci, vědět, co dělat. Umět se nad případem zamyslet. A právě v tomhle mi moje zahraniční zkušenost dala nejvíc – nabídla mi další, nejzajímavější rozměr medicínského myšlení.

Jsem praktický člověk – co se naučím, chci vyzkoušet. Potřebuji věci vidět, abych si je zapamatovala. Učím se skrze zkušenost. Proč nedat českým medikům také nějakou úlohu a zodpovědnost? Vždyť praxe je navíc tak zásadní v osobní motivaci. Student si vyzkouší, zda by si věděl rady, pozoruje na sobě určitý vývoj, učí se jednat s pacienty. Je na své budoucí povolání o sto procent lépe připraven. Je to pro něj pozvolný proces zrání.

Návrat na domácí fakultu byl pro mě obtížný. Nechtělo se mi. Znovu přednášky, znovu desítky zkouškových otázek. Nutit dospělé lidi k povinné školní docházce mi připadalo a připadá nedůstojné. Dejte mi do ruky kvalitní učebnici a poradím si. Dejte mi šanci, chci si to zkusit, jaké to je, být doktorem.

Užitečné internetové odkazy:

<http://www.cuni.cz/UK-39.html>

<http://www.lepontneuf.asso.fr>

<http://www.amft.cz>

<http://www.cnci.univ-paris5.fr>

<http://www.anemf.org>

http://www.sante.gouv.fr/emplois/dhos/internat/med_eu/sommaire.htm

Za fotografie děkuji Vašku Hánovi a Petru Vinšovi. Za pomoc při sestavování internetových odkazů Hance Štěpánkové.

Areál nemocnice v Nimes.

FOTO: VÁŠEK HÁNA

Daniela Šupová

Autorka článku je studentkou 5. ročníku 2. lékařské fakulty UK. V budoucnosti by se chtěla věnovat infekčnímu lékařství a zapojit se do humanitární rozvojové pomoci. V současné době je na stáži v Paříži.

MISE ADRA V KENI

Lenka Kotačková, Barbora Jagerská

Naše cesta do Keni začala někdy kolem ledna 2008, kdy jsme v podstatě naslepo oslovily různé humanitární organizace s tím, že máme zájem o zdravotnický projekt v Africe. De facto se nám ozvala pouze ADRA ČR s měsíční stáží šitou na míru studentům medicíny. Od roku 2005 tato organizace spravuje a rozvíjí zdravotnické středisko ve vesnici Itibo v západní Keni pod vedením zdravotníka Aleše Bárty.

Náměstí v Itibo Town

Aleš je zakladatelem tohoto projektu. Pracoval na úrazové ambulanci Nemocnice Pardubice, v roce 2004 jel na vlastní pěst pomáhat na Srí Lanku po tsunami a zde se spojil s ADROU ČR, kde pracuje jako dobrovolník dodnes. V Itibu nás vede při práci na chirurgickém sálku a řídí náš ambulanti vůz při cestách do nemocnice. Je dobrý organizátor, přátelský, se smyslem pro humor. To je ve zdejších podmínkách dost důležité, neboť společně trávíme skoro celý den.

Kde, co a koho léčíme?

Původní adventistická ambulance se rozrostla na komplex několika budov zahrnující příjmovou ambulanci, chirurgický sálek, laboratoř, lůžkovou část, speciální místnost pro konzultace s HIV pozitivními pacienty a zubní ordinaci, kde už chybí jen kvalifikovaný zubař. Samostatně byla vybudována porodnice a domek pro český personál, kde jsme dohromady čtyři medicí a Aleš.

České zdravotnice v Itibu operují pacienta, který byl posekán mačetou.

Nejčastěji se zde setkáváme s malárií, břišním tyfem, amébovou dysenterií, tuberkulózou, pneumonií. V laboratoři dále diagnostikujeme HIV (v podstatě nejrozsí-

řenější zdravotnický problém v okolí), syfilis, infekce močových cest. Zdejší laborant Job disponuje novým mikroskopem, na kterém se pokoušíme i my rozpoznat

FOTO NA TĚTO STRANĚ: ALEŠ BÁRTA

výsledky jednotlivých testů, ovšem stanovit pozitivitu malárie je pro nás i přes tří-týdenní školení složitě.

Do ambulance se dostávají celé spektrum pacientů. Úterý je však vyhrazeno pro očkování dětí, čtvrtek prohlídkám těhotných a plánovanému rodičovství. Velmi často ošetřujeme úrazy, popáleniny, setkali jsme se dokonce i s oběťmi domácího násilí. Pracovní doba je stanovena od 8.00 do 17.00 každý den kromě volné soboty, ale jsme tu pro naléhavé případy a porody nonstop.

Režim je zatím nastaven tak, že se mezi sebou domluvíme, co budeme dělat. Koho zajímá malárie, ten pomáhá s malarickými pacienty nebo při testech v laboratoři, koho zajímá více chirurgie, dělá převazy. Asistujeme při porodech, i když zatím jsme samostatně ještě žádný nevedli. My dvě trávíme nejvíce času právě v chirurgické části, ale nakonec se všichni prostřídáme, aby si každý vyzkoušel všechno. Je dost možné, že s příjezdem českého doktora bude mít celá stáž přísnější řád, ale nám to zatím takto vyhovuje.

Místní zaměstnanci jsou velmi vstřícní a informovaní. Ačkoli dosáhli jen vzdělání střednězdravotnického personálu, svými znalostmi o africké medicíně a dovednostmi jej zdaleka předčí. Zdravotníci Elizabeth a Joseph svou práci obsáhnou porodnictvím, internu a tzv. malou chirurgii (zákroky prováděné pouze v lokální anestezii) a jsou skvělými učiteli. Komunikujeme spolu v angličtině, kterou dobře ovládají, protože po svahilštině je to druhý oficiální jazyk. Ve zdejší oblasti je ještě rozšířen jazyk kisii. Museli jsme se naučit pár základních frází hlavně kvůli dětským pacientům.

Spádová oblast zahrnuje 65 000 obyvatel. Nacházíme se v nejlidnatější, nejchudší a nejmalaričtější části země. V loňském roce zde bylo ošetřeno 7 399 pacientů, což je sedmkrát více než před rekonstrukcí. Každým rokem se tento počet zvedá asi o 3 000. S rostoucí popularitou centra se zvyšuje i komplikovanost případů. Péči si zde pacienti hradí jako v jakékoli jiné keňské nemocnici, jen naše práce je zadarmo. Možnosti léčby a diagnostiky jsou omezené, ale na zdejší poměry nadstandardní.

Velmi složité případy převážíme do nejbližší nemocnice, vzdálené asi 40 minut cesty.

Pro Evropana je úroveň vybavení a hygieny i přístup k pacientům této nemocnice otřesný. Zdejší obyvatelé jsou ale vděční za jakoukoliv pomoc.

Ve spolupráci s CDC (*Centers for Disease Control and Prevention*) máme smlouvanou schůzku s lékařem této nemocnice. Ukáže nám zvláštní případy tropické medicíny, možná se s ním dostaneme i na sál. Když jsme schůzku dojednávali, byl velmi milý a vstřícný. Jsme

zvědavé na rozdílný přístup při oficiální návštěvě, protože normálně na doktora čekáme minimálně půl hodiny, ten poté pacienta vyšetřuje od stolu, a pokud mu nedáme své rukavice, tak se ho ani nedotkne.

Bavily jsme se o zdravotnictví s jednou mladou Keňankou, která chce být lékařkou. Vysvětlila nám, že lékařů je na velký počet nemocných málo a mnoho z nich dělá medicínu pro peníze, ne pro pacienty. Stále se využívá toho, že obyvatelé nemají možnost výběru a musí se spokojit s tím málem, které jim je nabízeno. Nemají

Srpnový týden v itibské nemocnici (ze zápisníku Aleše Bárty)

Čeští studenti byli celý týden na ambulanci, ošetřovali čerstvé úrazy, převazovali a prováděli různá vyšetření nemocných ve spolupráci s místním zkušeným personálem. Také se aktivně, formou asistence, účastnili několika porodů, které jsme zde měli. Několikrát jsme museli narychlo převážet pacienty do vzdálené nemocnice. Jednalo se o rozsáhlá zranění mačetou nebo závažné komplikace v průběhu porodu.

V pátek večer k nám přišla mladá rodička na porod. Čas se protahoval, porod ne a ne skončit. Nakonec jsme ji se sirénou a majdky odváželi do nemocnice. Byli jsme zvědaví, jak si s touto komplikací poradí místní nemocniční zdravotníci. Snaha dokončit porod trvala ještě dalších několik hodin pod dohledem sester a lékaře. Bohužel se ani jim nepodařilo vyčerpanou rodičku odrodit. Zkušená sestra za pomoci nějakého muže v zimní silonové bundě mačkala břicho, přetáčeli rodičku, ale nic nepomohlo. Odpoledne začali připravovat sál na porod císařským řezem a my jsme odjžděli zpět do Itiba. Za několik dní jsme se dozvěděli, že dítě při výkonu zemřelo.

Na ambulanci se setkáváme hlavně s malárií, dětskými bronchitidami, občas k nám přivezou někoho s onemocněním AIDS. Měli jsme i několik potvrzených onemocnění TBC, u jednoho případu jsme předběžně diagnostikovali tuberkulózu kostí. Tohoto i ostatní TBC pozitivní pacienty jsme převáželi do vzdálené nemocnice. Měli jsme i řadu čerstvých úrazů. Jako vždy popáleniny, některé čerstvé, jiné staré a zanedbané. Řezné rány na zašití, ale i rozpadlé, které nikdy nebyly ošetřeny.

Přivezli k nám jedenáctiletou holčičku, pod kterou se zlomila větev, když ležla po stromě; tříselm se nabodla na další větev pod sebou. Ta jí propíchlá kůži a asi na 20 cm zajela pod kůži břicha. Dívku jsme žilně zajistili, napojili infuzi, provedli základní ošetření a stabilizaci stavu a i s kusem větve pod kůži převáželi narychlo do nemocnice. V našich podmínkách jsme si nemohli dovolit plné odstranění dřeva. V případě, že by byla poškozená tepna nebo velká žíla, mohli bychom stav spíše zkomplikovat. Do nemocnice jsme přijeli na urgentní příjem, kde se nejprve půl hodiny čekalo na lékaře. Opět přišla dáma v kostýmku s kabelkou a pomalu jsme ani nevěděli, zda je to lékařka, nebo nějaká pocestná. Nicméně po chvíli sepsování papírů a různých účtů jsme zraněnou odváželi o patro výš, na lůžkovou část. Mylně jsme se domnívali, že půjde hned na operační sál. Uložili ji na postel a prozatím vše. My jsme odjeli zpět do Itiba. Druhý den jsme se od příbuzného, který dívku do nemocnice doprovázel, dozvěděli, že šla na sál až po jedenácti hodinách čekání s klackem v břiše. Dost děsivé, ale asi se nikomu nechtělo večer operovat. Nakonec jsme dívku přivezli k nám a zde ji doléčujeme sami. Clona antibiotik a obdenní převazy rány mají úspěch. Nerazvinula se žádná infekce a dívka sama dochází z domu na ošetření.

Taky jsme měli malého chlapce, který strčil ruku do stroje na šrotování kukuřičných zrn. Jeden prst visel na kůži ve změti rozdrcených kostí, další měl přeřezané s obnaženými šlachami a na ostatních bylo mnoho řezných ran. Zase jsme provedli ošetření, zajištění žíly, infuzi a stabilizaci stavu a vyjel jsme do nemocnice v možná bláhovém přesvědčení, že tam mohou udělat více než jen amputaci těžce poraněného prstu. Zatím jsme se nedozvěděli, jak vše dopadlo...

Aleš Bárta z humanitární organizace ADRA ČR je koordinátorem projektu nemocnice v Keni.

FOTO: MICHAL TOMEK

Ambulance – ordinující Elizabeth.

peníze pomalu ani na ošetření, natožpak na právníka, který by žaloval doktora či nemocnici.

Afrika vítá bílé ženy

Musíme přiznat, že jsme se zpočátku obávaly, jak k nám naši pacienti budou přistupovat. Náš strach byl zbytečný. Spolupráce s pacienty je dobrá; víceméně se dostavují na kontroly v daných termínech a důvěřují nám jako lékařům, takže za svá rozhodnutí musíme nést odpovědnost. Proto dost často konzultujeme jak mezi sebou, tak se zkušeným personálem. Dětsí pacienti se nás ale dost často bojí; většinou jsme první běloši, které děti kdy viděly. Snažíme se jejich trauma z „muzungu“ (běloch) zmírnit hračkou a lízátkem.

Jinak jsou zdejší obyvatelé velmi přátelští. Bodré podání ruky a přání krásného dne je v podstatě společenská povinnost. Cítíme se tu bezpečně, jako humanitární pracovnice jsme vážené. Je pro nás ale těžké zvyknout si na to, že nikde nejsme samy; někteří se k nám jako k holkám chovají i trochu dotěrně. Moc kvůli tomu nevycházíme z areálu kliniky.

Krajina kolem Itiba je překrásná – všude je zeleno, kopce a čajové plantáže, malé domky z hlíny a střechou z trávy či plechu. Bydlíme zadarmo v zrekonstruovaném domku, kde máme pokoj se čtyřmi postelkami, koupelnu s teplou vodou,

kuchyň se sporákem. Dále tu je pokoj pro doktora, který zatím zůstal prázdný, ale do budoucna se počítá s českým lékařským dozorem, a Alešův pokoj.

Jak na věc

Nespornou výhodou této stáže je cestování, které je v našem označeném terénu autě více než bezpečné. Aleš se nám z Keni snaží ukázat co nejvíce. Byly jsme se podívat i u Viktoriina jezera, v národních parcích Masai Mara a Kakamega. Vstupy a ubytování nás vyšly na 16 000 keňských šilinků, což je v přepočtu 4 000 Kč. Výdaje spojené s cestováním si hradíme samy, stejně jako náklady na potraviny.

Nejvyšší výdaj padl za zpáteční letenku z ČR – 15 550 Kč (Egypt AirLines, odlet z Vídně) – a samozřejmě za jídlo a vodu. Ceny jsou zde srovnatelné s našimi, na tržišti lze velmi levně nakoupit ovoce. Potraviny a léky sháníme v městě Kisii, které je vzdálené 51 km od Itiba. Nakupujeme v obchodním centru Nakumat, které se příliš neliší od evropských středisek.

Před cestou je doporučené očkovat se proti žluté zimnici a břišnímu tyfu (cca 1 300 Kč) a hepatitidám. Kdo chce, může si přidat i cholera a vzteklinu, ale s žádným nemocným zvířetem jsme se tu neseťkaly a vodu pijeme kupovanou.

Náklady se zdají být vysoké, ale studenti mohou čerpat z Fondu mobility UK nebo

mohou zkusit požádat o sponzoring soukromé firmy či nadace (Bára využila nabídky jak Fondu mobility, tak soukromého sponzora – firmy Step Trutnov s. r. o.).

Největším přínosem, kromě seznámení se s tropickou medicínou, je i možnost prakticky si vyzkoušet cokoli, k čemu se dostanete a na co se cítíte. Aleš i místní personál mají mnoho zkušeností a rádi poradí. Každý jsme už šli i asistovali při porodu.

Do budoucna je naplánovaná stavba chirurgického sálu s lůžkovou částí, kde by se mohli realizovat čeští specialisté. Už dnes máme kompletní zubní ordinaci (jediná široko daleko), proto by se příští rok mohli stáže účastnit i studenti stomatology.

Tuto cestu doporučujeme všem lékařům, kteří chtějí poznat kulturu černé Afriky a získat mnoho praktických zkušeností.

Více informací o projektu nemocnice v Keni vizte na webových stránkách www.adra.cz a www.kena.websnadno.cz.

MUDr. et Bc. Lenka Kotačková

Autorka článku je čerstvou absolventkou 1. lékařské fakulty UK. Zároveň je studentkou 1. ročníku navazujícího magisterského programu Biochemie na Přírodovědecké fakultě UK. V budoucnosti by se chtěla věnovat klinické biochemii.

Barbora Jagerská

Autorka článku je studentkou 4. ročníku 3. lékařské fakulty UK. Doposud jí zajímala onkologie, ale po této stáži svou budoucí specializaci možná zváží. Také by se ráda stala členkou plánovaného mobilního lékařského týmu ADRA ČR, který by zasahoval v případech přírodních katastrof a hromadných neštěstí.

ŠVÁBSKÁ ČOČKA VE SPOLEČNOSTI J. W. GOETHA

Martin Krsek

„Vydejte se studovat tam, kam ostatní jezdí na dovolenou.“ Tímto sloganem láká zahraniční studenty univerzita Alberta Ludvíka v německém Freiburgu. To heslo zní až náborářsky, ale v podstatě nepřehání. Je to skutečně nádherné místo pro studium i dovolenou. A studenti Univerzity Karlovy mají výjimečnou příležitost okusit obě formy pobytu ve Freiburgu zároveň. V rámci stipendia Zemské nadace Bádenska-Württemberska totiž získají nejen finanční podporu studia, ale také příležitost poznat tuto nejjihnější spolkovou zemi ještě z jiné perspektivy.

Klášteří květinová zahrada na ostrově Reichenau

Bádensko-württemberské stipendium vyplácí měsíčně 500 eur běžnému studentovi, doktorandovi 1 000 euro. To není převratná suma, stačí tak akorát na pokrytí výloh běžného života studenta v zahraničí – kolejné, obědy v menze a sem tam studentská párty. Nadace však přidává bonus, kterým se odlišuje od Erasma, DAAD a dalších stipendijních projektů. Nabízí totiž svým chráněncům bezplatné zážitkové programy.

Už pravidelně vítání nových stipendistů má dát každému najevo, že nebude jen jedním z tisíců anonymních studentů ze zahraničí. „Slavnost se odehrávala v reprezentativním sále gotického domu Peterhofskeller. Na program byl připítek,

drobné občerstvení a návštěva univerzitního muzea. Bylo příjemné, když mě jmenovitě přivítali zástupci univerzity. Měla jsem pocit, že jim na nás záleží,“ popsala své první zážitky z Freiburgu Hana Ondráčková – studentka germanistiky a slavistiky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, která v uplynulém akademickém roce jako jediná reprezentovala české studentstvo mezi stipendisty Bádenska-Württemberska.

Zážitky nejen z knihovny

Zemská nadace nabízí zahraničním studentům 40 míst ročně na univerzitách ve své zemi. Na Českou republiku připadají dvě místa. Obě mohou využít pouze stu-

denti Univerzity Karlovy, protože jen ta má uzavřenu dohodu o partnerství s univerzitou z Bádenska-Württemberska, a to právě s Univerzitou Alberta Ludvíka ve Freiburgu.

Ale Hanka není vlastně tak úplně jediná krajan. V kruhu stipendistů se pravidelně pohybuje také Markéta Hájková, doktorandka germanistiky na Filozofické fakultě UK. Stipendium už absolvovala v akademickém roce 2006/2007. Ve Freiburgu pak zůstala studovat v rámci jiného stipendijního projektu, ale se zemskou nadací se nerozloučila. Začala pro ni pracovat jako spoluorganizátorka zmíněných zážitkových programů. „Chceme, aby pro naše stipendisty nebyl pobyt ve Freiburgu jen prací, aby vzpomínali také na něco jiného než na univerzitní knihovnu,“ vystihla motiv své práce.

A co se konkrétně skrývá za termínem zážitkový program? Jednoduše řečeno, jde o „školní výlet“, rozhodně míněno bez pejorativního nádechu. Je to výlet, který má zprostředkovat stipendistům zážitky, jaké by si za normálních okolností coby studenti nejspíš nedopřáli. Ne že by běžní stipendisté neměli možnost jezdit na výlety za krásami Bádenska-Württemberska. Při univerzitě velmi dobře funguje Studentenwerk se skvělou nabídkou zájezdů pro každý víkend (autor ji osobně často využíval jako Erasmus-student ve Freiburgu). Ale určitý nadstandard je znatelný na první dojem. Za výlet se neplatí ani cent. Samozřejmostí je rezervace autobusu bez nutnosti využívat regionální hromadnou dopravu. Cesta je výborně organizovaná, s předplacenými průvodcovskými a jinými turistickými službami. Program zahrnuje i oběd ve sty-

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ: ARCHIV AUTORA

lové restauraci s cenami značně nad poměry studentského života. Podobnou minidovolenou poskytuje nadace svým stipendistům dvakrát za semestr.

Švábské gondoly

Začíná letní semestr a Markéta Hájková rozesílá všem stipendistům pozvánku na výlet do malebného univerzitního městečka ve švábské části Bádenska-Württemberska, do Tübingenu (nebo jak někteří Češi říkají, do Tubinek). Asi polovina z pozvaných se sejde ráno před autobusem a vyrazí za zážitky. Je to národnostně pestrá společnost od Australana přes Íránce po Česku. Po dvou hodinách jízdy následuje první zastávka, úchvatný cisterciácký klášter Bebenhausen. Zanícený průvodce, který se věnuje výhradně stipendistům, zdůrazňuje architektonické skvosty z románského slohu a gotiky, upomíná na důležitá data a jména, cituje přísné zákony cisterciáků, ale nevynechá ani pár bulvárních legend pro pobavení návštěvníků. Z kláštera už je do Tübingenu nedaleko. Nejdřív oběd v restauraci, kde býval častým hostem i Goethe. Vrchní stipendistům doporučil čočku s těstovinami ze Švábské Alby, národní jídlo Švábů.

Po gurmánském zážitku se skupiny opět ujmá průvodkyně a zahajuje naučnou pouť úzkými uličkami svíranými štíty vysokých hrázděných domů. Tübingen, uchráněný ničení první i druhé světové války, si zachoval do dnešních dnů středověké kouzlo, kterému podlehl Goethe i další významné postavy německých dějin. A skýtá ještě minimálně jednu turisticky vděčnou zvláštnost. Na místních kanálech se obdobně jako v Benátkách prohánějí gondoly; tady jim říkají Stockenkahn. Skupina se vejde akorát do jedné z pramic. Tübingenský gondoliér odráží loď dlouhým bidlem a švábským dialektem vypráví vodnické legendy. Mezitím stačí upozornit i na vilu od světového architekta Oscara Niemeyera, která stojí na břehu kanálu a extravagantními tvary vyniká na pozadí středověkého města.

Milióny okurek

Letní semestr pomalu končí a v e-mailové postě stipendisté nacházejí další Markétinu

pozvánku na celodenní výlet. Tentokrát je cílem proslulá rekreační oblast Bodamského jezera, konkrétně největší tamní ostrov Reichenau. První zastavení představuje kostel sv. Jiří. Tam už skupinu očekává průvodkyně. Je evidentní, že považuje možnost provázet stipendisty zemské nadace za čest. Průvodcovství se totiž osobně ujala ředitelka místního informačního střediska.

Nejdříve je na řadě samotný kostel. Zdobí ho unikátní cyklus nástěnných maleb, vytvořený před rokem 1000. Jde o jedinou takovou památku na sever od Alp. Byť Reichenau dosahuje rozlohy sotva 4,5 km², kostelů má hned několik a k tomu rozlehlý klášter. Ostrov si dokonce zvolil za své sídlo biskup.

Klášter, zapsaný do seznamu památek UNESCO, je hned druhým navštíveným místem. Okouzlí pohledem do stropu, kde iluzi mohutné klenby vytváří odkryté trámoví. Pro neobvyklé klienty má průvodkyně nachystanu ještě jednu neobvyklou atrakci. Okružní jízda skupiny vede do obrovského skladu, kam místní pěstitelé svážejí zeleninu. Dle zasvěceného výkladu vyprodukuje ostrov ročně 16 milionů salátových okurek a skoro stejné množství rajčat.

Po silnici na úzkém pásu pevniny opouští autobus ostrov, ale ne Bodamské jezero. Míří do Kostnice, města, které má pro Čechy díky mučednické smrti Mistra Husa mimořádný význam. Ale jen projíždí, cílem je totiž město na druhé straně jezera – Meersburg. Přesun přes vodní hladinu zajišťuje trajekt. Meersburg vypadá jak přímořské letovisko; na nábrežní promenádě stipendisté obědvají ryby vylovené z Bodamského jezera. Následuje prohlídka historické části města a pohádkového hradu, který je nejstarším nepřetržitě obývaným hradem v Německu. Ve chvílce volného programu někdo zaskočí na zmrzlinu a nakoupit suvenýry, někdo stihne i rychlou koupel ve výrazně zelené vodě jezera. Zážitkový program opět naplnil svůj účel dokonale. Maximální délka stipendia Bádenska-Württemberska jsou dva semestry, respektive deset měsíců. Další prodloužení není možné. Ani pak nadace neopouští své chráněnce tak docela. Mají

Prohlídka cisterciáckého kláštera Bebenhausen

Švábské gondoly – Stockenkahn

možnost stát se za roční poplatek 10 eur členy klubu alumni. To jim umožní využít dalších drobnějších akcí pořádaných pracovníky zahraničního oddělení freiburské univerzity. A jsou také zváni na pravidelnou výroční slavnost nadace, které se účastní významné osobnosti politického a akademického života Bádenska-Württemberska v čele s předsedou zemské vlády. To je ale spíše smokingová párty a stipendisté ji nenavštěvují ve větším počtu. Rozhodně ne v takovém jako zážitkové programy, které jsou určité prospěšnější investicí zemské nadace.

Martin Krsek

Autor článku je studentem kulturně historické regionalistiky Filozofické fakulty Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. Pracuje jako historik a publicista na volné noze.

SPOLEK ABSOLVENTŮ A PŘÁTEL UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE – CAROLINUM

Iva Vančurová

Spolek Carolinum jako takzvaný „univerzální“ spolek sdružuje absolventy všech fakult Univerzity Karlovy, kteří zachovávají společné cíle a zásady vyjádřené ve stanovách. S vědomím širokého spektra zájmů našich členů se také snažíme sestavit spolkový program, jehož vlastní akce jsou výbornou příležitostí k setkání členů, které poji společný zájem o různá, specifická zaměření naší činnosti.

Svatá Hora

Po dobu již bezmála devatenáctileté existence spolku si klademe otázky po jeho postavení mezi spolky a sdruženími přísně profesně a odborně vymezenými. Velice se zajímáme o skladbu našich členů, a to nejen o demografické složení, ale zvláště o zastoupení všech vědních disciplín, které lze na UK studovat. Z jednoduchých statistických zjištění můžeme konstatovat, že vedle absolventů pedagogických oborů a právníků to jsou právě lékařské vědy, které se v naší organizaci velmi výrazně profilují. Absolventi pěti lékařských fakult tvoří více než 30 % všech členů Spolku absolventů a přátel UK a své významné reprezentanty mají rovněž ve výboru spolku. Taková základna nabízí široké pole specialistů, kteří seznamují s novými poznatky v medicínském oboru nejen kolegy lékaře, ale i všechny ostatní. V poslední době posluchače velice zaujaly dvě přednášky. První se zabývala

poruchami vnímání a produkce hudby – amusie, druhá se pod názvem Emoce ve stáří věnovala lidské psychice nejen v seniorském věku. Na druhé straně lékaři spolu s dalšími členy spolku rádi navštěvují přednášky z historie, koncerty, společenské akce a výlety.

Rádi vzpomínáme na sobotu **7. června 2008**, kdy jsme uspořádali autokarový výlet do okolí Příbrami. Nejdříve jsme zastavili na Svaté Hoře, nejvýznamnějším mariánském poutním místě v Čechách. Profesor Jan Royt nás provedl po areálu, na jehož výzdobě se podílela řada známých umělců. Bazilika s kaplí Nanebevzetí Panny Marie a dalšími kaplemi se nachází na terase s balustrádou, která je zdobena

Vysoká

sochami. V dolní části areálu jsou ambity s bohatou malířskou a štukatérskou výzdobou, čtyřmi uzavřenými kaplemi a devíti otevřenými kaplemi. Svatá Hora je s městem Příbram propojena schodištěm, které bylo později zastřešené. V bazilice se nachází hlavní oltář celý ze stříbra a známá soška Panny Marie Svatohorské. Po obědě a krátké prohlídce centra Příbrami jsme se přesunuli do Vysoké – místa úzce spjatého s hudebním skladatelem Antonínem Dvořákem. Antonín

Dvořák zde rád pobýval a čerpal inspiraci ke své hudební tvorbě. Naše další zastávka nás zavedla na okraj obce, kde se za kamennou zdí v romantické zahradě nachází letní sídlo rodiny skladatele – vila Rusalka. Neopakovatelným zážitkem pro účastníky naší exkurze bylo setkání s umělcovým vnukem. Pan Antonín Dvořák nás provedl po malém rodinném muzeu umístěném ve veřejnosti nepřístupné vile, kterou skladatel nechal přestavět v 80. letech 19. století z bývalého ovčína. Původní zařízení a vybavení vily spolu s dobovými fotografiemi a písemnostmi budí dojem, jako by měl slavný majitel vstoupit mezi návštěvníky. Autentičnost chvil strávených na tomto malebném místě umocnilo i vyprávění a vzpomínání na slavného dědečka a ostatní členy rodiny. Druhý objekt spojený se jménem skladatele světového významu je Památník Antonína Dvořáka. Památník se nachází v zámečku, který nechal postavit hrabě Václav Kounic jako letní sídlo v pozdně empírovém stylu, obklopené krásným anglickým parkem, jehož součástí je známé Rusalčino jezírko. Skladatel zde často pobýval a zkompono-

Antonín Dvořák

Svatá Hora

Profesor Jan Royt

val tu i řadu skladeb; nejznámější z nich je opera Rusalka. Prohlídka expozice, která zčásti přibližuje význam původních majitelů manželů Kounicových, ale zejména informuje o životě a díle Antonína Dvořáka, se pro nás stala při příležitosti Muzejní noci výjimečným zážitkem. Skutečným vrcholem návštěvy byl pěvecký recitál posluchačů Plzeňské konzervatoře. Skvostná Dvořáková hudba, profesionálně provedená a navíc v krásném prostředí zámku vytvořila neopakovatelnou atmosféru, kterou si mnozí z nás uchovali v paměti i po návratu domů.

25. června 2008 v 18 hodin přijali význační hosté pozvání Senátu Parlamentu ČR, Univerzity Karlovy a Spolku absolventů a přátel UK –

Carolinum na zahradní slavnost, která se již počtrnácté konala ve Valdštejnské zahradě. V úvodu večera vystoupil s projevem pan rektor. Profesor Ludvík Armbruster, děkan Katolické teologické fakulty, se podělil o zkušenosti ze svého působení v Japonsku. Po této oficiální části se Valdštejnskou zahradou rozezněly synkopy jazzu; o zábavu posluchačů se postaral Dixieland I. lékařské fakulty UK se zpěvačkou Darjou Kuncovou. Tento populární soubor hraje pod vedením profesora Jiřího Tichého, emeritního děkana I. LF UK a výkonného místopředsedy SAP UK, již více než čtyřicet let. Jádrem souboru tvoří lékaři, kteří mezi sebe rádi vezmou dobré muzikanty z řad inženýrů i ostatních profesí. Soubor často vystupuje při příležitostech mezinárodních kongresů, konferencí a dalších významných událostí doma i v cizině. Svě věrné posluchače má těleso na pravidelných středečních koncertech v Akademickém klubu mateřské fakulty, který se nachází v pražském Faustově domě. Na vystoupení do Akademického klubu a zahrát si s „doktorským“ dixielandem rádi přijdou i renomovaní jazzoví hudebníci, kteří večer obohatí svým uměním a svým spoluhráčům dají nový impuls do hry. Je úžasné, že takový soubor na UK úspěšně působí a svou hudbou těší již další generaci posluchačů.

Nenechte si ujít:

● **20. října 2008 v 19 hodin** srdečně zveme do Velké auly Karolina na koncert v rámci projektu Přehlídka hudebních talentů. Mladou houslistku Terezu Přivratskou doprovodí v houslovém dvojkoncertu mistr Václav Hudeček. Zazní díla A. Vivaldiho a J. S. Bacha.

● **19. listopadu 2008 v 16 hodin** se setkáme v Clam-Gallasově paláci s PhDr. Michalem Svatošem, CSc., vedoucím Ústavu dějin Univerzity Karlovy, abychom si společně prohlédli novou výstavu Pražský student.

● **4. prosince 2008 v 19 hodin** ve Velké aule přivítáme opět mladé hudebníky na druhém koncertě v rámci projektu Přehlídka hudebních talentů. Kvarteto posluchaček Royal Academy of London doplní hráč na trubku a zpěvák Daniel Prokeš a houslista Eduard Bayer. Stejně jako říjnový koncert se tato akce uskuteční za podpory Magistrátu hlavního města Prahy a ve spolupráci s občanským sdružením P. U. S. S. A. (Podpora Uměleckých Startů a Studijních Aktivit).

● **9. prosince 2008 v 19 hodin** ve Velké aule pořádáme společně s Ligou proti rakovině vánoční koncert a o vánočních svátcích dne **26. prosince 2008 ve 14 hodin** se těšíme na prohlídku dvou malostranských sakrálních památek, kostela sv. Tomáše a sv. Josefa. Svatoštěpánským setkáním členy Spolku Carolinum provede profesor Jan Royt.

Ing. Iva Vančurová

Autorka textu pracovala jako tajemnice Spolku absolventů a přátel UK – Carolinum.

Kontakt:

Ovocný trh 3, 116 36 Praha 1 (budova Nové Astorie, přízemí, kancelář č. 10)
Tel.: +420 224 491 326
Fax: +420 224 811 878
Bankovní spojení: KB Praha I
Číslo účtu 510836300257/0100.
E-mail: sapuk@ruk.cuni.cz,
Web: <http://www.sapuk.cuni.cz/>

ZASEDÁNÍ AKADEMICKÉHO SENÁTU

Daniel Feranc

Vážení přátelé univerzity, ctění akademičtí spoluobčané, po delší době připadla milá povinnost informovat o dění v Akademickém senátu naší Alma mater opět tajemníkovi senátu. Krátce poté, co vyšlo poslední číslo časopisu Univerzity Karlovy v Praze Forum (2/2008), se dne 23. května 2008 konalo poslední zasedání senátu v akademickém roce 2007/2008. Na programu jednání bylo jedenadvacet bodů, kromě standardních bodů program obsahoval pět bodů, které se na program zasedání běžně nepředkládají.

Zde bych mohl navázat na obsah znaného průvodce životem akademického senátu z pera člena tohoto vrcholného akademického orgánu, pana docenta Bronislava Kračmara v posledním čísle Fora. Dlužím však čtenáři ještě vysvětlení pojmu standardní bod programu, který jsem v úvodu použil. Mezi standardní body řadím především takové, v nichž senát jedná o obligatorních otázkách. Vedle bodů s procesními záležitostmi a bodů, v jejichž průběhu členové senátu poslouchají informace o činnosti vedení univerzity, delegátů v Radě vysokých škol anebo předsedů pracovních komisí senátu, řadím body, v jejichž rámci senát projednává návrhy opatření, která hodlá rektor vydat. Na posledním senátu to bylo opatření, kterým se stanovují ceny ubytování v kolejích Univerzity; opatření, kterým se stanovují podmínky přiznávání stipendií na podporu ubytování, vzor smlouvy o ubytování a pak to, kterým se mění Statut Bolzanovy ceny. Obligatorním je rovněž schvalování Výroční zprávy o činnosti UK a Výroční zprávy o hospodaření univerzity za uplynulý rok. K těmto zprávám musím přiřadit ještě zprávu Grantové agentury UK za minulý rok, kterou však senát bere pouze na vědomí, návrhy smluv, které senát projednává, a návrhy vnitřních předpisů fakult a součástí, jež tím, že je akademický senát univerzity schválí, nabývají platnosti. Tyto body se na program zasedání senátu dostávají minimálně jednou za rok pravidelně. A na program květnového zasedání senátu se kromě nich dostalo pět mimořádných otázek.

S transformací fakultních nemocnic na akciové společnosti si nelámou hlavu jen na Univerzitě Karlově. Svě fakultní nemocnice mají i medicí v Brně (vlevo) a v Olomouci.

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ: VLADIMÍR ŠIGUT

Budoucnost stravování v menzách UK

První z nich je návrh změny Řádu menzy, o kterém v posledním čísle tohoto časopisu informoval již docent Kračmar. K návrhu předloženému panem rektorem byl předložen jeden pozměňovací návrh. Rektorův i pozměňovací návrh projednaly legislativní a sociální komise. Obě komise pozměňovací návrh senátu nedoporučily schválit. Ke znění návrhu změny Řádu menzy, který předložil rektor, komise vyjádřily svůj souhlas. Na základě těchto doporučení se dalo očekávat, že se senát přikloní k postojům obou komisí. Takto schválená změna byla následně registrovaná Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, jak se čtenář může přesvědčit na internetových stránkách univerzity <http://www.cuni.cz/UK-2535.html>.

Imatrikulace a promoce na Malé Straně

Dalším, o něco zásadnějším bodem byl návrh na změnu Řádu imatrikulací a promoci, jehož projednávání bylo trochu komplikovanější než u předchozího univerzitního předpisu. Docent Kračmar v květnu nechal čtenáře ochutnat navr-

hované změny otázkou, zda si umějí představit bakalářské promoce bez univerzitního a dokonce fakultního žezla. Někoho by napadlo: proč tento záměr? V souvislosti s boloňským procesem byly dlouhé magisterské programy strukturované na krátké bakalářské a navazující magisterské studijní programy. V souvislosti s touto transformací studijních programů však došlo ke skokovému nárůstu akademických obřadů prováděných ve Velké aule Karolina. Podle zveřejněných údajů v některých měsících došlo až k třisetprocentnímu nárůstu konaných ceremonií oproti roku 2004, který byl odborníky vnímán jako únosné maximum vytíženosti auly. Zvýšený provoz Velké auly má negativní vliv na stav tohoto historického prostoru. Po rekonstrukci budovy Matematicko-fyzikální fakulty na Malé Straně vznikl nový reprezentační prostor. Vedení univerzity proto požádalo historickou komisi, aby se zabývala otázkou dalšího provozu ceremonií v aule a možného přesunutí některých akcí z Velké auly. Historická komise doporučila přemístit do reprezentačních prostor na Malé Straně část obřadů a odlišit jednotlivé druhy promoci.

Obřady přesunuté do prostor na Matematicko-fyzikální fakultě by se však musely kvůli nemožnosti převozu insinuí-žezel z Karolina konat bez nich. Zjednodušení bakalářské promoce bylo důvodem negativního stanoviska děkana a akademického senátu Fakulty humanitních studií i pozměňovacího návrhu člena senátu. Hledání řešení se na půdě akademického senátu jako první chopila legislativní komise. Ta sice návrh změny Řádu imatrikulací a promoci jednomyslně doporučila senátu schválit, zároveň však doporučila, aby bylo vyhodnoceno působení změny na důstojný průběh bakalářských promoci. Legislativní komise zároveň doporučila, aby historická komise ještě posoudila možné úpravy bakalářských promoci, především možnost fakultních modifikací a možnost používání univerzitního a fakultního žezla. Toto stanovisko legislativní komise vedlo k jednomyslnému schválení akademickým senátem univerzity a zároveň k akceptování změn bakalářských promoci těmi, kteří s návrhem nesouhlasili.

Centrum doktorandských a manažerských studií v rukou UK

Třetím bodem, který bych do skupiny standardních bodů nezařadil, byl návrh na odkoupení vlastnického podílu k objektu CDMS Krystal v Praze 6. Tento objekt byl původně budován jako školící pracoviště Vysoké školy politické ÚV KSČ, ale dříve než byl dostavěn, komunistický režim padl. Před kolaudací budovu jako Centrum doktorandských a manažerských studií (CDMS) Krystal převzala Vysoká škola ekonomická (48 %), České vysoké učení technické (26 %) a Univerzita Karlova (26 %). Od roku 1990 se zde konaly různé kurzy a konference a sídlí zde několik školících pracovišť. VŠE se v roce 2007 rozhodla vlastnický podíl prodat. O odprodeji podílu uvažovalo i vedení ČVUT, jeho akademický senát však odprodej neschválil. UK se po dlouhé diskusi rozhodla s VŠE o odkoupení jejího vlastnického podílu jednat. Výsledkem těchto jednání byl Akademickému senátu UK předložený návrh a senát s nabytím většinového vlastnického podílu souhlasil.

Co bude s kolejemi a menzami?

Dalším významným bodem byl návrh na transformaci Kolejů a menz, jež měla být vyvrcholením dlouhého období, kdy se tato otázka projednávala v komisi pro transformaci Kolejů a menz, v sociální komisi a v dalších orgánech. Diskuse na plénu senátu byla velmi podrobná a na předloženém návrhu nenechala nit suchou. Nakonec však senát hlasy 31 členů návrh schválil. Hlasování se přitom zdrželo hned 16 členů a proti byli čtyři. Předsednictvo senátu a vedení univerzity poté 28. května 2008 diskutovaly o důsledcích tohoto hlasování na plénu senátu – návrh sice získal formálně potřebnou většinu, ale vzhledem k těsné většině bude nutné návrh transformace Kolejů a menz ještě dopracovat a znovu předložit. Z diskuse, která na senátu proběhla, lze očekávat změny v otázce vlivu orgánů univerzity na tvorbu vnitřních předpisů transformovaných kolejů a menz.

Boj o udržení autonomie vysokých škol: univerzitní nemocnice a. s.

a Bílá kniha terciárního vzdělávání
Pátou zásadní otázkou, kterou se AS UK zabýval, byl záměr Ministerstva zdravotnictví ČR transformovat fakultní nemocnice na akciové společnosti univerzitní nemocnice. O této problematice senát jednal již na několika předchozích zasedáních a pravidelní čtenáři univerzitního časopisu jsou informováni. Členové AS si na posledním zasedání před letními prázdninami byli vědomi vážnosti situace; v průběhu prázdnin totiž mohlo dojít k nevratným změnám, a proto ze svých řad vytvořily „ad hoc“ komisi, která měla připravit text dostatečně jasného, důrazného usnesení, které bylo naformulováno a poté jednomyslně schváleno. Spolu s usnesením, kterým senát odmítl zamýšlený způsob transformace fakultních nemocnic, byla senátem vyjádřena plná podpora iniciativy studentů k univerzitním nemocnicím a výzva akademické obci k podpoře petiční akce. V neposlední řadě akademický senát neustále sleduje situaci kolem přípravy *Bílé knihy terciárního vzdělávání*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR dne 2. května 2008 zveřejnilo oficiální verzi

Centra doktorandských a manažerských studií se zatím využívá jako hotelu; v budoucnu by budova měla vyřešit nedostatek prostoru humanitních fakult UK.

Bílé knihy k diskusi. Akademická obec tak poprvé od roku 2007, kdy se objevily první informace o přípravě reformy „terciárního vzdělávání“ a o záměru vlády vypracovat zákon, který by nahradil stávající vysok školský zákon, získala možnost se se zamýšlenými změnami, které připravuje autorský tým vedený prof. PhDr. Petrem Matějů, seznámit a vyjádřit k nim své připomínky. O *Bílé knize terciárního vzdělávání* ještě hodně uslyšíme, je však otázkou, zda v dobrém. To má zatím v rukou ministerstvo školství. Překvapí nás?

Mgr. Daniel Feranc

Autor článku je tajemník AS UK. Absolvoval katolickou teologii na Katolické teologické fakultě UK, kde je v současné době doktorandem ve studijním programu církevní a obecné dějiny.

ZA JOSEFEM REISCHIGEM

Dne 10. srpna 2008 zavládl v řadách Akademického senátu Univerzity Karlovy v Praze smutek. Seznam členů Akademického senátu byl ochuzen o muže, který byl, použijeme-li slova děkana Lékařské fakulty v Plzni prof. Jaroslava Koutenského, „mozkem vědec, duší umělec a srdcem sportovec“.

Krystaly protilátky IgG proti žloutence v interferenčním kontrastu mikroskopu Olympus.

FOTO-ARCHIV AS UK

Docent Josef Reischig (druhý zprava, v centru snímku) byl vedoucím Ústavu biologie Lékařské fakulty UK v Plzni. Veřejnost jej znala zejména díky výstavám jeho fotografií z mikrosvěta buněk, viditelného jen pod mikroskopem.

Docent Josef Reischig, vzácný člověk, poprvé zasedl na jednání Akademického senátu UK dne 7. září 1990. Od toho dne, kromě krátkého přerušení v letech 1995–1997, vykonával mandát člena

senátu s horlivostí sobě vlastní nepřetržitě. Po dobu šestnácti roků, kdy byl členem senátu, měl až na dvě výjimky stoprocentní účast, čímž předčil i mnohé členy bydlící v Praze. Jako dlouholetý člen Ekonomické komise senátu byl strážcem hospodaření univerzity. Na jiné významné funkce v předsednictvu senátu ani na funkci předsedy Ekonomické komise, přestože byl nominován, neaspíroval. O to více jako řadový člen senátu a Ekonomické komise pomáhal cennými radami i zajímavými nápady.

Univerzita Karlova docentu Reischigovi vděčí za volbu všech čtyř polistopadových rektorů: prof. Palouše (v roce 1991), prof. Malého (v roce 1993), prof. Wilhelma

(v letech 1999 i 2002) a prof. Hampla (v roce 2005). Nezapomenutelná zůstane jeho „časovka“ při druhé volbě prof. Wilhelma. Jako člen volební komise urychlil průběh voleb tím, že na svých stopkách (viz foto) změřil čas, za který každý volič vystoupal či dokonce vyběhl do Klenotnice Karolina, provedl volbu a vrátil se na své místo ve Vlasteneckém sále Karolina.

Blíží se první zasedání Akademického senátu UK, při němž doc. Josef Reischig na své místo neusedne. Jeho místo v prezenční listině bude prázdné, jeho místo v našich srdcích však prázdné nikdy nezůstane.

**Za AS UK Daniel Feranc
a Antonie Křížová**

FOTO: JOSEF REISCHIG

FOTO: JOSEF REISCHIG

Krystaly antibiotika Ceftriaxon v interferenčním kontrastu mikroskopu Olympus.

Krystaly protilátky IgG proti žloutence v interferenčním kontrastu mikroskopu Olympus.

FOTO: JOSEF REISCHIG

TRIČKA UNIVERZITY KARLOVY

200,-

Trička (ve čtyřech barvách)
a mikiny se znakem UK si můžete zakoupit
v pražském Knihkupectví Karolinum
v Celetné ul. 18 (po-pá 9–19 h., so-ne 11–17 h.)
nebo prostřednictvím jeho internetového obchodu
na http://www.cupress.cuni.cz/ink_stat/
a také v Informačně-poradenském centru
v Celetné ul. 13 (po-čt 9–18 h., pá 9–16 h.)

Po předložení ISIC karty **sleva 20 %!**
Více informací na <http://iforum.cuni.cz>

POMŮCKA: AAK, ANP ARACHNIA KEVO	NIZO- ZEMSKÁ TISKOVÁ AGENTURA	RUMUN- SKÁ PLATIDLA	POJÍZDĚCÍ ZAŘÍZENÍ	ROD BAKTERIÍ	FINSKÝ NÁRODNÍ PARK	RÝNSKÝ ČLUN		ŘÍMSKÁ DVOJKA	CITO- SLOVCE SYKOTU	ÚTOK	2. DÍL TAJENKY		4. DÍL TAJENKY	VYDÁVAT KLAPEVÉ ZVUKY
JIHO- AMERICKÁ LAMA							JIHO- EVROPA 3. DÍL TAJENKY					SPZ HRADCE KRÁLOVÉ		
STOUPENCI NEOREA- LISMU												INICIÁLY LENDLA DOMÁCKY ULRIKA		
1. DÍL TAJENKY							A	JAPONSKÁ TRĚŠEN SYMETRÁ- LA						
	HOŘKÉ ŽALUDEČNÍ LÉKY	OZVĚNA TROPICKÝ JEŠTĚR				TOHLE OSTROV V MALÝCH SUNDÁCH			SPĚCH JINAK ZVANÝ					
ZINKID STŘÍBRA (vzorec)					PŘÍTOK DUNAJE CVRNK					VELKÝ POČET ŽENSKÉ JMÉNO				
5. DÍL TAJENKY							N				S	OTEC (knižně) ŽENSKÝ HLAS		
SLOVENSKY „JESTLIŽE“			ANGLICKY „PAŽE“ SPZ KOLÍNA					EVROPA- KA					VYJÁDRĚNÍ POMĚRU	SETINA HEKTARU
DVANÁCT MĚSÍCŮ				KNEDLÍČEK				POHÁDKO- VÁ VÍLA						
SOUHLAS				KUSY LEDU				ZNAČKA STAT- AMPÉRU			BÝK (knižně)			

Je to žlutohnědá, 15 centimetrů dlouhá, opatřená na obou koncích přísavkou. Mrká to na vás pěti páry očí. Ústní otvor je vyzbrojen třemi čelistmi. Má to vysoké nároky a pečlivě si to vybírá prostředí, které to obývá. Má to rádo vlhko, a proto to najdeme ve stojatých vodách, tůních, starších neudržovaných rybnících, slepých ramenech řek a pomalu tekoucích vodách. Když je to s vámi hotové, je to úplně přečpané vaší krví – té se do toho vejde 15 mililitrů. Dnes se to v medicíně uplatňuje v plastické chirurgii nebo u osteoartritidy, nemoci kloubů.

Uhodnete, co jsme vám v předchozím odstavci popsali? Odpověď na zapéklitou hádanku najdete v tajence.

Tajenku zasílejte na adresu
forum@cuni.cz do 31. 12. 2008
Jednoho výherce odměníme knihou
z Nakladatelství Karolinum.

Tajenka z čísla 2/08, doplnění výroku literáta a diplomata Jiřího Gruši, zní: „Evropská kultura má monoteistické kořeny. A já monoteismu říká **NÁBOŽENSTVÍ SLUNEČNÍHO ÚŽEHU**. Prostě sedíte v poušti, dostanete palčivý pocit, že máte message – a napíšete knihu. My jsme kultura jediné knihy.“

Z úspěšných výherců byl vylosován a výhru v podobě knihy z Nakladatelství Karolinum obdrží pan **Pavel Nadolecký z Loun**.

Gratulujeme!

